

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

**1957 TÜRKİYE SURİYE BUHRANI'NIN TÜRK BASININA
YANSIMALARI**

Yüksek Lisans Tezi

Enes AYHAN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Haşim ERDOĞAN

Nevşehir

Mart 2018

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Enes AYHAN

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“1957 TÜRKİYE SURIYE BUHRANI’NIN TÜRK BASININA YANSIMALARI” adlı yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Enes AYHAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Haşim ERDOĞAN

Tarih Anabilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Ahmet ÖZÜT

KABUL VE ONAY SAYFASI

Yrd. Doç. Dr. Haşim Erdoğan danışmanlığında Enes AYHAN tarafından hazırlanan "1957 TÜRKİYE SÜRİYE BUHRANI'NIN TÜRK BASININA YANSIMALARI" adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

02/03/2018

JÜRİ

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Haşim ERDOĞAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Erhan YOSKA

Üye : Doç. Dr. Kürşat KOÇAK

İMZA

[Handwritten signatures of the jury members]

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 03/05/2018 tarih ve 2018.20.324 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

[Handwritten signature of Dr. Öğr. Üyesi Vedat AKTEPE]
03/05/2018
Dr. Öğr. Üyesi Vedat AKTEPE
Müdür

1957 TÜRKİYE SURIYE BUHRANI'NIN TÜRK BASININA YANSIMALARI

Tez Yazarı: Enes AYHAN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Mart 2018

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Haşim Erdoğan

ÖZET

Türkiye ve Suriye iki komşu ülke olarak uzun yıllardır ticari, siyasi ve ekonomik bağ içerisinde. Bu iki ülke bir sınır hattı ile ayrılmış olsa da akrabalık bağları tarih boyunca çok güçlü olmuştur. Suriye'nin Osmanlı hâkimiyetinden uzaklaşarak bağımsızlığını ilan etmesiyle kopuş gerçekleşmiştir. Türkiye ise bağımsız bir Cumhuriyet olarak varlığını devam ettirmiştir.

Dünya ise İkinci Dünya Savaşından sonra iki kutuplu bir noktaya dönüşmüştür. Bu iki kutbun bir tarafında ABD, diğer tarafında Sovyetler Birliği bulunmaktadır. Hem Suriye hem de Türkiye, güçlü bir Osmanlı mirasının içinden bir anda kendilerini milli kimliklerini tamamlamaya çalışan Ortadoğu ulusları olarak buldular. Birinci Dünya Savaşıyla ortaya çıkan emperyalizm şekil değiştirip kapitalizme evrilirken, petrol bir yer altı kaynağı olmaktan çıkıp savaş unsuru haline dönüşmekteydi. Ortadoğu artık hem Soğuk Savaşın iki süper gücünün güç savaşına şahitlik ediyordu hem de emperyalist güçlerin petrolü elde etme çabasına.

Soğuk Savaş süresi boyunca dünya, bu iki ülkenin birbiriyle olan rekabetine şahit oldu. Soğuk Savaş boyunca Sovyetler Birliği tüm dünyaya komünizmi yayarak varlığını devam ettirmek istiyordu. ABD ise emperyalizmi yayarak, bölgesel milliyetçilikleri destekliyor, küresel çapta bir savunma teşkilatı oluşturmak istiyordu. Türkiye, Sovyetler Birliği'nden duyduğu endişe ile batıyla sıkı bir ittifak içine girerken aynı zaman da Amerika'nın taleplerini yerine getirmeye hevesli bir ülke konumuna gelmekteydi. Batı ittifak sistemlerinin içerisinde yer almayı çok isteyen Türkiye, bu uğurda Kore'ye asker gönderirken soğuk savaşın iki gücünden birini seçmiş oluyordu. Amerika oluşturduğu bölgesel siyasal ittifak sistemleri ile Ortadoğu'nun düzenini sağlamaya çalışırken aynı zamanda olası bir komünist istilayı önlemeye çalışıyordu. Bu uğurda İngiltere ile perde arkasından işbirliği yapmaktan çekinmeyen ABD, İsrail ile de iyi ilişkiler kurmuştur. Sovyetler Birliği ise Ortadoğu'nun popüler ve başına buyruk lideri Cemal Abdül Nasır ile ittifak kurarken onun üzerinden Suriye'yi ele geçirmek istemiştir. Tezimizin ikinci bölümünde de bahsedildiği üzere Sovyetler Birliği ve Suriye'nin bu yakınlaşması bölgesel çapta Türkiye ve Suriye'nin arasını açarken küresel çapta ABD ve SSCB'nin bir buhran yaşamasına neden olmuştur.

1957'nin Ağustos ayı içerisinde krizin temelleri oluşmaya başlamış Eylül, Ekim ve Kasım aylarında Türkiye ve Suriye arasında ciddi şekilde krizler yaşanmıştır. Türk basını 1957 seçimleri ile beraber bu buhrana sayfalarında ve köşelerinde geniş yer ayırmıştır. Her ne kadar iktidara yakın ve iktidara muhalif gazeteler arasında söylem

farkı olsa da dönemin gazeteleri -buna yerel gazetelerde dahildir- bu buhrana gereken önemi vermiştir. Bu dönemde köşe yazarları dış haberlerle beraber aldıkları istihbaratları birleştirmişler gerek köşelerine düşüncelerini aktarmışlar gerekse de söyleşiler yapmışlardır. Fakat şunu da söylemek gerekir ki Türkiye ve Suriye arasında meydana gelen krizin dış dinamikleri kadar içsel dinamikleri de krizin oluşmasında önemli rol oynamıştır. Çünkü 1957 yılında seçim dönemine giren Menderes Hükümeti hem Amerika'dan mali destek almak için hem de kendi gücünü milliyetçilik üzerinden pekiştirmek için krizin kolaylıkla yatışmasına izin vermemiş krizden faydalanmak yoluna gitmiştir. Her ne kadar Türk basını milli konu olması noktasıyla hükümete ağır ithamlar getirmişse de köşe yazarları köşelerinde gerekli olan eleştirileri yapmıştır.

Türkiye ve Suriye arasında meydana gelen bu buhran, bölgesel çapta ki bir rahatsızlıktan kaynaklansa da küresel bir hadisiye dönüşmüş ve soğuk savaşın önemli hadiselerinden biri olarak tarihteki yerini almıştır. Türk basını 1957 Türkiye Suriye krizinin üzerinde hassasiyetle durmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Suriye, Soğuk Savaş, ABD, SSCB, BAAS, Basın.

1957 TURKISH SYRIA STATION REFLECTION TO TURKISH PRESS

Enes AYHAN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences

Department of History, MA, March, 2018

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Haşim Erdoğan

ABSTRACT

Turkey and Syria have commercial, political and economical relationship for a long time. Even if they are separated with a boundary line, this two country have strong relationship in the history. As Syria move away from the domination of Ottoman, seperation of the countries occured and Turkish Republic was established.

After the World War II, the World structure has become bipolar. In this polarization, one side is United States and the other side is The Soviet Union. Both Syria and Turkey have become a independent Middle East countries while they are trying to define its national identity. As Imperialism has become to capitalism with the World War I, a petroleum source come up as a war element. Then Middle East witnessed both the Cold War which between two Super Power and Imperialist Powers which efforts the obtain petroleum sources.

As long as Cold War, World has witnessed this competition which occurs between two Super Power. Also The Soviet Union wanted to continue its existence by spreading communism to all over the World. Besides United States wanted to create global defence organization by spreading imperialism and supporting regional nationalisms. Turkey has entered into a close alliance with the West but also with the concern that the The Soviet Union, also was coming to a country eager to fullfill the demands of the United States.

Turkey was willing to be taken part in Western Alliance, so they sent troop to Korea and that's why they had choosen one of the two power. While America was trying to maintain the order of the Middle East with the regional political alliance systems, they were also trying to prevent a possible communist invasion. They have also established good relations with the Israel and they do not hesitate to cooperate with the UK behind the scenes. While The Soviet Union formed an alliance with the popular and commanding leader of the Middle East, Jamal Abdul Nasser, they also seize Syria over him. As mentioned in the second part of thesis, The rapprochement between Soviet Union and Syria, disrupt the relationships between Turkey and Syria in local area, have caused a crisis of USA and USSR in global area.

Foundations of the crisis have begun in August 1957, than there has been a serious crisis between Turkey and Syria in September, October and November. The Turkish Press, along with the 1957 elections, allocated a large amount of space on its pages and corners. Although the difference in speech between the ruling and opposing

newspapers, local newspapers and others have given the necessary attention. In this period, columnists combined the external news with the secret informations and they conveyed their thoughts to the column and made interviews. Must be said that not only the external dynamics but also the internal dynamics of the crisis that occurred between Turkey and Syria played an important role in creating the crisis. The Menderes government, which entered the election period in 1957, did not allow for settlement of the crisis easily because they have gone to benefit from the crisis to receive financial support from the US as well as to consolidate its own power over nationalism. Although the Turkish Press has made heavy accusations at the point of being a national issue, the columnists have made the necessary criticisms in their corners.

This crisis occurred between Turkey and Syria, it is due to a disturbance on a regional scale in a global Hadith transformed and press almıştır.türk his place in history as one of the most important events of the cold war has stopped with precision on the 1957 Turkey Syrian crisis.

Keywords: Turkey, Syria, Cold War, USA, The Soviet Union, BAAS, Press.

TEŞEKKÜR

Türkiye ve Suriye yaşanan savaşa ve iki ÷lke arasında meydana gelen krizlere rağmen yıllarca kardeŐ bir Şekilde komŐuluĐunu devam ettirmiştir. Türkiye bugün çok sayıda Suriyeli m÷lteciye yardım elini uzatırken Suriyeliler de Türkiye'ye bir kardeŐ gözüyle bakarlar. Fakat tarihsel akış içerisinde iki ÷lke zaman zaman sorunlar yaŐamıŐtır. Bunlardan birisi, Türkiye ve Suriye arasında meydana gelen 1957 yılında ki Türkiye-Suriye buhranıdır. Bölgesel çapta baŐlasa da küresel boyutlara ulaŐan ve kısa zaman içerisinde kriz söylentilerine sebebiyet veren bu buhran, tezimiz de izah edilmeye çalışılmıştır. Umulur ki çalıŐmamız bu konunun daha iyi anlaŐılmasına yardımcı olur ve bilimsel ölçekte konunun geliŐmesine katkı sunar.

Bugüne gelmemi sağlayan ve beni yetiŐtiren aileme, benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen canım niŐanlım Ceren Arslan'a, ve dostlarım Mert Atak'a, Ergun Üstün'e, Çağrı PiŐkin'e, Sevim Sancak'a destekleri ve yanımda oldukları için çok teşekkür ederim. Bu çalışmanın konusunu bulmamdan bitiŐ sürecine kadar tüm bölümlerinde bana desteğini esirgemeyen ve her konuda yardımcı olmaya çalışan Sayın Danışman Hocam Yrd. Doç. Dr. HaŐım Erdoğan'a teŐekkürü bir borç bilirim. Ayrıca lisans ve yüksek lisans dönemim boyunca bana katkı sağlayan Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Tarih Bölümü hocalarıma teşekkür ederim.

Enes AYHAN

Nevşehir 2018

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	III
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	IV
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VIII
TEŞEKKÜR.....	X
İÇİNDEKİLER	XI
KISALTMALAR	XIII

GİRİŞ.....	14
-------------------	-----------

BİRİNCİ BÖLÜM

1950-1957 YILLARI ARASINDA ORTADOĞU

1.1.Ortadoğu Neresidir?	22
1.2.Amerika Birleşik Devletleri'nin 1950-57 Yılları Arasında Ortadoğu Politikası	26
1.2.1.Bağdat Paktı	28
1.3.Cemal Abdül Nasır ve Mısır'ın Politikası.....	31
1.3.1.Cemal Abdül Nasır.....	31
1.3.2.Nasır'lı Mısır'ın Politikası	32
1.3.2.1.Süveyş Buhranı	34
1.4.Baas Partisi.....	37
1.5.BAC'nin Kurulması	41
1.6.1950-1957 Yılları Arasında Türkiye'nin Vaziyeti.....	42

1.6.1.Kore Savaşı	43
1.6.1.1.Kore Savaşında Türkiye'nin Vaziyeti.....	44
1.7.1950-1960 Yılları Arasında Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu Politikası	46

İKİNCİ BÖLÜM

1957 TÜRKİYE SURİYE KRİZİNİN TÜRK BASININA YANSIMALARI

2.1.Suriye'nin Sovyetler Birliği İle Yakınlaşması	49
2.2.1957 Türkiye Suriye Krizinin Oluşumu.....	60
2.3.1957 Türkiye Suriye Krizinin Şiddetlenmesi.....	76
2.4.1957 Türkiye Suriye Krizinin Bertaraf Olması	101
SONUÇ.....	107
KAYNAKÇA	109
EKLER.....	117
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR

a.g. e. : Adı geçen eser.

a.g. m. : Adı geçen makale.

a.g.t.: Adı Geçen tez.

c: Cilt.

ev: Çeviren.

S.: Sayı

Drl.: Derleyen.

s. : Sayfa.

ABD: Amerika Birleşik Devletleri.

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği.

BAC: Birleşik Arap Cumhuriyeti.

NATO: Kuzey Atlantik Antlaşması rgütü.

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı.

TTK: Türk Tarih Kurumu

GİRİŞ

Suriye, tam ismiyle “Suriye Arap Cumhuriyeti” tarih boyunca çok önemli medeniyetlere ve devletlere ev sahipliği yapmış, stratejik derinliği olan bir toprak parçasıdır. Suriye bugün yaşadığı savaşlardan dolayı ciddi parçalanma yaşasa da coğrafi olarak Kuzey’de Türkiye, doğu ve güneydoğudan Irak, güneyden Ürdün, güneybatıdan İsrail, batıdan Lübnan, Akdeniz ve Türkiye den oluşmaktadır. Suriye kelimesinin kökeni hakkında bir bilgi bulunmamakla beraber Heradot, Suriye kelimesinin Asuriye’nin kısaltılmışı olduğunu söylemiştir.¹ Antik devir coğrafyacılara göre ise Suriye’nin Müslümanlar devrindeki adı Şam’dır.² Batı kesimlerinde hüküm süren Akdeniz iklimi doğuya doğru gidildikçe değişir ve yağış miktarı azalır, sıcaklıklar artar; merkezi bölgelerde ve güneydoğuda çöl şartları hâkimdir. Yıllık ortalama sıcaklık, otuz iki derecedir ancak sıcaklığın yarı kurak bölgelerde ve çöllerde kırk dereci’nin üstüne çıktığı görülür. Akdeniz ikliminin görüldüğü batı kesiminde makinin yaygın olduğu Akdeniz bitki örtüsü, geri kalan büyük kesimde ise yarı kurak iklim şartlarında gelişen step formasyonu hâkimdir.³

Stratejik açıdan Suriye, Ortadoğu için çok büyük önem taşır. Ünlü İngiliz gazeteci Patric Seale, “Suriye üzerinde doğrudan bir hâkimiyete sahip olunmadıkça hiç kimse Ortadoğu’yu kontrolü altından tutamaz.”, demiştir. Patric Seale’nın bu sözü bu günlerde yaşanan savaş hakkında bize bir fikir verebilir. Suriye’nin bu kadar kilit rolde olmasını sağlayan iki faktör vardır. Birincisi; merkezi kilit konumda bir coğrafyada yer alması, ikincisi ise Arap ve İslam dünyasında; dini, kültürel ve entelektüel bir birikime sahip ülke konumunda olmasıdır.⁴

¹ Bernard Lewis, **Ortadoğu**, Selen Y. Kölay (çev), 3.Baskı, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2003, s.25

² Remzi Kılıç, Osmanlı Yönetiminde Irak ve Suriye, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2011, s.104.

³ Ramazan Özey, **Ortadoğu Coğrafyası**, 5.Basım, İstanbul:Aktif Yayınevi, 2015, s.219,220.

⁴ Ömer Faruk Abdullah, **Suriye Dosyası**, İstanbul, : Akabe Yayın Ticaret ve Sanayi A.Ş.1985.s.21

Şekil 1. Suriye'nin Fiziki Haritası

Ülkenin nüfusu son olarak 1994 yılında yapılan nüfus sayımı resmi verilerine göre 13.782.000 kişi iken bu rakamın 1999 yılı itibariyle 17.213.871 kişi olduğu tahmin edilmektedir. (Golan Tepelerinin İsrail işgali altındaki bölgede yaşayan 18.000 Arap ve 19.000 İsraili, toplam 37.000 kişi dahil olmak üzere).⁵ 2012 yılı itibariyle Suriye'nin nüfusu 22.530.746 kişidir.⁶ Ne yazık ki yaşanan büyük savaşta çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir ve savaşın devam etmesinden dolayı net bir ölü sayısı vermek imkan dışıdır. Suriye'de yaşayan bu nüfusun %89'unu Araplar, %6'sını Kürtler, %2'sini Ermeniler, %1'ini ise Türkler oluşturmaktadır. (Bu nüfus dağılımı 2012 yılı toplam nüfus rakamlarına göre orantılanmıştır.) Irak'ta olduğu gibi Suriye'de de Türkmenler, Araplar ve Kürtlerden sonra üçüncü en nüfuslu etnik

⁵ Volkan Aydos, Meltem Duran, **Suriye Ülke Etüdü**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Eylül 2000.s.17

⁶ <https://www.nufusu.com/ulke/suriye-arap-cumhuriyeti-nufusu>

gruptur.⁷ Dini yapısına baktığımızda ise (yine 2012 yılı nüfus rakamlarına göre bahsedilmektedir) toplumun %75'i Sünni Müslüman, %11'i Nusayri, %10 u Hristiyan ve %3' ü Dürzi İsmaililerden oluşur.

Coğrafi özellikleri cazip olan bu ülke, yüzyıllar boyunca Mezopotamya'da insanlığın tercih ettiği önemli yaşam alanlarından birisi olmuştur. Öyle ki tarihin en önemli medeniyetleri şu an ki Suriye toprakları üzerinde, hakimiyet kurabilmek için çetin savaşlar vermişler ve büyük mücadeleler gerçekleştirmişlerdir. Araştırmaların M.Ö.4000 yıllarına dayandığını göz önüne alırsak bölgenin tarihinin ne kadar eskiye dayandığını görürüz.Bu tarihten itibaren bu topraklar üzerinde yerleşim başlamış ve uygarlıklar gelişmiştir.Sami halkları, Akadlar, Amoriler sırasıyla Mezopotamya'da ve de Suriye toprakları üzerinde hâkimiyet kurmuşlardır.⁸ M.Ö.1286 da gerçekleşen Kadeş savaşıyla Hitit ve Mısırlılar arasında çok büyük bir mücadele gerçekleştirmiş ve Mısır'lılar bölgeden çekilmek zorunda kalmıştır. Savaş Suriye'nin kuzeyinde Humus kentinin güneydoğusundaki Teli Nebi Mend de gerçekleşmiştir.⁹ Savaşın sonucunda Bölgede Hatti adı verilen küçük prenslikler kurulmuş ve bu prenslikler yüz yıl kadar varlığını sürdürmüştür fakat daha sonra Asur'luların yenilgisine uğramışlardır.¹⁰ Asurluların ardından bölgede sırasıyla Arami'lerin Med'lerin, Babil'lilerin, Perslerin, Makedonya'luların, Sasanilerin varlığını görmekteyiz.¹¹ 635 yılında Halid Bin Velid'in Şam'ı fethetmesiyle beraber Suriye islam egemenliğine geçmiş oldu.¹² Emevi'lerin, Abbasi'lerin, Toluni'lerin, İhşidi'lerin, Fatimi'lerin Suriye'de parça parça kontrol sağlamasından sonra bölgede Selçuklu hakimiyetini görmekteyiz.¹³ Hanoğlu Emir Harun et Türkmani liderliğinde bin Türkmen atlısının Halep'e gelmesiyle beraber Suriyede ilk Selçuklu etkisi varlığını gösterdi.¹⁴ Süleymanşah

⁷ Haşim Erdoğan, Enes Öz, İngiliz Mandası Döneminde Türkmenler ve Türkmeneli Özelinde Irak (1918-1932), **Cappadocia Journal Of History And Social Sciences**, Cilt 9, Sayı 9, Nevşehir, 2017, s.233

⁸ Aydos, Duran, **a.g.e.** s.20.

⁹ İlker Koç, **Hititler**, Çiğdem Atakuman, Tuğba Tanyeri Erdemir, Deniz Erdem, İlker Koç (drl.), Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı ve Yayıncılık, 2006, s.80.

¹⁰ Muazzez İlmiye Çığ, **Ortadoğu Uygarlık Mirası-1**, İstanbul: İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.,2016, s.127.

¹¹ Aydos, Duran, **a.g.e.** s.20.

¹² Ali Aktan,İslam Tarihi Başlangıcından Emevilerin Sonuna Kadar,Ankara:Nobel Yayın Dağıtım,2010,s.236.

¹³ Aydos, Duran, **a.g.e.** s.20.

¹⁴ Ali Sevim, **Suriye ve Filisintin Selçukluları Tarihi**, Ankara:TTK Yayınları, 2000,s.35,36

Bizans Hakimiyeti altındaki Antakya'yı sessiz bir şekilde aldıktan sonra Halep kapısına dayandı ve bu bölgeye nufuz etti.¹⁵

Suriye' de Selçuklu yönetimi haçlı saldırıları nedeniyle kısa sürse de Salehaddin Eyyubi'nin Hattin savaşını kazanmasıyla Suriye ve Mısır'ı içine alan güçlü bir Eyyubi devleti kurulmuş oldu.¹⁶ Memluk devleti Eyyubi devletini ortadan kaldırıncaya Suriye ve Mısır topraklarında karşısında Osmanlıyı buldu.

Osmanlı devletinin önemli padişahlarından birisi olan I.Selim tahta çıkar çıkmaz tehdit olarak gördüğü kızılbashılık tehdidini azaltmayı ve merkezi otoriteyi güçlendirmeyi kendine amaç edindi.¹⁷ Bu amaç için sefere çıkan I.Selim, 1516'da Mercidabık savaşıyla Suriye'yi Osmanlı hâkimiyetine katmıştır. Suriye 403 yıl Osmanlı hâkimiyetinde kalmış ve Birinci Dünya savaşıyla Fransızların eline geçmiştir. Her ne kadar ilk başlarda Arapları kazanmaya yönelik politikalar uygulansa da Cemal Paşa'nın, son dönem sert politikaları ve idamları halkta tepki uyandırmış ve ayrılığı kolaylaştırmıştır.¹⁸ Fakat Cemal Paşa anılarında isyan girişimlerinin büyük çapta olduğunu ve kendisine Çanakkale savaşından dolayı yardım gelemeyeceği endişesiyle bazı idam kararları aldığını yazmıştır.¹⁹ Cemal Paşa'nın Beyrut'taki Amerikan ve eski Fransız koleji ve liselerine benzer, modern Türk okulları açmak gibi güzel düşünceleri de vardı istiyordu.²⁰ İngilizler adına Mark Sykes ve Fransızlar adına Georges Picot tarafından 1916 yılında imzalanan Sykes-Picot anlaşmasına Şerif Hüseyin'in itilaf devletleri ile yaptığı gizli anlaşma da eklenince ayrılık daha da derinleşti.²¹ Çünkü bu anlaşmaya göre Fransa; Suriye, Lübnan, Kilikya ve Musul yörelerini, İngilizler ise; Ürdün, Irak ve Kuzey Filistin'i kendi aralarında paylaşacaktır.²² Rusya'nın payına ise Trabzon ve Batı

¹⁵ Sevim, a.g.e., s.131.

¹⁶ Aydos, Duran, a.g.e. s.21,22.

¹⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi (İstanbulun Fethinden Kanuni Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar),7. Baskı, Ankara:TTK Yayınları, 2011, s.259,260.

¹⁸ Ömer Osman Umar, Osmanlı Yönetimi ve Fransız Manda İdaresi Altında Suriye, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2004. s.342.

¹⁹ Alpay Kabacalı, **Hatıralar "Cemal Paşa"(İttihat Terakki 1.Dünya Savaşı Anıları)**, İstanbul: İŞ Bankası Kültür Yayınları,2006,S.270

²⁰ Falih Rıfkı Atay, **Zeydindağı**, 3. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi, 1993, s.54.

²¹ Umar,a.g.e., s.384.

²² Tayyar Arı,**Geçmişten Günümüze Ortadoğu Siyaset,savaş ve Diplomasi**, 5. Baskı,MKM Yayınları, 2012, s.134,135.

İstikamederinde Karadeniz sahili boyunca bazı şehirler düşüyordu onlar ise Erzurum, Bayezit, Van, Bitlis ve çevreleriydi.²³ Bu anlaşmanın iki sonucundan birisi; Türkler ve Arapların birbirine düşmesi diğeri ise Arapların manda adı altında kontrol edilmesidir.²⁴ Ekim 1918 sonunda Osmanlı Devleti'nin Mondros Antlaşmasını imzalamasıyla Suriye'deki Osmanlı yönetimi resmen sona erdi.

Fakat Şerif Hüseyin, itilaf devletleri tarafından adeta bir kukla gibi görülmekteydi. Öyle ki oğlu Faysal, 1918 de bölgenin tamamının babası Şerif Hüseyin liderliğine verileceğini zannediyordu. Fakat durum çok da beklediği gibi olmadı, Beyrut, Fransızlar tarafından işgal edildi. Daha sonra İngiltere; Filistin'in Ürdün nehrinin batısında kalan kısmının idaresini alırken Fransızlar, Lübnan ve Filistin'in kuzeyindeki sahil kesimini sahiplendi. Suriye'nin iç kesimiyle Ürdün ise Şerif Hüseyin ve ailesine vaat edilmişti. Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal, Avrupa'nın babasını bir kukla gibi gördüğünü idrak ettiğinde Avrupa'ya giderek kulis oluşturmaya çalıştı fakat bu da çok fayda sağlamadı. 1920'de Arap ileri gelenlerinin gerçekleştirdiği Şam Kongresi'nde Faysal, Filistin dâhil Suriye Kralı ilan edildi.²⁵

Fakat itilaf devletleri 1920 San Remo Konferansı'nda Suriye'yi Fransız manda yönetimine vermesiyle bölgede uzun yıllar sürecek Arap-Fransız çatışmalarını başlattı. Fransa'nın Suriyelileri ağır bir yenilgiye uğratmasının ardından Suriye'de Faysal dönemi sona erdi ve kendisi sürgüne gönderildi. Fransız işgali, iki yıl sonra Milletler Cemiyeti'nin onayıyla resmen manda yönetimine dönüştü.

İtilaf devletleri 1. Dünya savaşı sırasında gerçekten de Şerif Hüseyin ve ailesini iyi bir şekilde kullandı nihayetinde ise kendi çıkarlarına yönelik politikalarını hayata koydu. Manda yönetiminin kabul ettirilmesinden sonra Fransızlar, Suriye bölgesinin mahalli idareleriyle ve etnik ve mezhepsel kökleriyle ciddi şekilde oynadı. Kendi lehine olacak şekilde nüfuz hareketliliği sağladı.1939 yılına kadar Fransa ve Suriye Arapları arasındaki sokak çatışmaları ve siyasi çekişmeler devam etti. 1936 yılında Fransa'nın yumuşamaya gitmesi olumlu bir hava yaratsa da 1939 da Fransa'nın Meclisi feshetmesi ve Hatay'ın Türkiye'ye bırakılmasıyla hem Türkiye-Suriye

²³ Akdes Nimet Kurat, **Türkiye Ve Rusya**, Ankara: Sevinç Matbaası, 1990, s.311.

²⁴ Cengiz Çandar, **Ortadoğu Çıkmazı**, İstanbul: Hil Yayın, 1983, s.16.

²⁵ Mustafa Kemal Erdemal, **Suriye Denklemi**, İstanbul: NotaBene Yayınları, 2013, s.21.

ilişkilerinde hem Suriye-Fransa ilişkilerinde hem de Fransa-Türkiye ilişkilerinde bir dönüm noktası yaşanmış oldu.²⁶

Fakat Türkiye'nin Hatay'ı ilhak etmesi yıpratıcı ve zor bir vaziyette gerçekleşti. “Çünkü milli mücadelenin önemli kavgalarından birisi iskenderun körfezinden doğuya uzanan hat üzerinden olmuştur.”²⁷ 20 Ekim 1921'de Fransa ile imzalanan bir anlaşma ile Türkiye, güney sınırlarını Hatay dışında bugünkü çizgilerle çizerken, Hatay Türkiye gözetiminde özel bir statüye sahip olmaktaydı.²⁸ Bu Hatay'ın Türkiye'ye katılması için atılan ilk adımdır. Fransa'nın 1936 yılında Suriye'ye bağımsızlık veren anlaşmasında Hatay ile ilgili madde koymaması Hatay'ın Suriye'ye bırakıldığının göstergesi niteliğindedir ve Türkiye buna şiddetle karşı koydu.²⁹ Türkiye Milletler Cemiyetine yapılan başvuru ile Hatay'a bağımsızlık verilmesini istiyordu. 9 Ekim 1936'da Fransa'ya verdiği bir nota ile tepkisini dile getiren Türkiye, Hitler'in Fransa'ya yaptığı baskıdan da faydalanmak istiyordu.³⁰ Aynı şekilde Fransa'da Hatay meselesinin görüşüldüğü dönemde Şeyh Said isyanını koz olarak Türkiye'ye karşı kullanmaktaydı.³¹

14 Aralık 1936'da Milletler Cemiyeti'nin kararıyla İskenderun sancağı içişlerinde bağımsız olurken dışişlerinde Suriye'ye bağlı bir durumda oluyordu. Fakat Avrupa'da meydana gelen hadiseler ve Türkiye'nin giderek artan önemi karşısında Fransa 23 Haziran 1939'da Hatay'ın Türkiye'ye katılmasını kabul etti ve Temmuz ayında Hatay, Türkiye sınırlarına dahil oldu.³² Birçok kez git gellerin yaşandığı bir sürecin nihayetinde Türk devleti zafere ulaştı. Fakat Türkiye'yi bu zafere götüren en önemli etkenlerden birinin Avrupa'da savaş rüzgârları esmesi ve Fransa'nın dönemin şartları içerisinde, Türkiye'yi karşısına almak istememesi olduğunu unutmamamız

²⁶ Cengiz Tomar, Suriye, **TDV İslam ansiklopedisi**, Cilt 37, TDV 2009.s.553

²⁷ Tuncer Baykara, **Milli Mücadele(1918-1923)**,Ankara:Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,1985,s.83.

²⁸ Sina Akşin, **Türkiyenin Yakın Tarihi**,Cilt 2,İstanbul: Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.,1997, s.24.

²⁹ Fahir Armaoğlu, **20.yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995**, Timaş Yayınları, 20. Baskı, İstanbul,

³⁰ Mehmet Tekin, Hatay İşgal Devleti ve Bağımsız Hatay Devleti Kronolojisi(1918-1939), Ankara:Atatürk Araştırma Merkezi, 2010, s.220.

³¹ Erol Mütercimler, **Aynadaki Tarih**, İstanbul:Alfa Yayınları, 2016, s.259.

³² Armaoğlu, 20.yy Siyasi Tarihi, a.g.e.,s.(314-316).

gerekir.³³ Aynı şekilde Mustafa Kemal Atatürk'ün kişisel gayretleri -güney gezisi-, Hatay'ın ilhakı sürecinde- oldukça önemlidir.³⁴

1946 yılında nihayet Fransa, Suriye'den çekilmeye razı oldu ve fiili olarak icraata geçti. Fakat Fransa'nın fiili işgalinden kurtulan Suriye'de işler tam olarak yoluna girmedi. Daha askeri, siyasi ve bürokratik bağımsızlığı kesinleşmeden İsrail ile bir savaşa girildi ve kaybedildi. 1948 yılında meydana gelen İsrail ve 5 Arap ülkesinin savaştığı İsrail'in kesin bir zafere ulaştığı bu savaştan Suriye'de nasibini almıştı. Fakat şunu söylemek gerekir ki bu savaşın kalıntıları Ortadoğu'yu ciddi şekilde etkilemiş ve bölgedeki stratejik durum bu savaşa göre şekillenmiştir.

*“Taraf devletlerden biri olan Suriye’de ise savaşın sorumlusu olarak gösterilen Hüsnü Zaim askeri bir darbe ile koltuğundan indirildi.”*³⁵ Savaşın kaybedilmesinin akabindeki 15 yıllık süreçte Suriye çok kere askeri darbelerle maruz kaldı. Bölgenin de vermiş olduğu nedenlerden ötürü ciddi şekilde istikrarsızlıklar yaşandı. Bu kargaşa ortamında bulunan Suriye'nin daha geniş çapta Ortadoğu'nun da dışına çıkarsak dünyada iki süper güç halinde bulunan Amerika Birleşik Devletleri'nin ve Sovyetler Birliği'nin bölgede artık güç olma yarışına girdiğini görmekteyiz. Fakat Türkiye açısından talihsizliktir ki sosyalist olarak kurulan Baas partisi güçlü bir propaganda yapmakta ülkede ve hatta bölgede aktif bir konuma gelmekteydi.

Ortadoğu'nun önemli ülkelerinden biri olan Suriye'nin dünya tarihi açısından da oldukça önemi vardır. Suriye devletinin kurulmuş olduğu verimli topraklar tarih boyunca tercih edilen bir alan olmuştur. İnsanlığın başladığı günden bugüne tercih edilen, istenilen ve uğruna savaşların yapıldığı bir bölgeden bahsetmekteyiz. Ne yazık ki bugün dahi bu savaş hararetli bir şekilde sürmektedir. Suriye'nin tarihsel gelişimine göz attığımızda hep bir mücadelenin var olduğunu görmekteyiz.

³³ Armaoğlu, a.g.e. ,s.313.

³³ Fahir Armaoğlu, **Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları (1948-1988)** Kronik Yayınları, (Ankara, 1994), s.457

³⁴ Abdurrahman Melek, (Nurer Uğurlu), **Hatay Nasıl Kurtuldu**, İstanbul: Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. 1999, s.79.

Suriye uzun bir dönem Osmanlı hâkimiyetinde de varlığını sürdürmüştür. Bu yüzden Türkiye Cumhuriyeti ve Suriye arasında güçlü tarihsel bağlar bulunmaktadır. İki ülkenin birbiri ile 877 km'lik bir sınırının olması zaten güçlü olan bağların daha da pekişmesini sağlamıştır. İki ülke arasında zaman zaman gerginlikler, zaman zaman sınır anlaşmazlıkları, zaman zaman ise güçlü anlaşmalar tabii olarak görülmüştür.

BİRİNCİ BÖLÜM

1950-1957 YILLARI ARASINDA ORTADOĞU

1.1. Ortadoğu Neresidir?

Ortadoğu ifadesi coğrafi bir tanımdan daha uzak bir manada siyasi bir anlam taşır. “Ortadoğu” kelimesinin içindeki ‘Orta’ ifadesi neye göre ortadır, “Ortadoğu” hangi iki kıtanın ortası veyahut hangi iki coğrafi alanın orta bölgesi olarak algılanmaktadır. İşte bu düşünce Ortadoğu ifadesinin coğrafi bir terimden ziyade siyasi ve popülist bir ifade olduğunun göstergesidir. Kavramı ilk defa 1902 yılında Amerikan deniz tarihçisi, Alfred Thayer Mahan, kullanmıştır. Mahan Arabistan ile Hindistan arasındaki bölgeyi Ortadoğu bölgesi olarak ifade etmiştir.³⁶ Bu bir tanım olmak ile birlikte farklı tanımlamalarda olmuştur. Genellikle Ortadoğu’nun Avrupa’ya göre çekimlenmesi işin aslında oryantalizmin bulunduğu da bir göstergesidir. Keza doğu, Avrupa’ya göre sadece bir yön bilgisi değildir. Hem karşıt bir imge olarak gördüğü ve kendi inşasını tamamladığı bir rakip, hem de her zaman üstünlük kurduğu ve sömürdüğü tarihsel bir hafızadır.³⁷ Tarih boyunca doğu batı kutuplaşması çeşitli vesilelerle yaşanmıştır. Öyle ki Avrupa kültürünün ve düşünsel hayatının fikir babası olan Yunanlılar ile doğunun haşmetli gücü Persler arasında yapılan savaşlar Doğu Batı ayrımını oluşturan temel taşlardan biridir. Daha sonra Roma’nın; Doğu Roma-Batı Roma olarak ayrılması tarih sürecinde doğu-batı ayrımını şekillendirmiştir. Haçlı seferleri, Napolyon’un Mısır’ı işgali birer Doğu Batı savaşı sayılamaz mı, gayet tabii sayılır.

³⁶ Serkan Çelik, Anıl Gürtuna, Büyük Ortadoğu Projesi ve Türkiye’ye Etkileri, Global Strateji Enstitüsü, Ankara 2005, s.17 .

³⁷ Edward Said, **Şarkiyatçılık**, çev. Nezih Üzel, İstanbul: İrfan yayıncılık, 1998, s.12.

Tarihsel bir sürecin akabinde bugün doğu batı ayrımı net bir şekilde ifade edilmektedir. Fakat gerek oryantalizm çalışmalarının sonucu gerekse tarih içerisinde Avrupa'nın dünyaya karşı kurduğu hegemonya neticesinde bugün doğunun konumu, batıya göre şekillenmektedir.

Öyle ki Türkiye Cumhuriyeti Avrupa'ya göre Yakın Doğu, Hindistan; Ortadoğu ve Çin; Uzak Doğu kabul edilmiştir. Ülkelerin konumları yakın, orta ve uzak olarak değişiklik gösterse de merkez hep Avrupa olmuştur. İşte bu minvalde Ortadoğu bölgesi salt coğrafi bir terim olmaktan ziyade Avrupa'ya göre, daha genel manada batıya göre konumlandırılmış siyasi bir argümandır.

Davut Dursun, “Ortadoğu Neresi” adlı eserinde başlarken “Ortadoğu üzerine yazı yazacak kimsenin öncelikle kavramın kapsamına aldığı coğrafi bölgeyi belirlemesi mecburiyeti vardır.” demiştir. Yakındoğu, Ortadoğu, Uzakdoğu, Avrupa merkezli bir ifadelendirme biçimidir.³⁸

“Batılı ülkeler -özellikle İngiltere- 16. yy'den itibaren Hindistan ve Çin'in zenginliklerine kavuşmak için yeni yollar aramaya başladılar. Doğu Avrupa üzerinden veya Afrika'nın güneyini dolaşarak yeni yollar keşfettiler. Ancak keşfedilen bu yollar çok uzak ve zahmetliydi. En kestirme yollar ise Osmanlı toprakları üzerinden geçiyordu. İngilizler seyahatleri sırasında Hindistan ve Çin ülkelerine “Uzakdoğu” adını verdiler. Osmanlı ülkelerine ise daha yakın olduğu için Yakındoğu (Near East) tabirini kullandılar.1889 da Süveyş kanalının hizmete açılmasıyla, deniz ticaretinde büyük değişimler yaşandı. Çünkü Avrupa-Hindistan-Çin deniz yolu oldukça kısalmıştı. Yeni açılan bu yol (Akdeniz-Kızıldeniz- Hint okyanusu) Arap yarımadasının kıyısında bulunan limanların önemini arttırdı.

İngilizler; Osmanlı imparatorluğunun hâkimiyeti altında kalmayan Arabistan yarımadasının güney kıyılarını adım adım işgal ettiler. Bu arada, Yakındoğu terimine karşılık, yeni hedef belirlemeleri yapmak için, bölgeye “Ortadoğu (The Middle East) “ adını verdiler.

³⁸ Davut Dursun, **Ortadoğu Neresi**, İstanbul:İnsan yayınları, Ocak 1995,s.15.

1939 yılına kadar dar ve kapalı bir anlam taşıyan Ortadoğu (The Middle East) deyimi; bundan sonra İngiltere hükümetinin resmi kaynaklarında kullanılmaya başlanmıştır.”³⁹

Bölgenin farklı şekillerde sınıflandırılarak tanımlanmaya çalışılması bölgenin önemi hakkında bize bilgi vermelidir. Ortadoğu her yönüyle çok önemli ve değerli bir bölgedir. Bundan dolayı Batı kendine göre bazı çekimlemeler yapmış ve Ortadoğu; uzak, orta, yakın olarak vasıflandırılmıştır.

“Ortadoğu, Afrika-Avrasya kara kitlelerinin doğal kavşak noktasıdır. Bir diğer adı da “Yedi Deniz Ülkesidir. Ortadoğu, Karadeniz, İstanbul boğazı, Marmara Denizi, Çanakkale Boğazı ve Ege Denizi yoluyla Güney Ukrayna’dan Akdeniz’e uzanan su yoluna yaslanmaktadır.”⁴⁰

Tanımlama yek coğrafi olmadığı için siyasi olarak da tanımlamalar yapılmıştır. Örneğin; iki kutuplu dünyanın bir tarafında ki ABD, Ortadoğu bölgesinin sınırlarını Kuzeybatı Afrika kıyılarından Pakistan’a kadar geniş tutarken diğer süper güç Rusya, sınırları daha dar ölçekte tutmayı tercih eder. İngiltere ise bölge sınırlarında petrol merkezli bir haritalama yöntemi tercih eder.⁴¹

“ Ortadoğu Avrupa’nın yeniden inşasında petroliyle yer alacak; Sovyetler birliğinin Avrupa’dan Asya’ya kuşatma yayının (zincirinin) bağlantı halkası olacak, sosyalist blokun tecridine katkıda bulunacak, bu arada milli devrimlerin bir alanı olarak kendisi de kuşatıp denetim altına alınacak, çökertilip ele geçirilecek, Asya Afrika milli bağları kopartılacaktır.”⁴²

Bu, tarihin İkinci Dünya Savaşından sonra Ortadoğu bölgesine çizdiği katedir. Bölge coğrafi tanımlamaların yanında, petrol merkezli ve çıkar odaklı bir tanımlama içerisine girince doğal olarak tarihsel akış içerisinde felaketlerle karşılaşmıştır. Peki, matematiksel olarak Ortadoğu coğrafyasını nasıl tanımlayabiliriz:

³⁹ Özey, a.g.e. s.,2,3

⁴⁰ Arthur Goldschmidt Jr, Lawrence Davidson ,**Kısa Orta Doğu Tarihi**, Doruk yayınları, Kasım, 2011.s.29.

⁴¹ Özey a.g.e., s.4.

⁴² Haluk Gerger, **ABD Ortadoğu Türkiye**, 4. Baskı, İstanbul: Ceylan Yayınları,2007.s.35.

“Matematiksel konumu itibariyle, Ortadoğu; ekvatora göre, kuzeyde 42 derece kuzey, güneyde 13 derece kuzey enlemleri arasında, kuzey yarımkürede yer almaktadır. Baş meridyene göre de, batıda 24 derece doğu, doğu da ise 62 derece doğu boylamları arasında, doğu yarım küresinde bulunmaktadır.

Ortadoğu bölgesi, harita üzerinde ise batı-doğu doğrultusunda uzunluğu yaklaşık 4900 km’yi, kuzey-güney doğrultusunda genişliği 3100 km. bulan bir dikdörtgeni oluşturmaktadır. Ortadoğu ülkelerinin yüzölçümü ise yine harita üzerinde 5.178.00 km 2 dir. “⁴³

Ahmet Davutoğlu, “Stratejik Derinlik” adlı çalışmasında Ortadoğu’yu tanımlaması nesnel bir coğrafi tanımlama olmaktan çok, kültür bağımlı niteliğe önce çıkan bir jeokültürel tanımlama olma özelliği taşımaktadır der. Örnek olarak da 20. yy başında balkanları da kapsayacak şekilde kullanılan tanımlamanın politika yapımcılarının ve araştırmacılarının farklı bakış açılarına göre değişiklik göstermesini göstermiştir. En dar şekliyle Mısır’dan İran’a uzanan Nil ve Mezopotamya arası için bir tanımlama getiren Davutoğlu en geniş şekliyle ise Fas’tan Pakistan’a kadar uzanan başka bir ifadeyle Atlantik’ten Ganj havzasına kadar uzanan coğrafi bölgeyi tanımlamıştır. İlave olarak ise bölgenin tarihi, dini çerçevede özellikle İbrahim’i gelenekte kavrulmuş ve insanlık birikimi, medeniyet aidiyeti ve jeokültürel havza olarak, İslam kimliğini; jeoekonomik kavram olarak, petrolü; fiziki coğrafya olarak ise kurak bozkır ve çöl iklimi ile anıldığını ifade etmiştir. ⁴⁴

Fawaz Gerges ise Ortadoğu konuşmaları isimli çalışmada Ortadoğu’yu tanımlarken şu cümleleri kurmuştur:

“Yeri gelmişken “Ortadoğu” kavramına da kısaca bir bakmak lazım. Bu kavram, sömürgeci güçlerin bir üretimi. Zaten Ortadoğu’nun sınırları ve yapısı da suni; 1916

⁴³ Özey , a.g.e.,s.4.

⁴⁴Ahmet Davutoğlu **Stratejik Derinlik**, 50. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi üniversitesi kütüphanesi,(1.basım 2001) s.338.

da İngilizler ile Fransızlar arasında ki Sykes-Picot anlaşması çerçevesinde bu coğrafya şekillendi. Yani Ortadoğu aslına bakarsanız bir icat.”⁴⁵

Alfred Thayer Mahan'dan sonra Angus Hamilton 1909 yılında yayınladığı “*Problems Of The Middle*” East adlı eserinde Ortadoğu kavramını Avrupa kıtasına taşıdı. Hamilton bu kitabında Basra körfezi bölgesinin İngiltere ve sömürgeci ülkeler için oluşturduğu önemden bahsediyordu. Yine 1909 yıllarında Hindistan'da kral naibi olan Lord Curzon ilk defa 1911 yılında Hindistan'a yakın yerleri ifade etmek için resmi kaynaklarda Ortadoğu ifadesini kullandı ve ifadeye yarı resmiyet kazandı. Birinci Dünya savaşından sonra makale, kitap ve mektuplarda Ortadoğu ifadesi resmi olarak kullanılmaya başlandı. İngiltere sömürgeler bakanlığı bünyesinde kurduğu “Middle Eastern Department” teşkilatı ile kavram resmiyet kazandı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Kahire merkezli “Middle East Air Command” adıyla bir birim oluşturuldu ve Ortadoğu kavramı devlet bürokrasisinde daha fazla yer almaya devam etti. Batı da ki üniversitelerde yavaş yavaş “Near East Center” veya “Middle East Center” isminde araştırma merkezleri açılmış ve Ortadoğu kavramı yaygın bir şekilde kullanılmaya devam etmiştir.⁴⁶ En basit ifade ile bugün için Ortadoğu denilince; kuzeyde Türkiye, batıda Mısır, doğuda İran ve güneyde Yemen ülkelerinin çerçevelediği, kabaca bir dikdörtgeni içine alan bir bölge akla gelmektedir.⁴⁷

Şunu da söylemek gerekir ki her ne kadar Ortadoğu ifadesi ilk olarak Amerikalıların emperyalist fikirlerini yansıtsa da bir o kadar da İngiltere'nin siyasi, ticari ve sosyal emellerini ifade eder.

1.2. Amerika Birleşik Devletleri'nin 1950-57 Yılları Arasında Ortadoğu Politikası

Dünya, savaşlara adını da vererek insanlığa iki büyük acı yaşattı. Bunlardan birisi “Birinci Dünya Savaşı” (1914-1918) ikincisi ise “İkinci Dünya Savaşıdır” (1939-1945). Tüm dünya bu savaşlardan nasibini aldı. Birçok ülke ya yıkıldı, ya parçalandı

⁴⁵ Zahide Tuba Kor, Ortadoğu Konuşmaları Bölgesel ve Küresel perspektiften “Arap Baharı”, Küre yayınları, 2014, İstanbul, s.37.

⁴⁶ Erdal şimşek, **Türkiye'nin Ortadoğu politikası**, İstanbul: Kum Saati Yayıncılık, Şubat 2005.s.11.

⁴⁷ Özey a.g.e .s.4.

ya da başka bir ülkenin boyunduruğu altına girdi. Milyonlarca insan umutsuzluk içinde kaldı. Birinci Dünya Savaşı da acılar yaşatsa da İkinci Dünya Savaşı daha küresel boyutta ve daha büyük çapta gerçekleşti.

İkinci Dünya Savaşı'nda sadece Rusya'da ölen insan sayısı tahmini on iki ile on beş milyon kadar olmuştur. Fakat Almanya'ya karşı savaşı kazanan da Rusya olmuştur. Kıta Avrupası İkinci Dünya Savaşından çok ciddi şekilde etkilendi. İngiltere savaştan yenik çıkmasa bile artık eski gücü yoktu. Hem askeri hem siyasi, hem de nüfus olarak Avrupa, çok fazla kayıp verdi. Savaşta çok fazla kayıp verse de güçlü bir şekilde çıkan Sovyetler Birliği, karşısında güç olarak sadece Amerika Birleşik Devletleri'ni görebildi.⁴⁸

“ Savaştan sonra Avrupa da İtalya'dan Çekoslovakya'ya, Fransa'dan Macaristan'a, Belçika'dan Polonya'ya, Lüksemburg'dan Bulgaristan'a, Danimarka'dan Romanya'ya, Norveç'ten Arnavutluk'a, İzlanda'dan Yugoslavya'ya, komünist partiler ya koalisyon ortağı olarak ya da tek başlarına iktidardaydı. Yunanistan da komünistler ile kralcılar arasında iç savaş vardı. Almanya işgal altındaydı ve kızıl ordu Avrupa'nın ortasına Berlin'e kadar kurtarıcı güç olarak gelmişti.

Üretici güçlerin önemli oranda tahrip olduğu yanmış yıkılmış Avrupa da kapitalizm sadece ekonomik bir bunalım içinde değildi. Aynı zamanda faşizmin ve dünyayı ateşe atan iki emperyalist paylaşım savaşının moral yükü altında da ezilmekteydi. Buna karşılık komünistler, partizan direnişçiler, Sovyetler Birliği prestijlerinin doruğundaydı. Avrupa'da işçi sınıfı emekçiler aydınlar yeni bir dünya için örgütlü biçimde ayaktaaydı.“*Sosyalizmin güçleri Çin'de Kore'de Vietnam'da büyük ilerlemeler kaydetmekteydi.*”⁴⁹

Komünist düşüncenin dünya üzerinde bu kadar aktif bir konuma geçmesi süper güç olduğunu iddia eden ve tüm dünyada da böyle kabul gören Amerika'da elbette bir telaş ve endişe yaratmaktadır. Özellikle Ortadoğu bölgesinde ki petrolün ileriye yönelik değerini iyi okuyan ABD, Avrupa'da kaybettiği güç savaşını Ortadoğu bölgesinde kazanarak ileriye dönük bir strateji

⁴⁸ Rıfat Uçarol, **Siyasi Tarih 1789-2001**, 3.basım, İstanbul: Der yayınları, 1994, s.615,659

⁴⁹ Gerger, **a.g.e.** s.21.

geliştiriyordu. “1947’de Truman Doktrini’nin formülasyonundan önce ABD politikasını oluşturanlar, Avrupa’da kontrol stratejisinin başarısının, yakın ve ortadoğu ile çevresindeki güçler dengesine bağlı olduğu sonucuna varmışlardı.”⁵⁰ Fakat ABD kendi kamuoyunu ayakta tutabilmesi için de sık sık Sovyet tehdidine başvuruyor milli bir bilinç uyandırmayı hedefliyordu.

İran’da ve Irak’ta yapılan darbeler, Ortadoğu Komutanlığı Projesi, Kuzey Kuşağı Projesi, Bağdat Paktının Kuruluşu, Türkiye Suriye krizi, Eisenhower doktrini, Süveyş buhranı gibi bölgesel çapta gerçekleşen fakat küresel boyutta etki yaratan bu olgular, Amerika’nın savunma projelerinin birer ayaklarıdır. Sovyetlerin etkin bir şekilde özellikle kültürel boyutta tüm dünya üzerinde bir ilerleme sağlaması Amerika’nın kısa vadede bu tarz savunma projeleri oluşturmasına neden olmuştur. Tüm bu olguları okurken işe bu noktadan bakmamız ABD’nin, Ortadoğu’ya olan bakışını daha iyi anlamamızı sağlayacaktır.

1.2.1. Bağdat Paktı

Amerika Birleşik Devletleri, Sovyet tehdidini en yakınında hissederken, ulusal güvenliğinin oluşturulması için çemberin Ortadoğu’ya kadar uzanması gerektiğini biliyordu. Sovyet tehdidi Avrupa’da zaten bilinirken Suriye’de de yavaş yavaş sempati kazanmaya başlayınca ABD, girişimlerini hızlandırdı. Bu çerçevede ABD, Avrupa’daki devletlere mali yardımlar yaparken Ortadoğu’da da olası bir Sovyet tehdidini engellemek için bir pakt hazırlamak istiyordu. Bu konuda Amerika kadar istekli olan bir diğer ülke ise İngiltere’ydi.

24 Şubat 1955 de Türkiye ve Irak, Bağdat’ta bir araya gelerek Amerika ve İngiltere’nin yönlendirmesi doğrultusunda Bağdat Paktı’nı imzaladılar ve Bağdat Paktı resmen kurulmuş oldu. Nisan ayında pakta İngiltere’de dâhil oldu. Eylül de Pakistan, ekimde ise İran pakta iştirak etti.⁵¹ Projenin asıl sahibi Amerika ise paktın kurulmasından altı ay önce Menderes’e, Ortadoğuda Amerika ve İngiltere’yi

⁵⁰ Vassilis K. Fouskas, **Balkanlar, Ortadoğu Kafkasya Soğuk Savaş Sonrası ABD Politikaları**, İstanbul: Aykırı Yayıncılık, 2004, s.85.

⁵¹ Fahir Armaoğlu **Belgelerle Türk Amerikan Münasebeti**, Ankara: TTK Basım Evi, Ankara 1991, s.255.

memnun edecek bir ordu kurmaları için gereken yardımı yapacakları haberini veriyordu.⁵² İngiltere de en az Amerika kadar paktın varlığında istekliydi. Çünkü Bağdat Paktı Kuzey Kuşağı savunması için bir çerçeve görevi üstlenecekti. Türkiye Pakistan arasında işbirliğine gitmek daha zordu bunun yerine Türkiye Irak anlaşması İngiltere'yle işbirliğine giderek doğu sınırlarının korunması yönünde bir politika zemini oluşturuyordu. Pakistan'ın Türkiye Irak anlaşmasına katılması daha uygun bir zeminde gerçekleşecekti. İngiltere bu noktada Amerika'nın Kuzey Kuşağı Projesini başarısızlığa uğratarak Bağdat Paktıyla, inisiyatifi ele alacaktı. Bundan dolayıdır ki İngiltere, Bağdat Paktının oluşturulmasında istekliydi ve aktif rol oynadı.⁵³ Amerika ise direk ön planda olmak istememiş pakta olan desteğini arka plandan sürdürmüştür.

“Amerika'nın paktın içerisinde direk yer almamasının iki nedeni vardır. Birincisi, Bağdat Paktı anlaşması sadece üye devletler tarafından tanınan ülkelerin pakta katılabileceğini söyler. Fakat İsrail'in; Irak, İran ve Pakistan tarafından tanınmaması gerçeği İsrail'de paktın kendisine karşı oluşturulduğu fikrini doğruluyordu. Bu noktada Amerika bölgedeki en güçlü müttefiki İsrail'i karşısına almamak için arka planda gizli desteğini sürdürmeyi tercih etti. İkinci olarak ise; Amerika, Ortadoğu'da Suudi Arabistan'ı ve Mısır'ı karşısına almak istemiyordu. Suudi Arabistan'ın petrolünü işleten Amerika bu fırsatı kaçırmak istemiyor, Mısır'da ise artan Nasır sevgisine karşı antipati kazanmak istemiyordu. Sovyetler'in Amerika'nın pakta katılmasına karşılık oluşturabileceği bir pakt da Amerika'yı geri de tutan önemli nedenlerden birisidir”.⁵⁴

Paktın varlığı beraberinde sorunları da getirince paktı korumak için Türkiye tarafından yoğun bir gayret sarf edildi. Paktın diğer üyeleri de paktın devamlılığı için çalışsalar da başarılı olmadı. Özellikle Menderes paktın devamı için yoğun gayret sarf etti lakin o da muvaffak olamadı. Hatta bu noktada Menderes, Irak Başbakanı ve Pakistan Başbakan'ının, Türkiye'nin İsrail'le ilişkilerini gözden geçirmesi yönünde ki teklifine olumlu yanıt verdi. Türkiye bölgede İsrail'le diplomatik ilişki kuran ve onu tanıyan tek Müslüman ülkeydi. Türkiye'nin İsrail'den büyükelçisini çekmesi

⁵² Gerger, a.g.e. s.91.

⁵³ Behçet Kemal Yeşilbursa, İngiltere ve Amerika'nın Ortadoğu Savunma Projeleri ve **Türkiye**, Ankara, 2000, s.167.

⁵⁴ Baskın Oran, Türk Dış Politikası (Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, **Yorumlar**), 16.Baskı, İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2011, s.564.

İsrail'in endişelerini daha da arttırdı. Bu noktada Türkiye çok ileri gitmedi ve Amerika'nın arabuluculuğunda Türkiye ve İsrail ilişkileri normaleşti. Bu hamle Türkiye ile İsrail ilişkilerini germekten ileriye gidemedi.⁵⁵

Irak, Türkiye, İran ve İngiltere arasında ki Bağdat Paktı isimli bu ittifak Ortadoğu'da sorunları beraberinde getirdi. Araplar, Sovyet tehdidinden çok İsrail üzerine yoğunlaşınca, Amerika ittifakta arka planda kalmak zorunda kaldı ve desteğini esirgedi. İngiltere, bölgede kısmen baskı kurabilmek için paktta varlığını sürdürdü. Nasır, pakta tamamen karşıydı ve Irak'ı ikna etmek için elinden geleni yaptı ama ne Nuri Said'i ikna edebildi ne de Ürdün'ün kralı Hüseyin'i.⁵⁶

Irak dışındaki Arap ülkeleri, Bağdat Paktı konusunda olumsuz düşünmekten de öte giderek bazı faaliyetlere giriştiler. Özellikle bu girişimlerin başını çeken Nasır ve Sovyetlerin kışkırttığı Suriye, Bağdat Paktı'nın imzalanmasından sonra Irak'ı dışarıda bırakacak yeni bir siyasi, askeri örgütlenme anlaşması yapılmasını kararlaştırdılar. Bu maksatla 6 Mart 1955 de Mısır, Suriye ve Suudi Arabistan bir bildiri yayınlamaya, Bağdat Paktı'na katılmayacaklarını askeri ve siyasi olarak güçlü bir ittifak anlaşması imzalayacaklarını ilan ettiler. Türkiye Nasır'dan dolayı böyle bir tepkiyi beklerken Suriye'den dolayı hayal kırıklığına uğradı ve Suriye'ye sert bir şekilde tepki gösterildi.⁵⁷ Bu bilgilerin de desteklemesiyle bir kez daha söylemekte fayda görüyorum ki Türkiye, Bağdat Paktıyla Ortadoğu'da İsrail'le karşı karşıya gelirken aynı zamanda Arap ülkelerini de karşısına almış oluyordu.

Arap dünyasının tepkileri bu durumdayken Irak'ta 14 Temmuz 1958 günü General Kasım tarafından bir darbe gerçekleştirildi ve yönetim yıkıldı. Menderes yönetimi Bağdat'taki rejimin bu kadar kolay yıkılabileceğini düşünmüyordu.⁵⁸ Bağdat Paktı'nın Türkiye ile beraber en fanatik savunucularından Irak Kralı İkinci Faysal'la Irak Başbakanı Nuri Said Paşa'nın öldürülmesi Bağdat Paktı'na büyük bir darbe indirmiş oldu. 17 Temmuz 1958 de yayınlanan bir bildiriyle açıkça Amerika'nın

⁵⁵ Ayşegül Sever, **Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye**, Batı Ve Ortadoğu 1945-1958 İstanbul: Boyut Yayın Evi, Ekim 1997,s.168-169.

⁵⁶ Peter Mansfield, **Ortadoğu Tarihi**, Ankara: Say Yayınları, 2011, s.353.

⁵⁷ Celalettin Yavuz, **Geçmişten Geleceğe Türkiye Suriye İlişkileri**, Ankara: Ankara Ticaret Odası Yayınları, 2005, s.331.

⁵⁸ Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973)**, Ankara: Bilgi Yayınevi,1992, s.124.

Bağdat Paktı'na destek vermesi talep ediliyordu.⁵⁹ Bu talep kısmen de olsa başarılı olmuştur. Bağdat Paktı'nın Türkiye açısından sonuçlarına baktığımızda şunları söyleyebiliriz.

Türkiye Ortadoğu ülkelerinin özellikle de Arap ülkelerinin batıyla olan iletişimine destek sağlayamadı. Bunun sonucu olarak da Ortadoğu'nun lideri konumunu üstlenemedi ve bu düşünceyi hem bölgeye hem de batıya kabul ettiremedi. Ayrıca Osmanlının bölgede ki hâkimiyetinin izleri hatırlatılmış oldu. Nasır'ın bölgedeki aktif rolüyle beraber Türkiye “Bağlantısızlar Grubundan” da dışlanmış bulundu. Bölgenin aktif gücü İsrail'le ilişkiler bozuldu ve batıdan beklenen destek alınamadı.⁶⁰

Amerika her ne kadar Ortadoğu'da olası bir Sovyet tehdidini okusa da 1950'lerin başında bunu Ortadoğu'da bulunan Arap ülkelere anlatmakta başarılı olamadı. Ortadoğu liderlerini tarafsızlık politikasından vazgeçmeleri konusunda her ne kadar çaba sarf edilse de bu konuda olumlu bir yanıt alınamadı. Bağımsızlıklarını kazanan bu yeni devletlerin her iki süper güce karşı aynı mesafede durmaları temkinli bir politika izlemeleri, Amerika'da rahatsızlık yarattı. Bu politik duruşu sağlayan en temel isim ise Mısır'ın Cumhurbaşkanı Cemal Abdül Nasır'dı.⁶¹ Nasır, Bağdat Paktı'nın etkisiz olmasında ve bölgede Türkiye'ye karşı bir tepki oluşturmada etkili bir rol oynamış ve bunda başarılı olmuştur.

Ortadoğu'da Bağdat Paktı kadar önemli olan bir diğer önemli olay ise Süveyş Buhranıdır. Ortadoğu'da güç değişimi yapacak kadar etkili olan bu hadise, diplomatik yollarla başlayacak nihayetinde işin ucu savaşa kadar gidecektir.

1.3. Cemal Abdül Nasır ve Mısır'ın Politikası

1.3.1. Cemal Abdül Nasır

Tarih her zaman bazı isimleri yaptıkları liderlikleri ile kahramanlaştırır. Her ulusun kendine has hissettiği ve kahraman kıldığı bazı isimler kendileri için kahraman konumundadır. Cemal Abdül Nasır da Mısır halkı için bir dönem kahraman kabul edilmiş ve buna inanılmıştır. Kahramanlık kavramı göreceli olup kişilere göre

⁵⁹ Armaoğlu, **Belgelerle Türk Amerikan Münasebetleri**, s.255.

⁶⁰ Yavuz, **a.g.e.** s.332.

⁶¹ George McGhee , **ABD-Türkiye-NATO-Ortadoğu**, Birinci basım, Ankara : Bilgi yayınları, Aralık 1992.s.102.

değişse de Cemal Abdül Nasır'ın sivri bir karakter olduğu ve popüler olduğu bir gerçektir. Yaptığı iyi ve kötü işlerle Mısır'ın tarihine geçmiş ve iktidarda kaldığı süre boyunca (1952-1967) Ortadoğu bölgesinde iz bırakan politikalara imza atmıştır.

“Nasır'ın babası İskenderiye'ye göçmüş küçük memur olarak posta idaresinde çalışan bir köylüdür. Ailenin ilk çocuğu olan Cemal Abdül Nasır, annesini sekiz yaşında kaybetmiş, babasının ise tayini çıkmış ve başka bir yere gitmiştir. Kahire ve İskenderiye'de akrabalarının yanında yaşamını sürdürdükten sonra lise yıllarında 1930'lu yıllarda siyasi faaliyetlerin içine girmeye başlamış ve İngiliz karşıtı gösterilere katılmıştır. Hatta bu husustan dolayı 1935 de protesto gösterilerinde yaralanmıştır. 1936 da liseden mezun olduktan sonra hukuk fakültesine devam etmiş fakat daha sonra Mısır Askeri Akademisine girmiştir. 1938 de subay olarak mezun olduktan sonra Sudan ve Batı çölünde görev yapmış ve burada, daha sonra askeri darbe gerçekleştireceği Hür Subaylar grubunun üyeleriyle tanışıklık içerisine girmiştir. 1948 de Filistin'de yararlı bir performans gösterse de İsrail'e yenik düşmekten kurtulamamıştır. 1952 darbesi ya da o dönem ki ismiyle 1952 devrimiyle beraber artık Mısır, Ortadoğu ve Cemal Abdül Nasır için yeni bir sayfa açılmıştır”.⁶² Hür Subaylar olarak adlandırılan bir grubun liderliğini ele alan Cemal Abdül Nasır, Kral Faruk'u devirdikten sonra bir müddet, General Necip'in arkasında kalarak İçişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yapmıştır. Daha sonra ipleri eline almış ve yönetimin başına geçmiştir.⁶³

1.3.2. Nasır'lı Mısır'ın Politikası

Güçlü ve popüler bir karakter olarak çocukluktan itibaren sivrilen ve kişisel eğitimini üniversitede (kısa da olsa) ve Mısır Askeri Akademisinde tamamlayan Nasır, yönetimi ele geçirince yıllardır kendi düşüncesinde oluşturduğu bazı kritikleri hayata geçirmek istedi.

Nasır, 1954 yılında yayımlanan “Devrimin Felsefesi“ adlı kitabında Mısır'ın bölgede ne kadar önemli bir yerinin olduğunu farkında olduğunu gösteriyordu. Nasır, Mısır'ın; Arap çevresi, Afrika çevresi, İslam çevresi üçgeninde kilit bir konumda olduğunu dair görüşlerine kitabında yer verdi. Nasır, başlangıçta Arap dünyasını pan-

⁶² William C.Cleveland, **Modern Ortadoğu Tarihi**, İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008, s.338

⁶³ Goldschmidt, Davidson, **a.g.e.** 351.

Arap politika üzerine düşünmedi daha çok emperyalizme karşı koyan bir ülkü yaratmak istiyordu.⁶⁴

Hür subaylar'ın iktidarı ele geçirdiklerinde belirli bir ideolojileri yoktu ve bu konuda tecrübesiz durumdaydılar. Rejim 1952'den 1961'e kadar ülkedeki ve bölgedeki popülerliğini dış politikada yaptıkları politikaya ve Cemal Abdül Nasır'ın sempatisine borçluuydu. 1961'de BAC'nin dağılmasından sonra Nasır ve Hür Subaylar olarak adlandırılan teşkilatın üyeleri bir araya gelerek sosyalizmi benimseme noktasında karar kıldılar. Fakat bunun yerli gözükmesi için ismini "Arap sosyalizmi" olarak adlandırdılar. Sosyalizm Nasır'ın zihninde fikirsel yönünden çok pragmatik olarak kabul görmüştü. Gerçekten de yönetimin ilk yıllarında yatırımcılara teşvikler verildi ve piyasa desteklendi. Fakat Mısır, dış yatırımcılar için cazip bir ülke olarak kabul görmediğinden Nasır projeleri için kaynak bulmakta zorlanmaya başladı. Nihayetinde birçok kuruluş ve tesis hatta medya, devlet eliyle, ele geçirilmeye başlandı. Bu da yönetimi "Arap Sosyalizmi" yerine devlet kapitalizmi noktasına taşıdı.⁶⁵

Yeni rejimin ilk uygulamalarından biri de toprak reformu oldu. Bu reforma göre bir kişinin sahip olacağı toprak büyüklüğü 1000 dönümle sınırlandırıldı. Böylelikle büyük toprak sahibi aşiretlerin ve ailelerin gücü kırılmış oldu. Bu reform halk tarafından ilgi gördü ve kırsal kesimdeki orta ve üst sınıf sayısı arttı.⁶⁶

Nasır'a Ortadoğu'da ün kazandıran ve liderlik karizmasını bölgede yayan en önemli olay, kanalın millileştirilmesi olayıdır. Zaten Ortadoğu'da sempati kazanan Nasır, Süveyş buhranı ile milli bir kahraman olmuş hatta Arapların manevi lideri konumuna gelmiştir. Nasır şüphesiz güçlü bir karaktere sahiptir fakat Süveyş Buhranı Nasır'ın emperyalist güçlere karşı (burada Amerika, İngiltere ve Fransa kastedilmiştir) yürüttüğü milli bir mücadele olarak gözükmüş ve Nasır'ın kariyerinde bir dönüm noktası oluşturmuştur.

⁶⁴ Mansfield, **a.g.e.** s.352.

⁶⁵ Cleveland, **a.g.e.** s.351-352.

⁶⁶ Gerger,**a.g.e.** s.117.

1.3.2.1. Süveyş Buhranı

Süveyş Buhranı Ortadoğu'nun önemli krizlerinden birisi olarak tarihe geçmiştir. Nasır'ın kriz sırasında verdiği önemli sınav kendi halkında kabul görmüş ve kahraman ilan edilmiştir. İngiltere ve Fransa'nın aceleci ve acemi hareketi tüm dünyada kendilerine tepki gösterilmesine neden olmuştur.

“Süveyş kanalı 17 Kasım 1869 da bir Fransız şirket tarafından deniz trafiğine açılmıştır. İşletme hakkı Fransız şirkette olmasıyla beraber Mısır devletinin de kanal da hissesi bulunmaktaydı. Mısır hükümeti mali sıkıntılardan dolayı hisselerini 1875 de İngiltere'ye devredince Süveyş kanalı İngiliz- Fransız ortak denetimine tabi oldu. 1888 de imzalanan İstanbul Anlaşmasına dayanarak İngiltere, İkinci Dünya Savaşı sırasında Mısır'a yüz bin asker yığınca hem halktan tepki aldı hem de savaş sonrasında askerleri geri çekmekten imtina etti.”⁶⁷

Gizli Komünist Partisi ve Müslüman Kardeşler ülkede İngiltere aleyhine çalışmalar yaptılar ve bunda başarılı da oldular. İngiltere bu antipati karşısında askerlerini yavaş yavaş çekmek istedi fakat 1948-49 Arap İsrail savaşı patlak verince bölgede etkisini azaltmak istemedi.⁶⁸ İngiltere çözüm olarak Ortadoğu Komutanlığı adı altında bir proje hazırladı. Bu proje sayesinde İngiltere, askerlerini çekse de Mısır'da Ortadoğu komutanlığı projesine üye devletler üzerinden(ABD, Fransa, Türkiye) egemenliğine devam ettirmiştir.⁶⁹ “ *Böylece Mısır da İngiliz askerlerinden ziyade Mısır'ın da eşit şartlarda dâhil edildiği müttefik ordu komutanlığına bağlı askerler olacaktı. Kısaca İngiltere Mısırda ki İngiliz üssünü müttefik üssü haline dönüştürmek istiyor ve Ortadoğu komutanlığında Mısır'a eşit haklara sahip bir statü teklif ederek Mısır'la olan sorunları çözmek istiyordu* ”.⁷⁰

Bağdat Paketi'nin imzalanmasıyla beraber Ortadoğu'da sürtüşmeler arttı. Zaten İngiltere ve Mısır İkinci Dünya Savaşından sonra bir karşılıklı bir gerginlik içerisinde ilişkilerini devam ettirdi. 1956 yılında Mısır Nil Nehri üzerinde Aswan barajı inşa etmeyi tasarladı. Bu baraj içinde Mısır hükümeti ABD den 55 milyon dolar,

⁶⁷ Sermer Gökdeniz, 1956 Süveyş Kanalı Buhranı ve Port Sait Harekatı, **Donanma Dergisi**, Cilt 71, Sayı 426, 1959, s.(1-4).

⁶⁸ Armaoğlu, **20.yy siyasi tarihi**, s.443-446.

⁶⁹ Ömer Kürkçüoğlu, Türkiye'nin Arap Ortadoğu'suna karşı Politikası (1945-1970), Ankara: Barış Kitapevi,1972,s.83-84.

⁷⁰ Yeşilbursa, a.g.e. s.27.

İngiltere'den 15 milyon dolar ve Dünya Bankası'ndan 200 milyon dolar yardım sözü almıştı. Fakat 15 Temmuz da Amerika Mısır'ın Çekoslovakya ile imzaladığı silah anlaşması ve Mısır'ın Çin Halk Cumhuriyeti'yle diplomatik yakınlaşmasına dayanarak, yardım sözünden geri döndü. Dünya Bankası ve İngiltere'de Amerika gibi taahhütlerinden vazgeçti. Nasırın cevabı ise 26 Temmuz da Süveyş Kanalı'nı millileştirmek yolunda oldu.⁷¹

Nasır'ın kanalı millileştirme hamlesi kendisine bölgesel çapta kahramanlık küresel ölçekte ün kazandırmıştır. Şüphesiz bu kararın alınmasında Nasır'ın kendini ön plana çıkarma isteği kadar İngiltere'nin ve Fransa'nın Ortadoğu'da ve Mısır'da uyguladığı uzun süreli sömürme politikası da sosyolojik olarak bir bıkkınlık yaratmıştır. Nasır, halkı bu bıkkınlıktan kurtarıp Doğu ve Batı blokları arasında üçüncü bir blok kurmak istiyordu bu bloğun başını ise Mısır ve Nasır çekecekti. Fakat Bağdat Paketi bu noktada Nasır'ın planlarıyla ters düşüyordu. Bu yüzden Bağdat Paketi'ne ciddi şekilde tepki gösterirken aynı zamanda da Sovyetler Birliği ile bir yakınlaşma içerisine girdi.

Nasır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirme hamlesi ve Aswan Barajı'nı yapma arzusu sadece siyasi bir hamle değil aynı zaman da ekonomik bir atılımdır. "Nasır 1953'den beri Nil Nehri üzerinde yapılacak Aswan Barajı projesine çok ehemmiyet veriyordu. Çünkü bu barajın suları 60.000 km² yi kaplayacak, Mısır'ın tarıma elverişli topraklarını üçte biri nispetinde ve elektrik enerjisini %50 nispetinde arttıracaktı. Baraj yaklaşık bir milyar dolara mal olacaktı ve bunun üçte biri için de finansmana ihtiyaç vardı."⁷² İşte bu finansmana olan ihtiyaç Mısır'ın batıdan kredi talep etmesine neden oldu. Amerika ve Dünya Bankası yukarıda da belirttiğimiz gibi önce söz verse de sonra sözlerinden caydı ve Nasır ihtilalin dördüncü yılında yaptığı uzun bir konuşmadan sonra kanalın millileştirildiğini duyurdu.⁷³

ABD Dışişleri Bakanı Dulles Ortadoğu'da oluşturulmak istenen "Kuzey Kuşağı" savunma organizasyonunun merkezinde Nasır'dan tam emin olmamakla birlikte Mısır'ı düşünürken, İngiltere direk olarak Nasır'ı devirmek istemiştir.⁷⁴

⁷¹ Kürkcüoğlu, Türkiye'nin Arap Ortadoğu'suna Karşı Politikası, s.33-47.

⁷² Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, s.449.

⁷³ Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, s.449-150.

⁷⁴ A. Öner Pehlivanoglu, **Ortadoğu ve Türkiye**, İstanbul: Kastaş Yayınevi, Temmuz 2004, s.66.

İngiltere ve Fransa'nın bu aceleci tutumu Amerika'nın Ortadoğu politikasına zarar veren önemli bir neden olmuştur. Ayrıca İngiltere ve Fransa'nın fevri tepkisi Ortadoğu'da Nasır'ın güçlenmesine katkı sağlarken aynı zamanda Sovyetlerin de bölgede aktif olmasına yol açıyordu.

Süveyş Kanalı'nı Mısır'ın kontrolünden çıkarıp uluslararası bir komisyonun hâkimiyeti altına vermek için diplomatik uzlaşma çabaları yapılmaya çalışsa da bu çok mümkün olmadı. Bunun üzerine İngiltere ve Fransa, İsrail ile gizli bir ittifak yürütüp Nasır'ı devirmek Mısır'a da diz çöktürmek için bir harekât başlattı. 29 Ekim 1956'da İsrail'in Sina'yı işgal etmesiyle başlayan süreçte İngiltere ve Fransa görünürde ortada yoktu ve ön planda İsrail bulunmaktaydı. 30 Ekim'de İngiltere ve Fransa, İsrail'e savaşa son verme çağrısında bulunurken kanalın on mil gerisine çekilme teklifini de ilettiler. Zaten danışıklı bir dövüş içerisinde olan İsrail, bu teklifi kabul etti ve geri çekildi. Fakat Nasır askerlerini kanala doğru yönlendirdi ve geri adım atmadı. Bunun üzerine İngiltere ve Fransa 31 Ekim'de Mısır havaalanlarını bombaladı ve neredeyse bütün Mısır hava kuvvetlerini yok etti. Kıbrıs'taki bir İngiliz Fransız gücü de Port Said yakınlarından çıkartma yapıp şehri ele geçirdi.⁷⁵ *Bu olay, bütün dünyanın tepkisiyle karşılaştı ve başta Sovyet Rusya ile Amerika olmak üzere tüm ülkeler, saldırganların çekilmelerini sağlamak için harekete geçtiler.*⁷⁶

Nasır Ortadoğu'nun emperyalistlere karşı direnen ve mücadele eden ama savaşı kaybeden mazlum lideri konumundaydı. Fransa ve İngiltere'nin İsrail'le giriştiği gizli ittifak girişimi kâğıt üzerinde ve askeri safhada başarılı olsa da kamu önündeki algıları fena halde sarsılmıştı. Bu iş en çok Amerika'nın canını sıkmış en çoksa Sovyetler Birliği'ni sevindirmişti. Çünkü bu rahatsız edici siyasi ve asker hamleler Ortadoğu'yu adım adım Sovyetlere yaklaştırırken aynı mesamede Batı'dan ve Amerika'dan uzaklaştırıyordu.

Türkiye ise Süveyş Buhranı hadisesinde tarafını batıdan yana tercih etti. Bunun sebebi Türkiye'nin gemilerinin, boğaza olan ihtiyacı veyahut bu güzergâh üzerinden doğacak sıkıntılar değildi. Türkiye'nin batıyı tercih etmesinin iki nedeni vardır.

⁷⁵ Peter, Mansfield, **Süper Güçlerin Ortadoğu'ya Girişi ve Nasır Dönemi**, İstanbul: Say Yayınları, 2012, s.365.

⁷⁶ Peter Mansfield, **Mısır İhtilali ve Nasır**, Ergün Tuncalı (Çev.), İstanbul: Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi Yayınları, 1967, s.48.

Birincisi İkinci Dünya Savaşından sonra ağırlık kazanan Sovyet tehdidir, ki bu Menderes hükümetinde ağırlıklı olarak hissedilmiştir. İkincisi ise Türkiye'nin politik olarak yönünü batıya dönmesidir. Aslında Türkiye ve Mısır arasında Menderes ve Nasır üzerinden karşılıklı nezaket görüşmeleri yapılmış ve hatta Nasır tarafından Atatürk'e övgüler dizilmiş ve güzellemler yapılmıştır. İlişkilerin bozulmasında Menderes hükümetinin Süveyş Buhranı'nın çıkışı esnasında, kanalın millileştirilmesi aşamasında hızlı ve acele bir şekilde karşı çıkması Mısır tarafında rahatsızlığa yol açmış ve ilişkiler gerginleşmiştir.⁷⁷

Süveyş Buhranı tüm yönleriyle Ortadoğu'da Soğuk Savaş döneminin en akılda kalan unsurlarından biri olarak tarih kitaplarındaki yerini almıştır.

1.4. Baas Partisi

Önceki bölümde bahsedilen Soğuk Savaş'ın önemli hadiselerinden birisi olan Süveyş Buhranı hadisesinde başı çeken Cemal Abdülnasır'ı ve onun zihniyetinde Ortadoğu'da etkinlik göstermiş bazı kişileri oluşturan bir zihni yapı vardır. Bu ideolojik ve siyasi yapı Baas Partisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Baas partisinin ideolojisi ve ilk olarak düşünsel arka planının oluşturulması, parti olarak meydana gelmesi, toplum içerisinde duyulmaya başlaması; gelişmesi ve iktidara yürümesiyle iki aşamada incelenebilir. Tarihsel olarak bu birinci dönem 1943- 1963 yıllarını kapsar ve bu dönemde Baas partisi ideolojik bir fikir olarak oluşum aşamasındadır. İkinci dönem ise 1963'ten günümüze gelen yılları kapsamaktadır ki bu da gelişmesini ve iktidara geliş aşamalarını kapsar. Kuruluşundan itibaren her parti ve ideoloji gibi Baas partisi de geniş halk kitlelerine yayılmayı amaçlasa da Ortadoğu gibi karışık bir yapının içerisinde bunu tam anlamıyla başaramaz. Mandater yönetimlerin halk nezdinde aldığı tepkiler ve İsrail'in bölgede varlığından ciddi şekilde söz ettirmesi ve bir devlet olarak kurulması Arap yönetimlerinin beceriksiz idareleri ve İsrail'in kuruluşuna göz göre göre izin vermeleri halkın seslerini çıkarmalarına ve yaşadıkları sıkıntıları yönetimde bulunan iktidarlara ithaf etmelerine sebep oldu. Yeni bir hareket olarak Baas rejimi,

⁷⁷ Sever, **a.g.e.** s.158-160.

bu atmosfer içinde yumuşak bir zemin buldu Arap halkına yeni bir nefes, yeni bir soluk getirme noktasında tabanını oluşturmaya başladı.

“Rönesans”, “yeniden doğuş” ve “diriliş” gibi anlamlara gelen Baas Partisi 1940 yılında Şam’da Rum Ortodoks inancından Mişel Eflak ve Sünni Selahaddin Bitar tarafından kuruldu. Orta sınıfa mensup olan Mişel Eflak ile Selahaddin Bitar, Parti’nin ilk üyelerini, öğretmenlik yaptıkları el-Tajhiz lisesi’nden topladılar. Bu iki ismin Şam’lı olmasına karşın, başlangıçta Parti’ye üye olanların büyük bölümünün, eğitim amacıyla kırsal kesimden Suriye’nin başkentine göç etmiş kişiler olduğu anlaşılıyor.⁷⁸ 1947 yılında bir alevi olan Zeki Arsuzi’nin de katılımıyla parti ilk kongresini yaptı.⁷⁹

“Birlik, özgürlük, sosyalizm” sloganıyla yola koyulan Baas Partisi, düşüncelerini yayabilmek maksadıyla “elBaas” adında bir de gazete çıkarmaya başlamış, gazetenin başına Mişel Eflak geçmiştir. Eflak ve arkadaşları Baas Partisi’nin milliyetçilik ve birlik vurgusunu Arap halklarının dinsel çekişmeler, ekonomik geri kalmışlık ve emperyalist güçlerin baskısı altındaki zor durumdan kurtulmanın anahtarı olarak görmüşlerdir. Eflak’a göre, partinin birlik, özgürlük ve sosyalizm mottosu yalnızca siyasi tiranlık ve ezici fakirlikten sıyrılma değil, Arap halklarının özgürlüğü ve kardeşliği çerçevesinde ortak bir akıl ve ruhu ortaya koymaktadır. O, Hıristiyan bir figür olmasına karşın İslam’ı Baas’ın bütünleştirici parçası olarak görmüş, Arap ruhunu dile getirirken İslam ile Arapçılığı eşdeğer tutmuştur.”⁸⁰

Her ne kadar partinin kuruluş aşaması Mişel Eflak ve Salahaddin Bitar’a temellendirilse de Zeki Arsuzi’nin partinin ideolojik yapısının oluşmasında özellikle milliyetçilik noktasında çok önemli bir yeri vardır. Hatay sancağının Suriye’de kalması yönünde ve Fransız emperyalizminin sonlandırılması düşüncesinde önemli faaliyetlerde bulunan Arsuzi 1938 yılında yayınlanmaya başlayan ve yıl boyunca

⁷⁸ Nicolas Van Dam, **Suriye’de İktidar Mücadelesi**, Semih İdiz-Aslı Falay Çalkıvık (çev), İstanbul: İletişim Yayınları,2000, s.41.

⁷⁹ Burak Cop, “Suriye’yi Anlamak: Baas Nasıl Doğdu?”, www.ntvmsnbc.com/id/25301312/ 16.11.2013.

⁸⁰ Galip Çağ, Sami Eker, “Ortadoğu’da Baas Rejimleri: **Suriye ve Irak**”, Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi S 2,2013,s 61.

yayınlanmaya devam eden Arabizim (AL-Uraba) adlı gazetede, Arap milliyetçiliğinin oluşması noktasında Baas ideolojisine önemli katkı vermiştir.⁸¹

“Baas hareketinin temel hedeflerine baktığımız zaman tek bir Arap ulusu yaratmak, sosyalizmi gerçekleştirmek suretiyle Arap dünyasını yabancı boyunduruğundan kurtarmak, dünyada oluşan kutuplaşma ekseninde bağlantısızlık politikasını uygulamak, emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı çıkmak gibi ana başlıklardan oluştuğunu görmekteyiz. Fakat tek bir Arap ulusunu yaratmak şöyle dursun bölgesel rekabet ve bölgede savaş noktasına gelecek anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Ne yazık ki Baas partisi tek bir Arap devleti yaratmayı başaramamıştır. Baas rejiminin sosyalist fikri Sovyetlerdeki sosyalist rejimiyle eş tutamayacağımız fakat arasında uçurumda olduğunu söyleyemeyeceğimiz bir noktadadır. Fakat düşünsel olarak sermayenin millileştirilmesi, gelir dağılımının halka eşit şekilde paylaşılması, düşünsel olarak Baas rejiminin ilkelerinden birisi olmuştur. Bu noktayla taban olarak Sovyetlerdeki sosyalist düşünce ile eş değer bir noktadadır.⁸²

Partinin genel perspektifi açısından eğitim, kültür, sağlık, siyaset, toplumsal yapı konularında çeşitli temelde fikirlerin olduğunu görürüz. İç politikada Anayasa'ya dayalı parlamenter rejimi savunan doğrudan doğruya halk tarafından seçilen meclisi esas alan bir tutum sergilenir. Bütün vatandaşları tek bir millet gören her türlü din, aşiret, cemaat, ırk ve bölge hizipleşmelerine karşı duran bir tavır içine girer. Dış politikada Ebedi misyon, diğer devletlerle hür, ahenkli ve güvenilir bir dünya tesisine çalışmak, devamlı olarak ilerlemek olarak belirlenmiştir. İktisadi olarak ise parti anavatanın iktisadi zenginliğinin milletine ait olduğuna inanır ve gelir dağılımının eşit şekilde paylaşılmasını ister. Bunun yanında enerji kaynaklarının millileştirilmesi ve tarımın teşvik edilmesi çiftçi ve işçiye yardım edilmesi bir prensip olarak algılanır. Toplumsal olarak evliliği uygun gören parti, ailenin toplumun temel taşı olduğunu teyit eder. Eğitimde ise, her derecede ve bütün

⁸¹ Özge Özkoç, Suriye Baas Partisi: Kökenleri, Dönüşümü, İzlediği İç ve Dış Politika, Ankara: Mülkiyeler Birliği Vakfı Yayınları, 2008, s.38.

⁸² Sabahattin Şen, **Ortadoğuda İdeolojik Bunalm Suriye Baas Partisi ve ideolojisi**, İstanbul: Birey Yayıncılık, 2004, s.158-159.

vatandaşlar için parasız ve eşit bir şartların oluşturulması ile edinilir ve ilk ve orta öğretimin mecburi olması beklenir.⁸³

Baas Partisi'ne göre Arapların yaşadığı coğrafya anavatanıdır. Anavatanın sınırları doğuda Pers körfezi ve Hint Okyanus'una, batı da Atlantik Okyanus'una, kuzeyde Toros Dağları ve Akdeniz'e güneyde ise Orta Afrika'ya kadar uzanır.⁸⁴ Baas'ın temel ideolojileri arasında herhangi bir ulusun toprağında hâkimiyet kurma düşüncesi yoktur. Bunu söylemememiz gerekir. Fakat buldukları ülkede ideolojinin toplumsal temelini oluşmasından sonra bu ideolojinin yönetim evresinde aktif duruma geçtiğini görmekteyiz.

“Baas'ın ilk defa iktidar koltuğuna oturması 8 Şubat 1963'te Irak'ta yapılan askeri darbeyle söz konusu olmuştur. Fakat bundan önce Baas Partisinin Irak'taki zeminine bakmak gerekir. Baas Partisi'nin Irak'taki temelleri, 1948 Arap-İsrail savaşının ardından Feyiz İsmail, Vasfi el Ganim ve Süleyman el-Eysa adındaki 3 Suriyeli fikir adamının Bağdat'a gitmesiyle atılmıştır. Baas partisi 1949'da Bağdat'ta kurulmuş ve 1951'de Şam'daki “Baas Ulusal Önderliği” tarafından tanınmıştır. İlk önceleri bazı öğrenci grupları iş çevresi ve toplumsal tabanı olan kişiler tanımışken daha sonra siyasetin ve bürokrasinin önemli isimleri katılmıştır. Irak siyasetinde önemli rol oynayacak olan Hasan el-Bekir, Salih Mehdi Amaş ve Abdullah Sultan gibi isimler bunlara örnektir. Irak'ta 8 Şubat 1963 yılında yapılan askeri darbe çok uzun soluklu olmamış, darbeden sonra Nasırcı ,Albay Abdüsselam Arif, Mareşal rütbesiyle Devrim Konseyi Başkanlığı'na getirilirken, Başbakanlığa darbenin liderlerinden ve Baas üyesi olan General Hasan el-Bekir getirilmiştir. Bu hadise askeriye içerisinde bazı sıkıntılara ve kutuplaşmalara yol açmış ve 9 ay sonra karşı bir darbe gelmiştir. Bu kısa Baas dönemi 1963'den 1966'ya kadar Abdüsselam Arif'in, 1966'dan 1968'e kadar ise kardeşi Abdurrahman Arif'in iktidarıyla kesintiye uğrasa da el-Bekir ve en önemli yardımcılarında geleceğin büyük diktatörü Saddam Hüseyin'in iktidar arzusu dinmemiştir. 1963'deki karşı darbenin rövanşını 1968 yılında alınmış, Arif iktidardan uzaklaştırılırken Irak'ta 35 yıl sürecek Baas yönetimi kurulmuştur”.⁸⁵

⁸³ Mehmet Atay, Arap Baas Sosyalist Parti Üzerine, **Avrasya Dosyası Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1 2000,(s.136-150).

⁸⁴ İrfan Ülker, Baas Partisi İdeolojisi, **Avrasya Dosyası Dergisi** ,Cilt 2, Sayı 3, 1995.s.11

⁸⁵ Eker, **a.g.e.** s.63-70.

Suriye’de Baas partisi Irak’ta bulduğu toplumsal desteği ve hiyerarşik düzeni bulamamıştır. Çözüm olarak ise Nasır’la birleşme düşüncesi hasil olmuştur.

1.5. BAC’nin Kurulması

Irak’ta olan askeri darbe ve Ortadoğu’da Baas partisine giderek artan sempati Suriye’de Baas’ın yönetimi ele geçirmesine yetmedi. Çünkü Suriye içerisindeki komünist gruplar, Baas ideolojisinden daha önce bu topraklarda etkinlik göstermiş, sayısı fazla olmasa da etki alanı kurmuştu. Buna Suriye’nin Amerika’dan ve Batı’dan uzaklaşarak Sovyetler Birliği’ne yaklaşması ve Sovyetler Birliği’nin Suriye üzerinde etkisini arttırması da katkı sağlamıştır. Ülke komünist grupların ve baasçı liderlerin ideoloji yayma savaşına tanıklık ederken baasçı liderler cesur bir fikir ortaya atarak dönemin güçlü lideri Nasır’la ve onun ülkesi Mısır’la birleşmeyi düşündüler. Salahaddin Bitar, Nasır yanlısı şefleri de yanına alarak Kahireye gitti ve birliğin temellerini attı.⁸⁶

Zira Suriye'deki Baasçı liderler 1957 yılı sonunda ülkeyi kontrolleri altına alacak kadar güçlü olmadıklarını anlamışlar ve bu süregelen kaosun sadece komünistlere yarayacağını düşünmüşlerdir. Azınlık bir gruptan da bahsediyor olsak baasçı liderler etki alanlarını düşündüğünde bir darbe korkusu yaşamış ve birleşmek için Nasır’a yanaşmışlardır. Baasçı liderler Reformcu olan Nasır’ın etkisini kullanarak kendilerini iktidarda tutacağını umuyorlardı.⁸⁷ Partisini iktidara getiren askeri darbenin oluşmasında en büyük etken Mısır ve Suriye’nin birleşme düşüncesi oldu. Mısır ve Suriye’nin Birleşik Arap Cumhuriyetini kurmak istemesi Arap dünyasında dengeleri değiştirdi. Mısır ve Suriye 1955 tarihinden sonra birleşme görüşmeleri yapmalarına rağmen bir türlü başaramadılar. Suriye, Mısır’ın yanında bağımsızlığını korumaktan yanaydı. Suriye' deki bürokratlar ve Baas partisi Nasır ile birleşmekten yanaydı. Fakat bu atmosferde istenmeyen bazı şeyler yaşanmaya başlandı. Suriye'de Mısırlı bürokratlar bazı stratejik yerlere yerleşmeye başlayınca Suriyelilerin tepkisine neden oldu. Bir bakıma Suriye, Mısır kontrolüne giren bir uydu devlet görüntüsü sergilerken Suriyeliler bundan rahatsızlık duymaya başladı. Bu süreçte hava kuvvetleri komutanı olan Hafız Esad’ın başını çektiği grup örgütlenmeye başladı ve

⁸⁶ Zeynep Güler, **Süveyşin Batısında Arap Milliyetçiliği Mısır ve Nasırcılık**, İstanbul: YeniHayat Kütüphanesi Yayınları, 2004, s.245.

⁸⁷ Cleveland, **a.g.e.** s.349.

askeri darbenin temelini oluşturdu. Nihayetinde Irak'ta ki askeri darbeden de cesaret alan grup 8 Şubat 1963'te bugüne dek sürecek Baas Partisinin iktidarını darbe ile gerçekleştirmiştir.⁸⁸

Nihayetinde Ortadoğu'nun karışık ikliminde kritik iki ülke olan Suriye ve Irak da askeri darbeler sonucunda Baas partisi iktidara yürümüştür. Suriye'de Hafız Esad, Irak'ta görünümde Hasan El Bekir fakat arka planda Saddam Hüseyin Baas partisin iktidara gelen iki darbeci devlet başkanı olmuştur ve Ortadoğu'da roller yeniden şekil değiştirmiştir.

1.6. 1950-1957 Yılları Arasında Türkiye'nin Vaziyeti

Türkiye; Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya Savaşından ve Milli Mücadele savaşlarından aldığı darbelerin yaralarını sarmaya çalışırken dünya iki kutuplu bir soğuk savaş yaşamaktaydı. Bu soğuk savaş esnasında Sovyetlerin nefesini ensesinde hisseden Türkiye, hem laik yönetim kadrosunun yönünü batıya dönmesi sebebiyle hem de toplumda oluşan Sovyet antipatisiyle batıyla, daha güçlü bir şekilde Amerika'yla müttefiklik kurmuştur. *“Toprak bütünlüğüne yönelik bu tehdit türkiyenin gelecekte batı ittifak sistemlerine katılımında çok önemli rol oynayan bir unsurdur.”*⁸⁹ Atatürk'ün ölmesiyle ülke idaresinde kökten değişiklikler yaşanması beklenilemez.⁹⁰ Fakat yönetim zihniyeti değişmese de güçlü liderlik vasfında boşluk yaşayan Türkiye, İkinci Dünya savaşını atlatsa da savaşın olumsuz koşullarını iliklerine kadar hissetmiş ve bu sosyolojik olarak toplumda bir tedirginlik yaratırken devlet mekanizmasını da savunma projelerine yönlendirmiştir. Sadabat Paktı'yla başlayan bu savunma mekanizması Bağdat paktıyla devam ederken savaş sonrasında daha farklı bir boyutta Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılımıyla devam etmişti. Elbette Türkiye'nin Milletler Cemiyetine katılımı için Kore'de savaşa girmesi Türkiye'nin 50-60 yılları arasında dış politikasını oluşturan önemli bir hadise olmuştur. Yine Türkiye'nin dış politikasını belirleyen Kıbrıs sorununun temel dinamikleri 1950-60 yılları arasında oluşmaya başlarken Türkiye batıya ulaşmaya

⁸⁸ Muhittin Ataman, Suriye de İktidar Mücadelesi: Baas Rejimi, Toplumsal Talepler ve **Uluslararası Toplum**. Seta Raporu Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Nisan 2012, s 9.

⁸⁹ Oral Sander, **Türkiye'nin Dış Politikası** Ankara: İmge Yayın Evi, 1998, s.229.

⁹⁰ Şevket Süreyya Aydemir, **İkinci Adam 2.cilt, İstanbul**: Remzi Kitapevi, 2011, s.28.

çalışıyor aynı zamanda acı bir şekilde kaybettiği topraklarının sınırlarını kontrol altında tutmaya gayret ediyordu. Bu süreç içerisinde Sovyetler'den uzak dururken Amerika'ya yakınlaşabilmek toplu bir şekilde yönetim kadrosunun temel hedefi konumundaydı. Bunu ise savunma mekanizmaları ile gerçekleştirmek temel misyon noktasındaydı. Bu savunma mekanizmasının temel taşı ise Milletler Cemiyeti ve NATO oluşturmaktaydı. Fakat NATO'ya katılabilmek için Türkiye'den bir bedel ödenmesi istendi. Dönemin iktidarı olan Menderes hükümeti, Türkiye'nin kendini kanıtlaması için Türk askerini Kore'ye göndermek mecburiyetinde kaldı.

1.6.1. Kore Savaşı

İkinci Dünya Savaşında Türkiye'nin tarafsızlığını koruması elbette ki bir başarı unsurudur. Fakat savaşın sonlarına doğru Türkiye'nin tarafını belli etme zorunluluğu ilerideki dönemde de Türkiye'nin yol haritasını çizen önemli unsurlardan birisi olmuştur. Nitekim savaşın sonlarına doğru Türkiye, 2 Şubat 1945'te Almanya'ya karşı savaş ilân etti ve hemen ertesi gün Birleşmiş Milletler Beyannamesini imzaladı. Bu durum Türkiye'yi Batı dünyasına yaklaştıran önemli bir adım olarak düşünülebilir. Bu tarafgirlik aynı zamanda bazı sorunları da beraberinde getirdi. Önümüzdeki süreçte dünyadaki süper güçlerden birisi olan Sovyet Rusya, Türkiye'nin batı ile olan bu yakınlaşmasından rahatsız oldu.

1945 Mart'ında SSCB 1925 tarihli Türk Sovyet ve dostluk anlaşmasını yenilemeyeceğini Türkiye'ye bildirmiştir. Türkiye yeni anlaşma için SSCB'nin şartlarını sorduğunda SSCB bir takım isteklerde ve bir takım toprak talebinde bulunmuştur.⁹¹ SSCB'nin bu talepleri Türkiye'yi direk olarak batı bloğuna yönlendirdi. Zaten batıya karşı sempati duyan Türkiye için bu da önemli bir unsur oldu. Türkiye cereyan eden hadiseler karşısında dönemin diğer gücü Amerika ile olan dostluk bağlarını kuvvetlendirdi. Bu dönemde gerçekleşen Truman Doktrin'i gibi maddi yardımlar bu ilişkinin açık ve somut ürünlerdir.

Batı bloğunda yerini alan Türkiye Cumhuriyeti, Batıya karşı olan bağlılığını göstermek için Birleşmiş Milletlerin faaliyetlerine katılmayı sürdürdü. Sovyet tehdidi ve endişesi Batı ile Türkiye arasındaki safları sıkılaştırırken uzak doğuda meydana

⁹¹ Ömer Kürkcüoğlu; "Türk Demokrasininin Kuruluş ve İşleyişinde Dış Etkenler (1946'dan bu yana)", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 33, S. 1, 1978, s. 225.

gelen Kore üzerindeki güç savaşları alevlenince, Amerika Birleşik Devletleri Türkiye'nin silahlı gücünden yararlanmak istedi. Türkiye'nin NATO'ya girme ön koşulu olarak Kore'ye asker göndermesini istedi. Türkiye'de bu isteği yerine getirdi.

Sovyetler savaş sonrası oluşan boşluğu komünizmle doldurmak isterken Amerika hiçbir cephede savaş kaybetmek istemiyor, Asya kıtasında milliyetçilik söylemlerini güçlendirerek komünist Sovyet karşısında kıtada varlığını sürdürmek istiyordu. Bu iki tarafın dışında kalan uluslar ise dıştan gelen propaganda tahrikleriyle iç piyasada sıkışıp kalıyorlardı.⁹²

1.6.1.1. Kore Savaşında Türkiye'nin Vaziyeti

14 Mayıs 1950'deki genel seçimlerin üzerinden daha bir ay geçmesinin üzerine 25 Haziran 1950'de Kore Savaşı patlak verdi. Savaşın patlak vermesiyle Menderes hükümeti bu sorunu kucağında bulmuş oldu. Sorunun sadece bu dönemde yaşandığını söylemek yanlış olacaktır. Savaşın gelişi; konuşulan, tahmin edilen bir hadiseydi fakat Türkiye'deki tek partili dönemi sona erdiren Menderes hükümeti daha acemiliğini üzerinden atmadan uluslararası bir hadiseyle karşı karşıya kalmış bulunuyorlardı.

Demokrat parti radikal bir karar aldı ve Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesini kararlaştırdı. Bu kararın gerekçeleri topluma anlatılırken milliyetçilik söylemi ön planda tutuldu. *"Bu söylem halkı ikna etmiş olacak ki halk arasında Kore'ye hemen ve mümkün olduğu kadar çok asker gönderilmesinden yana olanlar çoktu"*.⁹³ Özellikle Demokrat Parti'ye yakın medya Sovyet tehdidini ön planda tutarak kararın siyasi olmadığını, Türkiye'nin güvenliği açısından böyle bir karar alındığı ve bu kararın parti ile ilgili olmadığını, milli bir karar olduğunu okuyucularına deklare etti. Daha haritada yerinin bilinmediği bir yere asker gönderilmesi elbette siyasi propaganda açısından çok güç olmuştur. Fakat Demokrat Parti ve medyası milli söylemler ile durumu idare etmeyi başardı. Muhalefet, hükümetin Kore'ye asker gönderme kararını, meclise gensoru vererek takibe almış lakin itirazını sadece kararın alınış şekliyle sınırlı tutmuştur.⁹⁴ Özellikle Kore'de Türk askerinin Amerikan

⁹²Ali Denizli, **Kore Savaşı 1950-53**,Ankara: Turhan Yayınevi, 2010, s.5.

⁹³ Altan Öymen,Değişim Yılları,İstanbul: Doğan Kitapçılık,2004,s.547.

⁹⁴ Yusuf Sarıncay, Türkiye'nin Batı İttifakına Yönelişi ve NATO'ya Girişi (1939-1952),

askeri ile beraber savaşacak olması Türk halkına anlatılmaya çalışılmış ve bunun altından Kore savaşı şekillendirilmeye çalışılmıştır. Nihayetinde Türk askerinin Kore'ye gönderilmesi kararlaştırılmıştır

Türk silahlı kuvvetlerinin önemli komutanlarından Tuğgeneral Tahsin Yazıcı komutasındaki 259 subay, 18 askeri memur, 4 sivil memur, 395 astsubay, 4414 erbaş ve er olmak üzere 5090 kişilik 1. Türk tugayı, 17 Eylül 1950'de İskenderun limanından hareket etti. Uzun bir deniz yolculuğundan sonra 12 Ekim 1950'de nc takım Pusan limanına ulaştı ve 17 Ekim'de ana birliği de Pusan'dan karaya ıktı. Birleşmiş Milletler topluluğuna katılan Türk birlikleri daha sonra Amerikan 9. Kolordusunun sağ kanadına yerleşerek Güney Kore savunmasına yardımcı oldu.⁹⁵

Çin'in gönüllü birliklerinin savaşa katılmasıyla beraber Güney Kore'nin savunması oldukça güçlendi. Kuzey Kore, SSCB'nin sağlamış olduğu teknolojik destek ve Çin'in gönüllü halk direnişleriyle beraber Kuzey Kore ilerlemesini hızlandırdı. Amerikan askerleri ve Güney Kore askerleri çok defa kaçmayı tercih ederken Türk askeri; askeri, strateji ve Türk ırkının verdiği savaşı kabiliyetle Kuzey Kore ilerleyişini yavaşlattı ve savunmayı kuvvetlendirdi.

Türk askeri cesareti ile atılğanlığı ile Amerikan askerlerinin arasında ciddi şekilde sivrildi buna müteakip Türk askerine "Kuzey Yıldızı" unvanı verildi. Yeri geldiğinde süngüsüyle savaşan Türk askeri zaman zaman Amerika'nın verdiği geç istihbaratlardan dolayı ciddi kayıplar verdi. Ricat harektını sağlamak için sonuna kadar direnen 3. Tabur 9. Blk ne kadar direndi ise de muvaffakiyet sağlayamadı ve büyük kayıplar verdi. Türk askeri gerek cephe gerisinde gerekse n saflarda üzerine düşen vazifeyi yerine getirmeye çalıştı. Çok defa Çin gönüllü birliklerinin ve kuzey Kore askerlerinin ilerlemesini yavaşlattı ve Güney Kore halkına tıbbi, eğitim ve askeri anlamda yardımcı oldu.

Nihayetinde 1951 Temmuz ayında kuzey Kore'nin teklifi üzerine barış görüşmeler başladı ve 2 yıl sonra mutabakata varıldı. Tekrardan 38. Enlem üzerinden anlaşmaya

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988,s.88

⁹⁵ Ercan Haytaoğlu, "Kore Savaşı ve Denizli Kore Şehitleri İle Gazileri", **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 11,Denizli, 2002, s.88-91.

varıldı. İki devlette eski konumlarına döndü ve binlerce insan aynı konumunu korumak için ölmüş ya da yaralanmış oldu. Kore savaşının getirisi Türk insanının kendini dünyaya kanıtlamasının yanında NATO ya girebilmek oldu.13 Ekim 1951’de Türkiye, Yunanistan ile beraber NATO’ya üye devletler durumuna geldiler.⁹⁶ Türkiyenin Kore savaşının sürdüğü sırada, 1952'de Yunanistan'la birlikte NATO'ya alınmasında Kore'nin önemli etkisi oldu.⁹⁷

1.7. 1950-1960 Yılları Arasında Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu Politikası

Sovyetler Birliği, İkinci Dünya Savaşının akabinde tüm dünyada olduğu gibi Ortadoğu’da da komünist ideolojiyi yaymak istiyordu. Dünyada oluşan Soğuk Savaş’ın nitelikli etkileri Ortadoğu’da hissedilmeye başlarken, ABD kendisine bağlı durumda olacak liderleri Ortadoğu’da ki ülkelerin başına geçirmeye çalışıyor, Sovyetler Birliği ise bölgenin ideolojik zihniyetini ele geçirmek istiyordu. Nitekim ABD, ekonomik yardımlarla ve komünizm karşıtı propagandalarla etkinlik sağlarken Sovyetler Birliği Ortadoğu’da ki ulusların bağımsızlıklarını desteklemekteydi. ABD’nin tüm dünyada özellikle ortadoğuda yöntemi, etkilenmeye ve yönlendirilmeye açık liderleri destekleyerek kendine bağlı iktidarlar oluşturmaktı. İngiltere ve Fransa’nın da yardımıyla ülkelerin içlerinde yaptığı askeri ve siyasi müdahalelerle paravan uluslar yaratıyor ve bölge de etkin güç olmaya çalışıyordu. ABD ve SSCB’nin ortadoğuda ortak tek noktası petroldür.⁹⁸

Sovyetler Birliği Amerika’nın Ortadoğu’da ki bu hâkimiyetini sınırlamak için Ortadoğu’daki komprador burjuvazinin karşısında olan ve emperyalizme karşı tepki gösteren milliyetçi grupları desteklemeye başladı. Bu harekatiyle Sovyetler Birliği aynı zamanda ulusal kimlik kazanılmasına gösterdiği saygıyla itibar kazanmak istiyordu. Öyle ki Mısır, Suriye, Irak, Suudi Arabistan, Transüdüdü ve Lübnan bağımsızlığını kazanmış uluslar olsalar bile ABD’nin hâkimiyet alanına girmişlerdi ve bu Sovyetler Birliği’ni ciddi anlamda rahatsız etmekteydi. Bu uluslardaki, Amerika’nın hâkimiyetine açık durumda olan liderlerin verdiği güvensizlikle Sovyetler Birliği; Lübnan ve Suriye’den Fransa’nın, Mısırdan da İngiliz askerlerinin

⁹⁶ Tefik Çavdar, **Türkiye’nin Demokrasi Tarihi** (1950 den Günümüze), İmge Kitap Evi, 5. Baskı, Ekim 20013.s.34.

⁹⁷ İbrahim Artuç, **Kore Savaşlarında Mehmetçik**, İstanbul: Kastaş Yayınları, 1990,s.354.

⁹⁸ Sander, **a.g.e.** s.295.

çekilmesine katkı sağladı ve milli kimliklerini kazanma yolundaki gelişmelerini destekledi.⁹⁹ Yine Ortadoğu'da İsrail'in kuruluşuna verdiği destekle Sovyetler Birliği Batı'nın itibarını sarsmak istiyor ve kendine pay çıkarmak istiyordu.¹⁰⁰

Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu'daki dış politikası Stalin'in ölümüyle değişikliğe ve yumuşamaya uğradı. 14 Şubat 1956'da Stalin'den sonra iktidara gelen Kruşçev, Moskova'da Sovyetler Birliği Komünist partisinin 20. Kongresinde Stalin'nin politikalarını şiddetli bir şekilde eleştirmiş ve hataları onun üzerine yüklemiştir.¹⁰¹ Gerçekten de Stalin yakın çevresinin gücünü zayıflatmaya ve dağıtmaya çalışmış gücü kendinde toplamıştır.¹⁰² Kruşçev'e göre Stalin Ortadoğu'da Amerika'ya hakimiyet sahası bırakmaktaydı. ABD'nin etkinlik kurmasındansa Sovyetler Birliği'nin etkinlik kurması gerekti ve bunun için yeni bağımsız olmuş ülkelere yaklaşmak gerekiyordu.

Türkiye'de bu ülkelerden biridir ve Sovyetler Birliği Stalin'in gösterdiği katı politikadan sonra Türkiye ile söylemlerini yumuşatmıştır. Türkiye, Sovyetler Birliği ile yani bugün ki ismiyle Rusya ile komşu pozisyonundadır. Bu iki ülke tarih boyunca birbiriyle iyi ya da kötü ilişki içerisinde bulunmuştur. Osmanlı'nın cihan anlayışının gereği olan fetih politikası iki ülkeyi tarih boyunca karşı karşıya getirmiştir. Aynı şekilde Ruslar, tarih boyunca sıcak denizlere inme politikası karşısında Anadolu Türklerini karşılarında bulmuştur. Sovyetler Birliği'nin sıcak denizlere inme politikası, Rusya'nın Ortadoğu politikasının temellerinden birini oluşturur. Akdeniz'de hâkimiyet kurabilmek su yolları ve boğazlar üzerinde koşulsuz geçiş hakkı kazanabilmek ve hatta egemenlik kurabilmek Sovyetler Birliğinin temel politikalarından birini oluştururken aynı zamanda Türkiye ile gerginlikler oluşmasına neden olmuştur. Öyle ki Sovyetler Birliği Stalin döneminde Potsdam Konferans'ında Türkiye'den boğazlarda üs kurmak istemiş hatta toprak talebinde bulunacak kadar ileri gitmiştir. Nihayetinde Stalin'in ölümüyle bu katı politikada yerini daha yumuşak söylemlere bırakmıştır.

⁹⁹ Zafer Yıldırım, "1957 Türkiye Suriye Krizi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996, s.14.

¹⁰⁰ Ömer Taşlı, "Ortadoğu'ya süper güçlerin etkisi, ABD SSCB" Yüksek lisans tezi, 1991, s.62.

¹⁰¹ Suat Bilge, Güç komşuluk Türkiye Sovyetler Birliği İlişkileri 1920-1964, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2001, s.340.

¹⁰² Moshe Lewin, **Sovyet Yüzyılı**, Renan Akman (çev), İstanbul: İletişim Yayınları, 2008, s.114.

Türkiye her ne kadar Sovyetler Birliği için önemli olsa da hâkimiyet kurabilmek kolay değildi çünkü Türkiye, ABD'ye daha yakın bir noktadaydı. Bu yüzden SSCB, gözünü Ortadoğu'da milli kimini yeni kazanmış ve Amerika'yla sorunlar yaşamış Mısır'a dakti. Kruşçev'e göre, Ortadoğu'nun kilidi Mısır'dı. *“Bu kapı aralığından geçerek kruşçev Suriye'ye ulaşacaktı.”*¹⁰³

¹⁰³ Yıldırım, a.g.t. s.16

İKİNCİ BÖLÜM

1957 TÜRKİYE SURİYE KRİZİ’NİN TÜRK BASININA YANSIMALARI

1.1. Suriye’nin Sovyetler Birliği İle Yakınlaşması

İkinci Dünya Savaşından sonra dünya iki kutuplu bir noktaya dönüştü. Bu iki kutbun bir tarafında Birinci Dünya Savaşı’na kadar sessiz kalmayı tercih etmiş komünist düşünceyi temsil eden Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, diğer tarafta yine Sovyetler Birliği gibi ikinci dünya savaşına kadar kendi iç politikasına odaklanmış daha sonra kabuk değiştirmiş komünizm karşıtı Amerika Birleşik Devletleri’dir. Şunuda söylemek gerekir ki İkinci Dünya Savaşın’da yenilen Almanya, Japonya ve İtalya’nın yanı sıra galip gelen Fransa ve İngiltere’nin çok büyük maddi ve manevi zayıflık vermesi küresel ölçekte bir güç boşluğu oluşmasına neden olmuştur. Bu boşluğu da Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği doldurmak istemiştir.¹⁰⁴

Fakat ne hikmettir ki bu iki güç hiç birbiriyle hiçbir yerde karşı karşıya gelmemekle beraber diğer dünya ülkeleri çatışma içerisindedir.¹⁰⁵ Savaş öncesinde küresel güçlerin oluşturduğu etki savaş ile beraber kırılınca savaş sonrasında Sovyetler Birliği etkin bir güç olarak sivrilmeye başladı.

¹⁰⁴ Uçarol ,a.g.e. s.658

¹⁰⁵ Süleyman Arslantaş, **Olaylarla Ortadoğu**, Ankara: Endişe Yayınları,1990,s.186.

Avrupa'nın bu sivrilmeye karşısında sessiz kalmasıyla beraber Sovyetler Birliği'nin yayılmacı politikası karşısında Amerika Birleşik Devletleri karşı bir güç olarak ortaya çıkmaya başladı.

Sovyetler Birliği'nin yayılmacı politikası Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı ile zaten yıpranmış Türk ulusunda ve yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nde bir endişeye sebebiyet verecektir. Komünist bloğun lideri Sovyetler Birliği'nin, İkinci Dünya savaşından güçlü bir şekilde çıkması, süper güç olarak sivrilmesi bu endişelerin çokta haksız olmadığına göstergesidir. Kendi bağımsızlık savaşı için binlerce şehit veren Türkiye Cumhuriyeti'nin pek tabii sınırı olduğu ülkeye toprak kaptırma veyahut egemenlik kaybetme hususunda endişeye kapılması anlaşılabilir.

Bu atmosfer içerisinde oluşan bu iki kutup Ortadoğu bölgesinde bir güç savaşına girişmiştir. Türkiye Cumhuriyeti bu güç savaşında, daha doğrusu İkinci Dünya Savaşı sonrasında tercih hakkını Amerika Birleşik Devletleri'nden yana kullanmıştır. Zaten Türk Amerikan dostluğu Sovyet tehdidi nedeniyle 1945'den itibaren kuvvetlenmiştir.¹⁰⁶ Ortadoğu bölgesinde ise Suriye, Mısır ve Suudi gibi ülkelerde, Sovyetler bloğuna karşı bir kaymanın olması Amerika Birleşik Devletleri ve bölgesel müttefiki Türkiye Cumhuriyeti'nde endişeye sebebiyet vermiştir.

Bağımsızlığını ilan ettikten sonra Suriye, parlamenter sistemi ve demokrasiyi kendi devlet bürokrasisinde tam olarak benimseyemedi. Bu da gelişmemiş demokrasilerde görüldüğü şekilde sonuçlandı ve ülkeyi darbelere açık bir konuma getirdi. Ülkenin bu yaşadığı sosyolojik eksiklik devleti ideolojik grupların saldırısına açık hale getirirken aynı zamanda dış ülkelerin içişlerine müdahalesine de zemin hazırlamaktaydı.

Bağımsız Suriye'nin ilk cumhurbaşkanı Şükrü El Kuvvetli 1948 de İsrail'e karşı başarısız askeri sonuçlar alınca 1949 da Hüsnü Zaim tarafından devrildi. Fakat o da bir darbe sonucu indirildi. Albay Edip Çiçekli de bir darbe sonucu başa geçip halk tarafından itibar görse de devamını sağlayamadı ve 1954 de devrildi. Daha sonra

¹⁰⁶ Akdes Nimet Kurat, **Türk Amerikan Münasebetlerine Kısa bir Bakış** (1800-1959), Ankara: Doğu Ltd Şirketi Matbaası, 1959, s.48.

Şükrü El Kuvvetli tekrar ülkeye dönüp ülkenin başına geçse de 1959 da Cemal Abdülnasır ile çatışıp istifa etti.¹⁰⁷

Demokrasi eksikliği ve devlet bürokrasinin tam olarak işleyememesi sonucu Suriye’de bir yönetim zafiyeti oluştu ve bir risk tehdidi altında ordunun derhal yönetime el koyma düşüncesi ülkede siyasal bölünmelere ve istikrarlı bir dış politika izlenmesine engel oldu.

Türkiye ve Suriye arasında ki gerginliğin basına yansımaları noktasında Temmuz ve Ağustos aylarında Türk basınının da küresel bir sorun ile karşılaşılmaamıştır. Basında çıkan haberler ülkelerin birbirlerine yaptığı nezaket ziyaretleri ve ticari anlaşmaların ötesine geçememiştir.

Fakat daha sonra genelkurmay başkanı General Nizamettin emekliye sevk edilerek yerine komünist eğilimli Albay Afif Bizri’nin getirildi.¹⁰⁸ Bu olay hem krizin oluşumunda hem de Türk basınında yer almasında önemli bir başlangıç olmuştur. 18 Ağustos 1957 yılında Cumhuriyet gazetesinin orta manşetten verdiği “Suriye’de ordu kızılıların” elinde haberi krizin kökeni itibariyle medyada ortaya çıktığı ilk izleridir. Alt başlıkta ise “Yeni genelkurmay başkanı için müfrit komünist diyorlar, jandarma kumandanı da değiştirildi.” cümlelerine yer verilmektedir.¹⁰⁹ Gazete sayfa beşte içeriğine devam ettiği haberde, Suriye ordusunun tamamen kızılıların yani komünistlerin eline geçtiğini anlatılırken, Genelkurmay Başkanı Nizameddin’in yerine Albay El Bizra’nın rütbesi yükseltilerek ordunun başına geçirildiği ve Beyrut’taki muhabirlerin bu şahıs hakkında aşırı şekilde komünist yorumları yaptığı ifade edilmektedir. Ayrıca emniyet müdürünün de koltuğunun değiştirildiği ve Suriye’deki bazı heyetlerin Sovyetler birliğine giderek müzakereler yaptığı Cumhuriyet gazetesinde bahsedilmektedir.¹¹⁰

Hürriyet gazetesi ise 19 Ağustos’da beşinci sayfadan verdiği haberde görevden el çektirilen General Tevfik Nizameddin’in Mardin Nusaybin’de doğduğunu, ortaokulu

¹⁰⁷ Cleveland, **a.g.e.** s.360

¹⁰⁸ Osman Köksal, Soğuk Savaş Döneminde Güç Merkezlerin Orta Doğu’ya Yönelik Katolik Siyasetine Somut Bir Örnek: 1957 Suriye Krizi Ve Türkiye’nin Orta Doğu Politikasına Etkileri, Fırat Üniversitesi, **Orta Doğu Araştırmaları Dergisi**, Cilt 7, Sayı 2, Elazığ, 2011, s.68

¹⁰⁹ Cumhuriyet, 18 Ağustos 1957, s.1.

¹¹⁰ Cumhuriyet, 18 Ağustos 1957, s.5.

Mardin’de okuduğunu liseyi ise İstanbul Galatasaray lisesinde okuduğunu ve onun görevden el çektilmesinin Lübnan’da saygın bir çevresi olması hasebiyle büyük bir üzüntüyü sebebiyet verdiğini anlatmaktadır. ¹¹¹

Sovyet etkisi Suriye’de giderek artarken buna paralel olarak komünistler Suriye içinde önemli yerleri işgal etmeye ve askeri kesimde de kilit noktaları tutmaya başladılar. ¹¹²

19 Ağustos da ise Milliyet gazetesi darbeyi üst manşetten “Suriye Ordusu kızılıların elinde” başlığıyla duyurmaktadır. ¹¹³ Cumhuriyet gazetesinin bir gün önceki haberinden farklı olarak cumhurbaşkanı El Kuvvetli’nin Mısır’a kaçtığı ve solcu El Bizra’yı Genelkurmay Başkanlığına zorla imzalayarak getirdiği haberin içeriğinde anlatılmaktadır. Ayrıca yüksek rütbeli on üç subayın Lübnan’a iltica ettiği ve her ne kadar saklansa da Suriye’de bir hükümet krizinin baş gösterdiği anlatılmaktadır. Son olarak ise Suud’un arabuluculuk yapma niyetinde olduğundan bahsedilmektedir. ¹¹⁴

Aynı gün Zafer gazetesi, manşetinde kriz ve darbe söylentilerinden çok ‘*Suriye iç işlerine dair bilgi veriyor*’ cümlesiyle haberi okuyucularına aktarmaktadır. Demokrat partiye yakınlığı ile bilinen Zafer gazetesi Suriye’deki darbeci yönetimin Sovyetler Birliği ile yakın temasına dikkat çekmektedir. Haberin ayrıntısında, Suriye başvekil yardımcısı El Arm’ın düzenlediği basın toplantısında Nafia (bayındırlık) işlerinde ihtiyaç duyulanların listesinin Sovyetler Birliği’nden tedarik edileceğini ve bu hususta müzakerelerin Şam’da yâda Moskova’da yapılacağı duyurulmaktadır. Aynı gazetenin dördüncü sayfasında haberin devamı olarak Cumhurbaşkanı Şükrü El Kuvvetlinin tedavi amacıyla Mısır’a gittiği söylenmektedir. ¹¹⁵

Zafer gazetesinin verdiği ihtiyaçların Sovyetler Birliği’nden tedarik edileceği ve müzakerelerin Şam veya Moskova’da yapılacağı haberleri şunu göstermektedir ki açık bir şekilde Suriye’de Sovyetler Birliği’ne doğru bir kayma gözükmektedir. Bunun yanında 19 Ağustos da Akşam gazetesi ana sayfasının sol kısmından “Cumhurbaşkanı Kuvvetli Suriye’den Mısır’a kaçtı” manşetini atarak Suriye’de bir

¹¹¹ Hürriyet 19 Ağustos 1957,s.5.

¹¹² Sabit Duman, **Modern Ortadoğu’nun Oluşumu**. (1800-1990) İstanbul, 2010, s.180

¹¹³ Milliyet, 19 Ağustos 1957,s.1.

¹¹⁴ Milliyet, 19 Ağustos 1957.s.1.

¹¹⁵ Zafer, 19 Ağustos 1957.s.4.

hükümet krizinin olduğunu desteklemektedir. Haberin devamının yer aldığı dördüncü sayfada ise Suriye ve Amerikan ilişkilerinin gerilmesinin Arap basınında ABD'ye karşı tepkileri doğurduğu ve Nasır'ın bu konuda Arap uluslarını uyardığı bilgisini vermektedir.¹¹⁶

Milliyetçi ve bölgenin lideri olduğunu kanıtlamak isteyen Nasır'ın böyle bir krizden pay çıkarmak istemesi normal karşılanmalıdır. Çünkü Süveyş kriziyle ve 1955 yılında Çekoslovakya'dan aldığı silahlarla Nasır ve Amerika'nın arası ciddi şekilde açılmıştı. Zaten Suriye'yi ve Ürdün'ü Bağdat Paketi'ne sokmayan ve Amerikan karşıtı politikaları onlara benimseterek Sovyet Rusya'ya dolaylı olarak yaklaştıran da Nasır olmuştu.¹¹⁷

Suriye'deki Sovyetler'e doğru olan bu eğilim karşısında ABD Hariciye vekili Foster Dulles danışmanlarına bu konu ile ilgili bir rapor hazırlamalarını emretmiştir. Bunun yanında bizzat Amerikan başkanı Eisenhower ile bir görüşme yaparak mesele hakkında birebir görüşme yapılmıştır.¹¹⁸

Ortadoğu'da Mısır ve Ürdün'den sonra Suriye'de de komünistlere yaklaşan bir hükümet yönetimi görmek istemeyen Eisenhower, konuyla ilgili ciddi ve ani bir politika üretmeye başladı. Bu ciddi politikanın yan etkisi olarak Suriye tamamen elden çıkabilirdi ama kamuoyuna konunun ciddiyetini anlaması için sert önlemlerin hayata geçirilmesi gerekiyordu. Bu yüzden önce Amerika'daki iki Suriyeli diplomat, istenmeyen adam ilan edildi ve sonra Suriye'deki gelişmelerden rahatsızlık duyduğunu ifade eden Arap devletlerine askeri yardım yapacağını duyurdu. Bu İsrail'in tepkisini çekse de tehdidin ciddiyetini ifade etmek açısından gerekliydi. Akabinde Lübnan, Ürdün, Türkiye, Suudi Arabistan gibi ülkelerden Suriye'deki olaylardan rahatsızlık duyulduğuna dair ifadeler geldi.¹¹⁹ Suriye ise cereyan eden bu hadiseler üzerine Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine başvuracağını açıkladı.

¹¹⁶ Akşam, 19 Ağustos 1957.s.4.

¹¹⁷ Cleveland **a.g.e.** s.344

¹¹⁸ Milliyet, 20 Ağustos 1957,s.1.

¹¹⁹ Zafer Yıldırım, 1957 Türkiye Suriye Gerginliği Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü, İstanbul, 1996, s.185,186.

Fakat açıklamayı yapan sözcü herhangi bir harekette bulunulmasından ziyade konuya dikkat çekilmesini istediğini söyleyerek ihtiyatlı davrandı.¹²⁰

ABD politikasının bu aşamasında başarılı oldu. Bu politikaların yanında Bağdat Paktı ve NATO'da dikkatini bu meseleye vererek Suriye'deki Sovyet yakınlaşmasını incelemeye aldılar. Nihayetinde iki önlem üzerinde yoğunlaştılar. Birincisi Amerika'nın altıncı filosunun Ürdün de yaptığı gibi bir gövde gösterisi yapması ki bu tedbirden endişe edilmiştir çünkü Sovyetlerin aynısıyla mukabele etme ihtimali bulunmaktadır, diğeri ise Suriye'nin siyasi karantina altına alınmasıdır. Şartlar ve Amerika'nın bölgesel müttefiklerinin; yaklaşımı itibariyle, ikinci tedbir yani siyasi karantinaya alınması daha güçlü bir ihtimal olarak diplomatların masasında durmuştur.¹²¹

22 Ağustos'da Milliyet gazetesine röportaj veren Kıbrıs Türk'tür partisinin lideri Dr. Fazıl Küçük ise Suriye'de meydana gelen hadiselerin Kıbrıs'ın önemini bir kez daha arttırdığını ve mutlaka hükümetin bu konuda mücadelesini sürdürmesinin gerekliliğini anlatmıştır. Ve şöyle eklemiştir; *Tarih boyunca müsteker ve kuvvetli bir hükümet kuramayan ve ancak bugün de ayakta durmasını Amerika ve İngiltere'nin büyük yardımları ile sağlayan Yunanistan'ın yarın komünistler tarafından daha elverişli taviz ve fedakârlıklarla komünist cepheye geçmeyeceğine kimse garanti veremez.*¹²² Amacımız Kıbrıs konusu üzerine yoğunlaşmak değildir, fakat şunu da belirtmemiz gerekir ki Türkiye-Suriye krizinin içine tam olarak girmeden önce zaten uluslararası bir krizle boğuşmaktadır. Yapılan değerlendirmelerde bu krizin de dikkate alınması dönemin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Türkiye 1955 yılına kadar Kıbrıs konusu üzerine durmadı. Bunun nedeni komünist tehdidin bertaraf edilmesinin daha önce gelmesiydi. Fakat 1952'de Türkiye'nin NATO'ya katılması artık bu konunun üzerinde durmasına imkân sağlıyordu. Bunun akabinde İngiltere'nin daha fazla baskılara dayanamayarak Yunanlılara tavizler vermeye başlaması, Türkiye'nin Kıbrıs meselesi üzerine tamamen yoğunlaşmasına neden oldu. Türkiye-Suriye gerginliğinin öncesinde Türkiye hem Yunanistan'la hem

¹²⁰ Cumhuriyet, 21 Ağustos 1957.s.5.

¹²¹ Akşam, 22 Ağustos 1957s.4.

¹²² 22.08.1957, Milliyet, 22 Ağustos 1957,s.1.

İngiltere'yle hem de ABD ile ağır ve uzun soluklu diplomatik mücadele vermekteydi.¹²³ Türkiye, Suriye gerginliğini yaşanırken dışarıda zaten yorucu bir mücadele Kıbrıs konusunda verilmekteydi. Bunun yanında iç politikada da Türkiye gergin bir seçim süreci yaşamaktaydı. Seçim gergin ve tartışmalı bir ortamda usulsüzlük ve yolsuzluk söylentileri arasında gerçekleşti.¹²⁴ Öyle ki 1957 genel seçiminden sonra kabine 25 gün sonra kurulabildi, ortalık çok karıştı.¹²⁵ “*Menderesin on yıllık başkanlığında, 1957-59 yılları, bütün hayatının en yorucu davalarıyla doludur*”.¹²⁶

Yine de hükümet, Suriye gerginliği üzerinde hassasiyetle durdu ve hem Kıbrıs konusuyla uğraşmasına hem de iç politikada seçim teması yaşanmasına rağmen olayın üzerine eğildi. 22 Ağustos'da Hergün gazetesinin manşetten verdiği “ Altıncı Amerikan filosu harekâta hazırlandı Suriye dize gelecek” başlıklı haberde verilen bilgi de hükümetin bu meseleye eğildiğinin göstergesi niteliğindedir. Haberde hükümetin çok yakın bir alaka ve dikkatle konunun üzerine eğildiğine ve Başvekil Adnan Menderes'in hariciye vekâleti umumi kâtibi Melih Esenbeli'yi kabul ederek uzun bir görüşme yaptığına dikkat çekilmiştir. Bunun yanı sıra Amman(Ürdün'ün başkenti) Büyükelçimiz Mahmut Dikerdem ile de görüşüldüğü haberde bahsedilmiştir. Gazete üçüncü sayfasından devam ettirdiği haberinde Şale köşkünde önemli bir görüşme yapıldığı bu görüşmede Irak Kralı Faysal'ın ve veliaht Abdülillah'ın bulunduğu, Fatin Rüştü Zorlu'nun başvekil eşlik ettiği yazmaktadır.¹²⁷

22 Ağustos da akşam altı buçuk sıralarında Amerikan büyükelçisi Fletcher Warren Başbakan Adnan Menderes'i ziyaret ederek Suriye konusu üzerine bir görüşme yapılmıştır. Görüşme talebi Amerikan büyükelçisinden gelmiş olup dışişleri bakanlığı genel sekreteri Melih Esanbel görüşmede hazır bulunmuştur. Görüşmelerde

¹²³ Armaoğlu, 20.yy. Siyasi Tarihi, s.697.

¹²⁴ Erol Tuncer, **1957 Seçimleri**, Ankara: TESAV Yayınları, 2012, s.73.

¹²⁵ Çavdar, **a.g.e.**, s.70

¹²⁶ Samet Ağaoğlu, **Arkadaşım Menderes İpin Gölgesindeki Günler**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011, s.95.

¹²⁷ Her Gün Gazetesi, 22 Ağustos 1957, s.1.

Irak kraliyet ailesinden isimlerin bulunması ve Amerika'nın büyükelçisinin bulunması Amerika da geniş ölçüde ilgiyle karşılanmıştır.¹²⁸

Milliyet gazetesi de 23 Ağustos'da manşetten Ürdün kralının ülkeye gelişini duyurdu. Alt başlıkta ise Ürdün kralının gelişi ile Hâşim'i ailesinin bütün üyeleri İstanbul'da toplanmış oldu ifadelerini kullandı.¹²⁹ 24 Ağustos'da Hürriyet gazetesinin verdiği habere göre binlerce Rus gönüllüsü Suriye'ye giderek askeri kamplara yerleşiyorlardı. Bu haber şunun göstergesidir ki Sovyetler ve Suriye kendilerine karşı yapılan toplantıların ve görüşmelerin farkındaydılar ve dikkatle inceliyorlardı. Bunun yanında Suriye'de ki bazı aşiretler Suriye'nin yönetim kademelerinde olan komünizm kayması hadiselerinden ciddi şekilde rahatsızlık duymaktadırlar ve bazı aşiretler toplu halde Türkiye'ye göçmek için Nusaybin kaymakamlığına başvuruda bulunmuşlardır.¹³⁰

Tüm bunlar olurken Amerika Suriye'yi ele geçirme planları yapmaya devam ediyordu. Fakat Amerika'nın Suriye'ye doğrudan bir müdahalede bulunması söz konusu olamazdı. Olamamasının iki sebebi vardır. Birincisi Sovyetler gibi nükleer ve askeri gücü büyük bir süper güçle karşı karşıya gelmek istememek, ikincisi ise kendi halkına anlatamayacağı bir duruma düşmek istememektir. Bu durumda devreye Amerika'nın Ortadoğu'daki jandarması konumunda olan Irak, Ürdün ve Türkiye giriyordu. Özellikle Irak ve Ürdün'ün aktif rol alması isteniyordu. Türkiye'nin müdahalede bulunması diğer Arap devletleri tarafından tepkiyle karşılanabilirdi. Fakat Suriye'ye saldırabilmek için etkili bir bahanenin olması gerekiyordu. Ve tüm bunların görüşülmesi için Amerika dışişleri bakan yardımcısı Loy Henderson Türkiye'ye gönderildi.¹³¹ Türk basını ise Loy Henderson' un gelişini ve görüşlerini şöyle gördü.

Milliyet gazetesi 25 Ağustos'da “ Şale de mühim bir toplantı” manşetini atarken önceki gün yapılan iki toplantının detaylarını okuyucularına duyurmuştur. İlk olarak Ortadoğu'da meydana gelen hadiseleri görüşmek üzere bilhassa Suriye mevzusuna tedbirler almak üzere saat 11'de şale köşkünde Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Irak

¹²⁸ Cumhuriyet, 24 Ağustos 1957, s.1.

¹²⁹ Milliyet, 23 Ağustos 1957, s.1.

¹³⁰ Hürriyet, 24 Ağustos 1957, s.5.

¹³¹ Gerger, **a.g.e.**, s.183

Kralı Majeste Faysal, Ürdün Kralı Majeste Hüseyin, Başvekil Adnan Menderes, Irak Veliahttı Prens Abdülillah, Devlet Vekili Fatin Rüştü Zorlu, Hariciye Vekaleti Umumi Katibi Melih Esenbel, Amman Büyükelçimiz Melih Dikerdem, Irak Büyükelçimiz Necip Ebravi, Ürdün Sefiri Şerif Abdülmecit, ve Başvekalet Müsteşarı Ahmet Salih Korur ile hariciyeye mensup diğer bazı isimler görüşmüşlerdir.¹³² Öğleden sonra ise Loy Henderson Amerikan Büyükelçisi George Allen ile birlikte Şale Köşküne gitmiş ve Başbakan Menderes'le bir görüşme yapmışlardır. Hürriyet gazetesinin Amerikan elçiliğine yakın kaynaklara dayandırarak verdiği bilgilere göre görüşme çok samimi bir hava içinde geçmiştir. Ortadoğu meseleleri de dâhil olmak üzere Türk Amerikan münasebetlerine ait meseleler görüşülmüştür.¹³³

Muhafız yayın organı Ulus ise kendilerine gelen haberler doğrultusunda, Loy Henderson' un geliş amacının genel konuları görüşmek değil bilhassa Suriye konusunu görüşmek üzere geldiğini söylemektedir.¹³⁴ Hükümete yakın yayın organı olan Vatan gazetesi ise diğer gazetelerin yazdıklarına paralel bilgiler vermiş ve Amerikan bakan yardımcısı Loy Henderson'un Şam'a gitmeyeceğim sözlerine yer vermiştir.¹³⁵

Suriye'deki gelişmeler üzerine Türkiye, Irak, Ürdün devlet başkanlarının İstanbul'da bir araya gelmesi ve bu görüşmelere ABD temsilcisi Lord Hendreson'ın da katılması bu ülkelerin Amerika'nın yanında olduğunun ve Suriye'nin karşısında olduklarının ifadesi şeklindeydi. Bu aynı zamanda bozulan Suriye-Türkiye gerginliğinin artık Türkiye-Sovyetler Birliği gerginliğine dönüştüğünün de bir resmiydi. Sovyetlerin Suriye'de ki nüfuzunu artırma çabasını Türkiye, kendine yöneltilmiş potansiyel bir tehdit mesajı olarak algıladı ve Suriye'ye karşı tepki göstermesi, Sovyetlerle olan ilişkilerini de gerginleştirdi.¹³⁶

Ortadoğu'da adım adım, gün gün devletler arasında karışıklar çıkmaya ve sıkıntılar bölgesel çaptan küresel etkiye dönüşmeye başlıyordu. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan Soğuk Savaş'ın kesin sonucu; iki süper devletin ortaya çıkması ve

¹³² Milliyet, 25 Ağustos 1957,s.1.

¹³³ Hürriyet, 25 Ağustos 1957,s.5.

¹³⁴ Ulus, 25 Ağustos 1957,s.5.

¹³⁵ Vatan, 25 Ağustos 1957,s.5

¹³⁶ Taşlı, a.g.t,s.75.

artık devletlerin bu iki süper güçten birisini seçme durumunda kalmaya zorlanması, bölgeyi siyasal çıkmazlara sürüklüyordu. Ne yazık ki bu kısır döngüde Türkiye’de olayların ortasında kaldı. Fakat şunu da hatırlatmamız gerekir ki Türkiye 1950’li yıllarda Sovyet tehdidini çok yakın bir şekilde hissetmekteydi. “*Sovyetler Birliği’ne Karşı güvenlik arayışı Orta Doğu siyasetinde Demokrat Parti hükümetlerini harekete geçirici en önemli faktör olmuştur*”.¹³⁷ Hem Birinci Dünya savaşı sırasında sağladığımız sıcak temas hem de sonrasında Sovyetler Birliği’nin Türkiye’den bazı toprak parçalarını istemesi ve boğazlar üzerinde söz sahibi olmak istemesi Türkiye’nin bu endişelerinin çok da haksız olmadığını göstergesidir.

26 Haziran da İstanbul’da düzenlenen İstanbul konferansı ile Ortadoğu ve Suriye üzerine yapılan görüşmeler devam etti. Yapılan görüşmede Amerikan Dışişleri Bakanı Yardımcısı Loy Henderson Amerika’nın Dışişleri politikasını Cumhurbaşkanı Celal Bayar’a ve Başvekil Adnan Menderes’e izah etti. Ayrıca Loy Henderson, Hilton otelinde Ürdün Kralı Hüseyin ile yarım saatlik bir görüşme yaptı ve Ürdün’ün Bağdat Pakti’na katılmaması konusu da konuşulan konular arasındaydı.¹³⁸ Hürriyet gazetesi ise 26 Ağustos’da “Suriye durumu Ortadoğu sülhunu tehlikeye düşürecek bir vaziyet aldı” başlığını kullanırken, aldığı bir haber istihbaratını okuyucularına duyurmuştur. İstihbarat ise Irak’ın Bağdat Pakti Vekiller Konseyi’ni toplantıya çağırarak olmasındır. Aynı zamanda bu toplantının yapılması için elzem olan gerekçeler sıralanır. Meydana gelen olayların Ortadoğu’da emniyeti tehdit ettiği ve Suriye’nin Ortadoğu’da komünizmin üssü haline geldiği en önemli gerekçeler olarak gösterilir.¹³⁹

Sovyet Rusya ise toplanan İstanbul Kongresi’nden rahatsız oldu. Moskova radyosu yaptığı yayında, İstanbul’da toplanan İstanbul konferansı neticesinde bir araya gelen Loy Henderson ve Türk devlet adamlarının ve sonrasında Irak Kralı Faysal ve Ürdün Kralı Hüseyin ile yapılan görüşmelerin amacının Suriye’nin bağımsızlık yolunda ki

¹³⁷ Ayşegül Sever, **Türkiye’nin Orta Doğu İlişkileri**, İstanbul: Derin Yayınları, 2012, s.13.

¹³⁸ Cumhuriyet, 26 Ağustos 1957, s.1.

¹³⁹ Hürriyet, 26 Ağustos 1957, s.5.

ilerleyişini durdurmak için yapıldığını söyledi. Radyo ayrıca planların kum üstüne yapıldığını Suriye'nin bağımsızlık yolunda ki ilerleyişinin devam edeceğini ekledi.¹⁴⁰

24 Ağustos'da İstanbul'a gelerek görüşmeler yapan Amerikan Hariciye Bakanı yardımcısı Loy Henderson Türkiye'den sonra Irak, Ürdün ve Lübnan'a da uğramıştır. Bakan yardımcısı ülkesine döndükten sonra Suriye'ye Sovyet bloku devletlerinden büyük ölçüde silah getirildiği ve Suriye'nin komşu devletlerindeki hükümetleri devirmek için propaganda çalışmalarına giriştiğini rapor etmiştir. Burada kast edilen ülke ise Ürdün ve Kral Hüseyin'di. Nihayetinde rapor doğrultusunda Ürdün'e yapılan askeri yardım hızlandırıldı ve hava yoluyla silah yollanmaya başlandı.¹⁴¹

28 Ağustos'da Hergün gazetesi "6. Filo hazır ol" manşetini attı. Haberin detaylarında gazete Washington'un Akdeniz'de bulunan 6. Filosuna şimdilik hazır bir durumda beklemesi emrini verdiğini yazdı. Ayrıca teknelerin ve mürettebatın Fransız rivierasındaki (Fransa'nın Akdeniz'e bakan kıyısı) ziyaretleri iptal edildi.¹⁴² Suriye'de İstanbul'da yapılan görüşmeler üzerine hariciye kâtibi Salah Tarazi vasıtasıyla Türk elçi Adnan Koral'ı vekillige davet edip Henderson'un Türkiye'de yaptığı görüşmeler üzerine izahat istemiştir.¹⁴³ Bazı İngiliz gazeteleri ise Sovyetlerin iki gemisinin, ki biri kruvazör biri savaş gemisi, ışıklarını kapatarak Cebelitarık Boğazı'ndan geçtiği ve Arnavutluk'a doğru ilerlediği yönündedir. Ruslar Arnavutluk'a yapılan bir ziyaret üzerine gemilerin gittiğini açıklasa da gemilerin Akdeniz de bir güç unsuru oluşturmak amacıyla gittiği açıktır.¹⁴⁴

Artık gazetede ki haberlerden de anlaşılacağı üzere konu diplomatik bir sorun olmaktan çıkıp askeri ve siyasi bir sorun haline dönüşmeye başlamıştır. Hem ABD hem Sovyetler askeri unsurlarını devreye sokarak krizi küresel bir boyuta taşıdılar. Artık sorun Türkiye ve Suriye arasında kalacak kadar küçük bir boyutta değildir. Kaldı ki sorun sadece ABD ve Sovyet Rusya arasında da değildir. Sorun Ortadoğu üzerinden küresel bir boyuta dönüşmüştür. Türk basını iç politikada ki olayları ve

¹⁴⁰ Vatan, 26 Ağustos 1957, s.2.

¹⁴¹ Mehmet Gönlübol, **Olaylarla Türk Dış Politikası** 1919-1990, 8. Baskı, Ankara: Siyasal Kitap Evi, Ankara 1993, s.291,292.

¹⁴² Her Gün, 28 Ağustos 1957, s.1

¹⁴³ Hürriyet, 28 Ağustos 1957, s.5.

¹⁴⁴ Ulus, 28 Ağustos 1957, s.3.

Kıbrıs sorununu sayfalarında yansıtısa da Ortadoğu hadisesine de ciddi şekilde ehemmiyet verdi. Hem İstanbul da yapılan konferans hem de Sovyet'lerin mukabelede bulunması ve Türkiye'yi itham etmesi basının ilk sayfalarında büyük puntolarla yer aldı.

Bu arada Mısır'a giden Suriye Cumhurbaşkanı Şükrü El Kuvvetli Suriye'ye geri döndü. Daha önce ordunun önemli kademelerinin komünistlerin eline geçmesinden sonra Mısır'a giden ve Suriye'de bir hükümet krizinin açığa çıkmasına neden olan olaylardan sonra Şükrü El Kuvvetli memleketi Suriye'ye döndü. Hava alanında kabine üyeleri ve yüksek rütbeli askerler tarafından alkışlarla karşılanan Şükrü El Kuvvetli Suriye ve Mısır'ın emperyalistlerle mücadelesine devam edeceğini söyleyerek batıyı ve Amerika'yı itham ediyordu. Yeni Genelkurmay Başkanı Afif el Bizri ise Lübnanlı gazetecilerle yaptığı bir mülakatta komünizmin Siyonizm kadar tehlikeli olmadığını söyleyerek hem dikkatleri İsrail üzerine çekmek istiyor hem de komünizmi tehdit olarak algılamadığının bir ifadesini yerine getiriyordu.¹⁴⁵

Şükrü El Kuvveti'nin Suriye'ye dönmesi ile Suriye de çift başlı ilginç bir durum oluştu. 30 Ağustosda Hürriyet gazetesi bu ilginç durumu satırlarına taşıdı. "Suriye'de ordu ve hükümet olmak üzere iki iktidar var" diyerek başlık atan gazete, haberin devamında ise Suriye'ye yapılmakta olan bir seyahatten söz etmektedir. Suriye hükümeti resmi bir tebliğ yayınlarak Rus Başvekil Bulganin ile Rus Komünist Partisi Birinci Sekreteri Kruşçev'in Suriye'yi ziyaret davetinin kabul edildiğini bildirdi. Ertesi gün ise Suriye Hariciye Vekili Salah Billan böyle bir ziyaretin olacağını yalanladı. Böyle bir durumun olması siyasi çevrede yönetimde bir çift başlılık olduğu yönünde eleştirilere sebep oldu. Ve anlaşıldı ki ziyaretlerin olmasını onaylayan hükümet adına bildiri yayınlayan Genelkurmay Başkanıydı. Genelkurmay Başkanı bildiriye yayınlarak hükümetin iş başında olduğunu göstermek istiyordu.¹⁴⁶

1.2. 1957 Türkiye Suriye Krizinin Oluşumu

30 Ağustos tarihine gelindiğinde ise Hergün Gazetesi Genelkurmay Başkanı Bizri'nin basın toplantısında söylediği sözlere atıf yaparak Suriye'de ağız değişti

¹⁴⁵ Milliyet, 26 Ağustos 1957, s.1.

¹⁴⁶ Hürriyet, 30 Ağustos 1957, s.7.

başlığını kullandı. Bizra Şam'da yaptığı basın toplantısında komünist olmadığını ve devletin önemli kademelerine yaptığı atamalarda komünistleri gözeterik atamalar yaptığı yönündeki haberlerin yalan olduğunu söyledi. Genelkurmay Başkanı Rusya'dan silah aldıklarını kabul ederken aralarında ki münasebetin ticari kaidelerden oluştuğunu söyledi. Ayrıca sulh gayelerinde olduğunu ve Henderson'u komünist olmadıklarını göstermek için ülkeye davet ettiklerini sözlerine ekledi.¹⁴⁷

Ulus Gazetesi Genelkurmay Başkanı'nın kabul ettiği silah alımları ile ilgili Suriye eğitim bakanının açıklamalarına sayfasında yer verdi. Eğitim bakanı aldıkları silahların sadece savunma amaçlı kullanılacağını kesinlikle tecavüz amacıyla kullanılmayacağını beyan etmiştir. Ve şöyle eklemiştir.

*Küçük bir devlet olan Suriye silahları kuvvetli bir devlet olan Türkiye'ye karşı kullanmayacaktır. Suriye İsrail'e de tecavüz etmeyi düşünmemektedir. Çünkü böyle bir şey vuku bulursa Birleşik Amerika İsrail'in yardımına derhal koşacaktır. Arap memleketleri takımından ise bir kardeşin diğer kardeşine savaşması da imkânsız olduğundan Suriye bu silahları Arap memleketlerine karşı da kullanmayacaktır.*¹⁴⁸

Bunun yanında Suriye hükümeti Türk elçimizi iki defa çağırarak Henderson'un Türkiye ziyareti ve İstanbul Konferansı'nın detayları hakkında malumat istemiştir. Ayrıca Irak daha önce Akdeniz'e akıtılacak petrolün Türkiye üzerinden değil Suriye üzerinden gitmesini istemişse de bu konuda İstanbul Konferansında görüşülmüş ve artık Suriye üzerinden değil Türkiye üzerinden akıtılması kararlaştırılmıştır. Karar İngiliz ve Amerikan hükümetlerine de bildirilmiştir fakat bir süre resmi açıklama yapılmaması düşünülmüştür.¹⁴⁹

Suriye Genelkurmay Başkanı'nın ve Eğitim Bakanı'nın açıklamaları bize göstermektedir ki Suriye gelişen olaylardan rahatsızlık duymakta ve ürkemektedir. Irak'ın petrol borularıyla ilgili aldığı karar Mısır Cumhurbaşkanı Nasır'ın Suriye'nin Sovyetler'e doğru olan eğiliminden rahatsızlık duyması gibi faktörler Suriye'nin köşeye sıkışmasına neden oldu ve akabinde yapılan açıklamalarda daha sağduyulu ve

¹⁴⁷ Her Gün, 30 Ağustos 1957, s.1.

¹⁴⁸ Ulus, 30 Ağustos 1957, s.3.

¹⁴⁹ Akşam, 31 Ağustos 1957, s.4.

yumuşak açıklamalar yapılmaya başlandı. Çünkü Suriye'nin etrafı Amerika'nın müttefikleri ile sarılıydı. Zaten darbelerle yıpranan ülke tam olarak Fransız boyunduruğundan kurtulamadan yeni bir askeri saldırının ortasında kendini bulmak istemiyordu.

2 Eylül'de Ulus gazetesi yazarı Ahmet Şükrü Esmel dış politika esas konulu köşesinde Suriye'de meydana gelen olaylar ve Amerika'nın genel Ortadoğu siyaseti üzerine bir yazı kaleme almıştır. Yazı da şöyle demiştir:

Suriye de solcular iktidasının kuvvetlenmesine varan hareketin uyandırdığı tepki yavaş yavaş yatışmaktadır. Tepki türlü memleketlerde başka şekillerde belirmiştir. En sert tepkiyi gösteren Amerika olmuştur. Hareketin iç yüzünü anlamak ve mümkünse tedbir almak için Washington hükümeti bir mütehasısını da Ortadoğu'ya yollamıştır. Öte yandan İngiltere hâdiseyi daha serinkanlılıkla karşılamıştır.

Suriye'deki gelişmelerin Amerika'da heyecan uyandırmasına sebep Eisenhower Doktrini hakkında beslenen ümitlerin gerçekleşmemiş olduğunun anlaşılmasıdır. Eisenhower Doktrininin müessirliği hakkında Amerika'da mübalağalı kanaat yerleşmişti. Bir derece de Amerikan Hariciyesinin ticarî reklam usullerini andıran propagandası ile yerleşen bu kanaate göre Süveyş buhranı dolayısıyla Ortadoğu'da tasfiyeye uğrayan İngiliz ve Fransız nüfuzunun bıraktığı boşluk Amerika tarafından doldurulmuştur.

Eisenhower Doktrini Rusya'nın Ortadoğu'ya sızmasını önlemiş, her şeyi halletmişti. Ürdün'de solcuların tasfiyesiyle neticelenen gelişme de bu kanaati kuvvetlendirdi. Kabul edildiği zaman da işaret ettiğimiz gibi, Amerika'nın Ortadoğu ile yakın ilgisini belirtmesi bakımından faydalı olmakla beraber Eisenhower Doktrini her şeyi halletmiş olmaktan uzaktı. İşin esasına bakılırsa tecavüz halinde ve ancak davet vukuunda Amerika'yı harekete geçmeye bağlayan Eisenhower doktrini en az muhtemel olan bir vaziyeti karşılamayı hedef tutuyordu. Rusya'nın orduları ile Yakındoğu'ya istilâya kalkışması beklenmiyordu. Moskova'nın tecavüz tekniği sızma yolu idi. Doktrin de bu tehlikeyi karşılamıyordu.

Suriye'deki darbe bir sızma hareketi olduğundan Eisenhower Doktrini ile çare bulunamadı. Eisenhower, Doktrininin kifayetsizliği görmek Amerikalılar için bir şok oldu. Suriye'deki gelişmenin en dikkate değer ve Batılılar bakımından en çok ümit verici tarafı, diğer Arap memleketlerine hele Suudi Arabistan ve Mısır'da uyandırdığı tepkidir. Darbeden hemen sonra Suriye Cumhurbaşkanı Şükrü El Kuvveti'nin Mısır'ı ziyareti, bu politika adamının bütün hareketlerini belirten esrar perdesiyle hâlâ örtülmüş; bulunuyor. Bir söylentiye göre şahsi hakkındaki korkusu yüzünden memleketten kaçmıştır. Bir söylentiye göre de solcular darbesi hakkında Suudi Arabistan ve Mısır'ın tasvibini almak için Kahire'ye gitmiştir. Kendisi, seyahatini sıhhi sebeplerle izah etmiştir. Geri döndüğüne göre kaçmış olduğu hakkındaki söylentiler doğru olmamak gerektir, öte yandan, ağır bir zamanda sıhhi sebeple memleketten ayrılmış olması da muhtemel görülüyor. Suriye'deki darbe hakkında Suudi Arabistan ile Mısır'ın tasvibini sağlamaya gitmiş ise. El Kuvvetli'nin bunda muvaffak olmadığı görülüyor. Komünistliğin yayılmasına karşı açık vaziyet almış olan Suudi Arabistan'ın bu hareketi tasvip etmesi beklenemezdi. Mısır da dış politikasında kendi yürüyüşünden Suriye'nin ayrılmasını hoş görmez.

Bir Arap devletinin Batılılar nüfuzuna kapılmasından kaygı duyduğu gibi, Moskova'nın nüfuzuna fazla kapılmasından da kaygı duymaktadır. Kahire'ye göre birinci günahı Irak işlemiştir. İkinci günahı da Suriye işlemek yolundadır. Ancak Arap tepkisinin bir noktası da batılıların gözünden kaçmamalıdır ki bu da Suriye'de ki gelişmelerin bir Arap meselesi olduğu hakkında kanaattir. Gidişi düzeltmek için batıdan gelecek bir müdahale Mısır, Suudi Arabistan'ı ve belki de diğer Arapları Suriye'nin yanına götürecektir ve Arap birlik ve dayanışması belirecektir. Bu şartlar altında batılar için en doğru yol Suriye'nin içişlerine karışmaktan kesin surette kaçınmak ve işlerin düzeltilmesini Arapların kendisine bırakmaktır. Mısır'ın tasvibi olmadan Suriye'ye bugün yürüdüğü yolda ilerleyemez. Hatta Moskova da Mısır'a rağmen Suriye'yi bu yol üzerinde yürümeye zorlayamaz.¹⁵⁰

¹⁵⁰ Ulus, 2 Eylül 1957,s.3.

Eisenhower doktrini ABD'nin Ortadoğu politikası içerisinde önemli bir yer tutuyordu. 9 Mayıs 1957'de ABD kongresinde alınan kararla 200 milyon doları aşmamak kaydıyla yardım isteyen uluslara, askeri ve ekonomik yardım yapma yetkisi verildi.¹⁵¹ Bu doktrin yapılan hesaplara göre Amerika'nın Ortadoğu da ki hâkimiyet alanını genişletecek ve yeri geldiğinde ABD askeri olarak direk bir müdahalede bulunabilecekti. ABD Ortadoğu da SSCB'nin karşısında sağlam ve kararlı bir duruş sergilemek istiyordu. Doktrini, Mısır ve Suriye ile birlikte Ürdün de reddetti. Sonuç olarak bölge ülkeleri arasında ayrışma ve kutuplaşmalar oluşmaya başladı.¹⁵² Ahmet Şükrü Esmer'in yazısında da bahsettiği gibi Eisenhower doktrini Amerika'ya fayda sağlamadı. Hatta doktrin İsrail'de bile soğuk karşılanmıştır.¹⁵³ Fakat köşe yazısında da bahsedildiği gibi Amerika'nın politikasında ki bazı yanlışlıklar ve Suriye de baş gösteren tutarsız yönetim anlayışı krizin oluşmasında önemli faktörler olarak yer almaktadır.

Ağustos ayı üzerinden genel bir şeyler söylemek gerekirse krizin temelleri şekillenmeye başladı diyebiliriz. Suriye ve Amerika arasında gerginlik yılbaşından itibaren devam etse de Türkiye ve Suriye arasında cereyan etmesi ve krizin Ortadoğu üzerinden küresel bir boyuta ulaşması Ağustos ayı içerisinde şekillendi diyebiliriz. Türk basını ağırlıklı bu konunun üzerinde durmuş ve dış politikada ağırlıklı olarak hükümete destek olunmuştur. Tabi bunu söylerken de dönemin şartlarını göz ardı etmemek Demokrat Parti'nin basına karşı tedbirlerini üst noktalara taşıdığını gazeteciler hakkında kovuşturmalar açıldığını ve bazılarını hapse atıldığını hatırlatmamız gerekir.¹⁵⁴

Yine krizin gelişim safhasına dönecek olursak Eylül'ün ilk günü Milliyet gazetesinin Nasırın komünistlere karşı gösterdiği tepkiyle karşılaşmaktayız. Gazete Türkiye'den ayrılan Amerikan Hariciye Vekili yardımcısı Loy Henderson 'un Mısır ziyaretinde Abdül Nasır ile görüşmesini ve bu görüşmenin akabinde Mısırdaki 40 kişinin tevkif edildiğini yazmaktadır. Abdül Nasır Suriye'nin Sovyetler'e doğru olan eğiliminden

¹⁵¹ İsmail Soysal, **Türkiyenin Uluslararası Siyasal Bağlıları Cilt 2 (1945-1990)**, Ankara: TTK Basımevi Yayınları, 1991, s.505.

¹⁵² Taşlı, **a.g.t.** s.73.

¹⁵³ Oral Sander, **Siyasi Tarih 1918-1994**, 20. Baskı, İstanbul: İmge Kitapevi, s.307.

¹⁵⁴ Barış Bulunmaz, "Türk Basın Tarihi İçerisinde Demokrat Parti Dönemi ve Sansür Uygulamaları", **Öneri Dergisi**, C.10, S. 37, İstanbul 2012, s.211.

rahatsız duyduğunu ve ülkesindeki komünist teşekküllerle bizzat kendisinin mücadele edeceğini söylese de batının iç işlerine karışmasından rahatsızlık duyduğunu Loy Henderson'a aktardı. Gazete ayrıca Rus ticaret heyetinin İstanbul'a geldiğini ve iki fabrika kurmak için girişimlerinin olduğunu sayfalarına ekledi.¹⁵⁵

Loy Henderson Lübnan'da yaptığı ziyaretten sonra 1 Eylül'de tekrardan Türkiye'ye geldi. Başvekil Adnan Menderes'le 27 Ağustos'da yaptığı görüşmeler mahiyeti niteliğinde bir görüşme yapmıştır. Görüşme de Türkiye Devlet Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Amerika Büyükelçisi Warren da hazır bulunmuştur. Amerikan elçiliği tarafından yapıla açıklamada Bakan Vekili'nin ziyaretlerinin anlaşma zemini oluşturmak hususunda çok faydalı geçtiği söylenmektedir.¹⁵⁶ Elçilik her ne kadar anlaşma zemini bulmak için ziyaretlerin yapıldığını duyursa da asıl amacın Suriye yapılacak olan harekâtlar olduğu anlaşılmaktadır.

Bu arada Suriye ve Sovyetler Birliği arasındaki yakınlaşma aksine açıklamalar olsa da devam etti. Başında Rus ticaret Bakan Yardımcısının olduğu 22 kişilik bir Rus heyeti Şam'a giderek Rus Suriye iktisadi anlaşmasının adı altında bir araya gelmişler ve ticari hususlarda görüşme yapmışlardır. Heyet Şam'da düzenlenen beynelmilel uluslararası fuara da katılacaktır. Aynı zamanda bir Suriye heyeti de bu görüşmeler yapılırken Rusya'da temaslarına devam etmektedir. Cumhuriyet gazetesi bu haberlerin yanında Mısır'da Amerikan karşıtı bir havanın olduğunu ve Suriye'ye karşı bir tecavüz olduğunda Mısır'ın Süveyş Kanalı'nı kapatacağını okuyucularına duyurmuştur. Ayrıca Amerikan elçisi Hare kendi talebiyle Cumhurbaşkanı Nasır'la görüşmüştür.¹⁵⁷

Suriye yönetimi Sovyetler Birliği ile yakınlaşmaya devam etse de üst noktalardan yapılan açıklamalarda bu yakınlaşmalar ısrarla inkâr edilmiştir. Suriye, hem Sovyetlerle yakınlaşmaya devam ediyor hem de batıdan gelen sesleri yatıştırmak istiyordu. Ulus gazetesi 4 Eylül'de dördüncü sayfasında basından özetler başlıklı bir yazı hazırlamış ve bu yazının içeriğinde Suriye'de ki yapılan açıklamaların ve uygulanan politikaların tezatlığını ortaya koymuştur. Gazete Şam'daki hariciye vekili

¹⁵⁵ Milliyet, 1 Eylül 1957, s.1.

¹⁵⁶ Akşam, 2 Eylül 1957,s.1.

¹⁵⁷ Cumhuriyet, 1 Eylül 1957, s.5.

sözcüsünün “Suriye de vuku bulan komünist darbesi değil Rusya ile yapılan bir ticari anlaşmadır”, sözlerini satırlarına taşımıştır. Suriye’nin Sovyet taraftarlığı yapmakta olduğu fikrine ısrarla karşı çıkan sözcü Amerikan yardımları yerine Sovyet yardımlarını seçmelerinin nedeni olarak ise düşük faizi göstermiştir. Dünya Bankası’nın ve Batılı hükümetlerin yaptıkları sıkı pazarlıktan yakınlıkla Kruşçef’in önerdiği yüzde iki buçukluk faizin kendilerine daha uygun olduğunu söylemiştir. Ayrıca gazete köşesinde Suriye tarafından yapılan teskin edici açıklamaların nedeninin Batı’yı teskin etmek için olmadığını Ortadoğu’daki diğer Arap Devletlerini teskin etmek için olduğunu yazmıştır. Irak, Rusya’nın Bağdat Paktı savunmasına sızmasından korkarken, Ürdün’de Suriye’nin işgal edilme tehditlerine maruz kalmıştır. Kral Suud ise Ortadoğu’da kendi hâkimiyetinin dışına çıkılmasından ve kendi otokrasisini kaybetmesinden endişelidir. Ayrıca Suudi Arabistan’ın petrol borularının Suriye topraklarından geçmesi bir diğer endişe verici nedendir. Nasır ise zaten Sovyetler’in etkisi altındadır ve bu etkinin daha fazla artmasından endişe edilmektedir.¹⁵⁸

Gazetenin yazısında ortaya koyduğu hipotez, Suriye yönetiminin verdiği tezat tepkilerin anlaşılmasında daha aydınlatıcı olmuştur. Gazeteye göre yönetimin verdiği tepkilerin asıl nedeni, Batı’dan gelecek tepkiler değildir. Asıl neden Ortadoğu kuşağında Arap devletleri üzerinde oluşacak olumsuz havanın tezahürüdür.

2 Eylül’de Dulles, Eisenhower’a içinde; Türkiye, Ürdün, Irak ve Lübnan’ın bulunduğu Suriye’nin komşu devletlerinin endişelerini aktarırken yakın zaman da olayların seyrini değiştirecek bir faaliyette bulunulmasının elzemliğinden bahsetti. Çünkü komşu ülkeler Sovyetler’in Ortadoğu’da bir ülkeyi hâkimiyeti altına alması ve kalıcı bir tahakküm kurmasından ciddi şekilde rahatsızdı. Bu sırada Eisenhower zaten batı Avrupa’daki üslerden savaş uçuklarını Türkiye’ye İncirlik Üssü’ne kaydırmış ve Altıncı Filo’yu da harekete geçirmişti. İncelemelerinin ardından ülkeye dönen Henderson ise izlenimlerini başkana ve Dulles’a aktardı. Henderson’da Dulles’la paralel endişeleri paylaşıyordu. Haluk Gerger’e göre ise Arap Devletlerinin endişe duymalarının sebebi Sovyet ya da Suriye saldırısı değildir. Korkmalarının gerçek nedeni, kendi iflas etmiş politikaları ve konumlarıydı, kendi halklarından

¹⁵⁸ Ulus, 4 Eylül 1957, s.4.

gelecek tepkilerden korkmaktaydılar. İstedikleri ise Amerika'nın bölgeye gelerek hâkimiyetini kurması ve onun şemsiyesi altında varlıklarını devam ettirmektir. Türkiye ise bölgede ki savaşta Amerika'nın yanında yer almak istiyor hem bölgede etkinliğini arttırmak istiyor hem de daha fazla dış yardım hak etmek istiyordu.¹⁵⁹

Gerçekten de Türkiye Suriye'ye karşı askeri bir harekât yapılması konusunda çok ısrarcı ve istekliydi. Bu isteğin samimiyetle arzu edildiği mi yoksa sadece bir blöf malzemesi olarak mı kullanıldığı tam olarak bilinmemekle beraber Menderes'in iç politikada zora girdiği bir gerçektir. Bunun yanında ülkenin ciddi para açığının olması blöf den ziyade gerçekten bir Amerikan yardımına ihtiyaç duyulduğu ve bunun yolundun da Suriye'ye karşı yapılacak bir harekâtla Amerika'nın gözüne girmekten geçtiği düşünülmektedir. *Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri'ni Orta Doğu'da desteklemesine karşılık olarak daha fazla ekonomik ve askeri destek beklemiştir.*¹⁶⁰ Demokrat Parti dış politikada bloklar arası soğuk savaşı körükleyerek Türkiye'ye yapılan ve yapılacak olan dış yardımı çoğaltmak istiyordu. Bu riski ülkeyi savaşa da götürebilecek kadar da göze alıyordu.¹⁶¹

Türkiye'nin ABD'den aldığı dış borçlar hükümetler için oldukça önemlidir. Öyle ki Türkiye diğer bazı ortadoğu ülkeleri gibi ABD'den borç almış, bu borç 1946-1967 yılları arasında 2.247 milyon doları bulmuştur.¹⁶²

5 Eylülde Akşam gazetesi Türkiye'nin bu kararlı duruşunu sayfalarına taşımıştır. Türkiye Suriye'nin bir peyk olmasına izin vermeyecek başlığını atan gazete haberin detaylarında Türkiye Suriye'nin bir komünist peyki olmasına müsaade etmeyecektir ve bu hususta Amerika ile bir mutabakata varılmıştır, Türkiye bu süreçte Amerika ile beraber hareket edecektir denmiştir. Türkiye'nin kararlı duruşu Türkiye'ye ziyarete gelen Henderson'a da aktarılmış ve Amerika'nın politikası da Henderson'dan dinlenmiştir.¹⁶³

¹⁵⁹ Gerger, a.g.e.,s.187.

¹⁶⁰ Behçet Kemal Yeşilbursa, Bağdat Paktı, Tarihin Peşinde Uluslararası **Tarih ve Sosyal** Araştırmalar Dergisi, 2011, Sayı: 6, s.91.

¹⁶¹ Mete Tunçay, **Türkiye Tarihi 1908-1980**, Cem Yayın Evi,s.185.

¹⁶² Güler, a.g.e. s.148.

¹⁶³ Akşam, 5 Eylül 1957, s.5.

Cumhuriyet gazetesi ise Henderson 'un ülkesine dönmesi üzerine yaptığı genel değerlendirmede, Amerikan politikasında önemli değişiklikler beklediğini yazmaktadır. Siyasi çevrelere dayandırdığı haberinde gazete ya Amerika'nın Bağdat Paktı'na gireceğini ya da Ruslarla Ortadoğu'dan çekilmesi için bir pazarlığa girişeceğini yazmaktadır. ¹⁶⁴

8 Eylül'de Hürriyet gazetesi Ortadoğu ziyaretini tamamlayan Hariciye Vekil Yardımcısı Loy Henderson'un hazırladığı durum raporunun Eisenhower'a sunulmasını haberleştirdi. Beyaz saray da yapılan iki saatlik görüşmenin ardından Hariciye Vekili Dulles, başkan adına konuşarak onun görüşlerini açıklamıştır. Açıklamasında Dulles, Henderson'un 14 günlük Ortadoğu ziyaretinden sonra oluşturduğu durum raporunu başkan Eisenhower'ın dinlediğini söylemiştir. Henderson ise raporun içeriğinde Suriye'de meydana gelen Sovyetler'e doğru olan eğilimlerden ciddi şekilde rahatsızlık duyulduğunu ve Suriye'nin müdafaa ihtiyacından daha fazla Sovyet silahı depolamasının Ortadoğu'da kaygı yarattığını söylemiştir. Ayrıca Başkan, Suriye'nin kaygı verici hadiseleri gevşetecek şekilde hareket edeceğini ümit ettiğini de sözlerine eklemiştir. Ayrıca Ürdün'e Amerikan silah ve teçhizatı da sevk edilmeye başlanacaktır. Uçaklarla Trablus Hava Üssü'nden ve Atina Hava Üssü'nden silah sevkiyatı yapılacaktır. ¹⁶⁵

Sovyetler ise Şam gazetelerinin bildirdiğine göre Suriye'ye beş yüz milyon dolar iktisadi ve teknik yardım yapacaktır. ¹⁶⁶ Sovyetlerin Suriye ile kurduğu sıcak temas, ticaret adı altında yapılan görüşmeler akabinde Henderson'un Türkiye ziyareti ve nihayetinden Ürdün'e başlatılan silah sevkiyatı Ortadoğu'da işleri birden farklı bir boyuta taşımaktadır. Adım adım askeri bir harekâta doğru gidilmektedir. Zaten İkinci Dünya Savaşından sonra diken üstünde olan küresel dünya, bu hadiseleri endişeyle karşılamaktadır.

Ulus gazetesi de 7 Eylül'de "Suriye Olayları ve Dünya Basını" adlı köşesinde, gelişen olayların dünya basınında uyandırdığı yankıları sayfasına taşımaktadır. Öncelikle Daily Telegraph gazetesinden özetler geçilmiştir. Daily Telegraph

¹⁶⁴ Cumhuriyet, 4 Eylül 1957, s.5.

¹⁶⁵ Hürriyet, 8 Eylül 1957,s.2.

¹⁶⁶ Türk Dili (Balıkesir), 5 Eylül 1957,s.1.

gazetesine göre Batı dünyası Suriye meselesinde geç kalmıştır. Bundan sonra Batı dünyasının Suriye'ye olan komünist sızmasını durdurmak gibi bir durumu söz konusu değildir. Batılı devletlerin politik silahları iş görmekte geç kalmıştır gibi ağır sözler sarf eden gazete, durum tespitlerinin acı ama gerçek olduğunu söylemiştir. Amerika'nın aldığı tedbirlerin hiçbir işe yaramayacağını düşünen gazete ne altıncı filonun, ne Ürdün'ün milliyetçi kuvvetlerinin ne de Ankara'dan gelecek sert hitapların bir işe yaramayacağını yazmaktadır. Suriye olaylarının batılıları en ilgilendiren konularından biri, hatta başında Suudi Arabistan ve Irak'tan gelip Suriye'den geçen petrol borularının akıbetidir. Gazete tavsiye olarak ise durumu açık bir mantık içinde kabul etmek gerektiğini ve durumun derhal Suriye ile müzakere edilmesi gerektiğini söylemiştir. Ayrıca Bağdat Paketi'nin ve Eisenhower Doktrin'inin esasları Suriye'ye daha iyi bir şekilde izah edilmelidir.

Yine Londra da yayınlanan Daily Express gazetesine göre ise Suriye hadiseleri ve Kıbrıs meselesi birbirinden bağımsız değildir. İngiltere'nin bundan sonra Kıbrıs'ı terk edemeyeceğini söyleyen gazete Kıbrıs'ın statüsünde değişiklik olması gerektiğini söylemiştir. Kıbrıs'ın İngiltere için zaman zaman siyasi zaman zaman da askeri üs vazifesi gördüğünü reddedilecek kimse var mı diye soran gazete Kıbrıs'ın coğrafi olarak Suriye'ye çok yakın olduğunu hatırlatmak gereği duyar. Şam ile Lefkoşa arasında yarım saat var diyen gazete adanın Suriye'ye karşı bir koz olarak kullanılmasının pek tabii olduğunu sözlerine eklemiştir. Ulus gazetesi ise haberden yola çıkarak Kıbrıs'ın ehemmiyetinin ve Ortadoğu'daki öneminin çok açık olduğunu Kıbrıs'ın bu şartlar altında İngiltere tarafından kesinlikle terk edilemeyeceğini ve bu durumun bir an önce anlaşılması gerektiğini söylemektedir.

New York Herald Tribune gazetesi ise Eisenhower doktrininin Suriye de uğramış olduğu bozgun, Amerikan politikasını idare edenler için bir ders olmalıdır, gibi sert bir ifade kullanmıştır. Denilmektedir ki Ortadoğu'daki politikaları temin etmek sadece doktrinlerle olacak iş değildir.¹⁶⁷

Muhafazakâr Daily Telegraph, kralcı Daily Express, Cumhuriyetçi New York Herald Tribune gazeteleri siyasi görüşleri ve duruşları hatta ülkeleri farklı olsa bile tek

¹⁶⁷ Ulus,7 Eylül 1957, s.4

noktada birleşmişlerdir. O da Amerika'nın nezdinde Batı'nın yanlış politikalar uyguladığıdır. Eisenhower Doktrini'nin ülkemizde de eleştirildiğini önceki sayfalarda belirtmiştik. Verdiğimiz bu bilgi ile Batı'da da Eisenhower doktrinin yetersizliğinden şikâyet edildiğini göstermiş olduk. Sadece Eisenhower Doktrini değil genel olarak Ortadoğu politikalarına da göndermeler yapan gazeteler Amerikan yönetiminin Sovyetlerle mücadelede daha mantıklı ve daha kararlı olmaları gerektiğini de eklemişlerdir.

8 Eylül'de Milliyet gazetesi ülkelerinde olan son hadiselerden endişe duyan ve ülkemize iltica eden Suriyeli muhaliflerin Türkiye'de bir komite kurmak istediklerini haberleştirmiştir. Diplomatik kaynaklara dayandırılan habere göre İstanbul'a gelen Albay İbrahim Hüseyini komitenin kurulmasında faal bir rol oynayacaktır. Ayrıca gazete, Albay İbrahim Hüseyini'nin komünist taraftarı Suriye hükümeti tarafından Şam'dan uzaklaştırmak maksadıyla Roma'ya gönderildiğini ve sonra hükümet darbesi yapmak suçundan azledildiğini hatırlatmaktadır. Gazeteye göre Albay Hüseyini'nin etkin bir nüfuzunun olduğunu da söylememiz gerekir. Ayrıca Halep'te nüfuzu olan Vatani Partisi ileri gelenlerinden Mihail İlyan'da Türkiye'ye gelenler arasındadır ve komitenin kurulmasında adı geçmektedir. Türkiye'de toplanan bu muhalifler Türkiye'yi seçme nedenleri olarak Türkiye'nin ülkelerine en yakın olmasını ve en istikrarlı olmasını göstermişlerdir.¹⁶⁸

Eylül'ün ortalarına gelindiğinde Türkiye ve Suriye arasında cereyan eden hadise, Türkiye ve Sovyet ilişkilerini ciddi şekilde sarstı. *Suriye'nin arkasında Sovyetler Birliği'nin Türkiye'nin arkasında ABD'nin yer almasıyla iki süper güç ilk defa Ortadoğu da çatışma ile yüz yüze gelmiş oluyordu.*¹⁶⁹ 15 Eylül de Rus Başbakanı Bulganin'in Suriye sınırına asker yığdığımızı açıklaması ilişkilerin tamamen gerilmesine neden olacaktı. Rus Başbakan'ın açıklamaları üzerine Türk Milli Savunma Bakanlığı bir açıklama yaparak "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" nizamının bekçisi olduğunu duyurdu. Bulganin'in açıklamasında Amerikan'ın planladığı bir saldırıyı gerçekleştirmek maksadıyla, Türkiye'nin Suriye sınırına asker yığdığını iddia etti. Bulganin bölgede yapılacak yanlış bir hamlede bir dünya harbine sebebiyet

¹⁶⁸ Milliyet, 8 Eylül 1957, s.1.

¹⁶⁹ Ali Poyraz Gürson , **Büyük güçlerin Suriye Planı** , Ankara: Kripto Yayıncılık, 2016,s.53.

verilebileceğini söyleyerek Türkiye’yi ve Amerika’yı savaşa neden olmakla itham etti. Bulgan’ın bu ithamı Başvekil Menderes’e gönderdiği bir mektupla yapılmıştır. Bu mektup, Başvekil Adnan Menderes’e Sovyet Büyükelçisi tarafından 13 Eylül’de verilmiştir. Türkiye ise yaptığı askeri manevraların normal olduğunu ve tecavüz maksadı taşımadığını söylemiştir.¹⁷⁰

Hürriyet gazetesi ise bu olayı manşetten duyururken Kremlin’in uydurma haberi kadar tehdidi de gülünç: “Suriye’ye hücum olursa sonu dünya harbi olacak”, ifadesini kullandı. Gazete Suriye hariciye vekilinin Türkiye’den Suriye’ye karşı hücum edilmeyeceğini temin eden bir mektup aldığını Şamda açıkladı. Gazete, Türkiye’nin sınıra asker yığdığının kaynağı olarak Londra’da ve Batılı devletler de çıkan Moskova kaynaklı gazeteleri gösterdi. Rus Hariciye Vekili Gromiko tarafından ileri sürülen ithamların devamı olan bu mektup, Türkiye’yi yapılacak bir harekâтта etkin devlet olarak göstermektedir. Ve şu şekilde devam eder.

” Türk devlet adamlarının böyle bir planı yarı yarıya yürütmeye mütemayil olduklarını gösterir alametler mevcuttur. Türkiye’nin Suriye hududuna asker yığmakta olduğuna dair haberleri ve böyle bir taarruzda kullanılmak üzere Birleşik Amerika’nın Türkiye’ye silah sevk etmekte olduğunu bildiren raporları büyük bir ilgi ile karşıladığımızı saklayamayız. Ortadoğu Rus hudutlarının çok yakınındadır bu bakımdan bu kadar yakın hudut bölgelerinde cereyan eden hadiselerle karşı lakayt kalamayız. Bu bölgede başlayacak askeri harekât geniş bir çarpışma halini kolaylıkla alabilecektir. Türkiye yabancı çevreler tarafından hazırlanmakta olan böyle bir plana katılırsa büyük felaketlerle karşı karşıya gelecektir.”¹⁷¹

Ulus gazetesi ise haberi manşetten vererek “Rusya bizi sınıra asker yığmakla itham ediyor “ başlığını kullandı.¹⁷² Vatan gazetesi ise “Bulganin Türkiye’yi Suriye’ye komplo kurmakla itham etti” başlığını kullandı.¹⁷³

Her ne kadar Türk yetkililer Suriye’ye garanti verse de Genelkurmay Başkanı Bizri’nin söylediği sözler tam olarak tatmin olmadıklarını göstermektedir. Bizri yaptığı açıklamada Amerika’nın Suriye’ye saldıracağından bahsederken bunu Amerikan’ın değil Amerikan’ın eliyle başka bir ülkenin yapacağını söylemiştir.

¹⁷⁰ Cumhuriyet, 15 Eylül, s.5.

¹⁷¹ Hürriyet,15 Eylül, s.5

¹⁷² Ulus,15 Eylül, s.1

¹⁷³ Vatan,15 Eylül, s.1

Türkiye'nin sınıra asker yığdığını ısrarla savunan Bizri Suriye'nin savunması için her türlü tedbiri alacaklarını sözlerine eklemiştir. Ayrıca Mısırda ki El Şaab gazetesi bir iddia ortaya atarak Amerikan'ın yeni bir Müslüman devletler paktı kuracağını ortaya atmıştır. Kral Suud'un Amerika'ya ziyareti ile istişare edilen bu yeni pakt Ortadoğu da gerginliği azaltacak bir vazife üstlenecektir. Gazeteye göre paktın bir diğer amacı ise Ortadoğu'daki Arap milliyetçiliği bitirerek Asya Afrika bloğunu parçalamaktır.¹⁷⁴ Çünkü Baas Partisi bölgede aktifleşmeye devam ediyordu ve parti bütün Arap ülkelerini siyasi birlik altına almayı amaçlıyordu.¹⁷⁵

1956'dan 1961'e kadar olan dönem Nasır'ın iktisadi ve sosyal olarak daha cesur kararlar aldığı bir dönemdir. Fakat bu dönemde Nasır'ın yaptığı en önemli faaliyet, Arap milliyetçiliği ve Arap birliği düşüncesini bayraklaştırmak ve bölgenin önde gelen siyasal düşünce akımı haline getirilmesiydi.¹⁷⁶ Nasır'ın merkezde olduğu bir Arap milliyetçiliği ABD'yi rahatsız etmekte yeterli bir oluşumdur. Bu yüzden böyle bir tedbir alma isteği anlaşılabilir.

Eylül ayına dönecek olursak Türkiye'nin teminat mektubuna rağmen Suriye teyakkuzda kalmaya devam etti. Suriye hükûmeti, ordudaki bütün izinleri kaldırırken Rusya'da Suriye limanlarını ziyaret edeceğini duyurarak destek mesajı verdi. Suriye Başvekili Sabri Assali, Türkiye Suriye münasebetleri hakkında yaptığı açıklamada Türkiye'nin yaptığı askeri manevraların normal seyirde olduklarını bildiklerini fakat her ihtimale karşı tedbirli olacaklarını söylemiştir. Suriyeli hükümet sözcüsü de yaptığı açıklamada gelişmeleri korkuyla değil ihtiyatlı takip ettiklerini söylerken Türk ordu birliklerinin 450 millik hududun batı kısmına askeri yığınak yapmaya devam ettiğini söylemiştir. Arap Haberler ajansına göre ise Halep Valiliği ve bölgede ki askeri birlikler, sınırdaki köyleri teftiş etmektedir.¹⁷⁷

Moskova radyosu ise duyurduğu haberde Yugoslavya'yı ziyaret eden iki Rus harp gemisinin şimdi Suriye sahillerine yaklaşmakta olduğunu bildirmiştir. Gemiler, nezaket ziyareti adı altında askeri ve siyasi destek verme amaçındadır. Suriye Başbakanı açıklamasında Kral Suud'un Şam'a gelmesinin muhtemel olduğunu fakat

¹⁷⁴ Cumhuriyet,16 Eylül 1957, s.5.

¹⁷⁵ Pehlivanoglu a.g.e. s.46.

¹⁷⁶Dursun, a.g.e. s.147

¹⁷⁷ Milliyet,20 Eylül 1957,s.

henüz kesin bir karara varılmadığını açıklamıştır. Ürdün ise Suriye'ye bir nota göndererek Suriye'nin Ürdün'ün içişlerine karıştığını iddia etmiştir. Ürdün, Suriye'nin kralı devirmek maksadıyla Suriye gizli polis teşkilatını kullanarak casusluk faaliyetleri yürüttüğünü bildirmektedir.¹⁷⁸ Suriye'nin Sovyetler'e olan yaklaşması ve bu gelişen hadiseler Irak ve Ürdün'ü Türkiye'ye yakınlaştırmıştır ve 24 Ağustos'da İstanbul'da bu ülkelerle bir görüşme yapılarak istişare edilmiştir.¹⁷⁹

Dulles ise New York'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda yaptığı açıklamada Sovyet silahı alan memleketlerin tecavüz hareketine girişmesinden endişe ettiklerini belirttikten sonra Türkiye'nin hem güneyden hem kuzeyden askeri olarak baskı altına alındığını söylemiştir. Dulles; Sovyetler Birliği'nin, Türkiye'nin muhtemel bir tecavüze karşı tedbir almasından alıkoyduğunu ifade etmiştir.¹⁸⁰

Bölgede gitgide askeri olarak kıpırdanmalar başlamıştır. Askeri hareketlerin yanı sıra ülkeler birbirlerini savaş çıkarmaya niyet etmekle itham etmişlerdir. Bu vaziyette hem Suriye'nin hem de Türkiye'nin askeri hazırlıklarda bulunduğunu biliyoruz. Her ne kadar Türk tarafı mevsimlik normal manevralar olduğunu söylese de yapılan hazırlıklar özellikle Suriye'ye korku vermek amacıyla yapılan askeri hazırlıklardır. Fakat Türkiye'de kuzeyde Sovyet, batısında da Bulgar tehdidini yakından hissediyor, güneyinde de aynı tehlikeye maruz kalmaktan endişe duyuyordu.¹⁸¹

Suriye'de yaptığı askeri manevraları Türkiye'nin aleyhine yapmadığını söylüyor. Türkiye'yi direkt olarak karşısına almak istemiyordu. Amerika'ya giderken Türkiye'ye uğrayan Suriye Dışişleri Bakanı Salah Bittar, aldıkları askeri tedbirlerin Türkiye için değil İsrail için olduğunu söylerken hem Amerika ve Türkiye'yi direk olarak itham etmemiş oluyor hem de Arap Devletleri'nde sempati kazanmak istiyordu.¹⁸²

Havaalanında bir saate yakın bir süre kalan Suriye Dışişleri Bakanı Salah Bittar yaptığı açıklama da şunları söylemiştir.

¹⁷⁸ Cumhuriyet,20 Eylül 1957, s.5.

¹⁷⁹ Hasan Köni, Avrasya Dosyası, Üç Aylık Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar **Dergisi Suriye özel**, Cilt 2,Sayı3, 1995 Ankara, s.48

¹⁸⁰ Vatan,20 Eylül 1957, s.5.

¹⁸¹ Yavuz, a.g.e. s.340

¹⁸² Akşam,21 Eylül 1957, s. 1

“Biz Türkiye ile dost olarak kalmak istiyoruz. İki komşu memleket olarak dostluğumuzu arttırmamız gerekir. Biz kendi hesabımıza soğuk harp dışında kalabilmek için uğraşıyoruz. Türkiye'nin Amerikan yardımı ile silahlanmasından endişe duymuyoruz. Ancak hadiseleri hayretle takip ediyoruz.”¹⁸³

Suriye dışişleri bakanı Bittar'ın açıklamaları gerginliği arttırmamak hususunda önemlidir fakat yine de yaptığı açıklamalarda Sovyetlerin desteğini hissettirmiştir.

Türkiye de bu desteğin farkındaydı. 25 Eylül'de Başbakan Adnan Menderes Anadolu ajansına verdiği bir mülakatta bu destekten bahsetti ve genel Ortadoğu politikası ve son gelişen hadiseler hakkında açıklamalarda bulundu. Açıklamada şöyle demektedir.

“Suriye durumunun yakın şarkın huzur ve ehemmiyetini tehdit edici bir mahiyet iktisap etmiş olduğunu endişe ile müşahede ediyoruz. Suriye ile uzun bir müşterek hududa malik olmamız bilhassa son inkişaf lar muvacehesinde bizi milli emniyetimiz bakımından son derece müteyakkız olmağa sevk etmektedir. Sovyetler'in son iki sene zarfında Birleşmiş Milletler kararlarını da nazarı itibare almamak suretiyle girişmiş buldukları yıkıcı faaliyetler neticesindedir ki, Suriye de bugün ki pek tehlikeli durum meydana gelmiş bulunuyor. Türkiye bütün Arap memleketleri gibi Suriye milletinin de her şeyden önce istikbalinin masuniyeti, mülki tamamiyetinin mahfuziyetini ve ayrıca refah saadetini en samimi hislerle ve hararetle temenni eder. Suriye'nin milli mevcudiyeti ve her bakımdan emniyeti herhangi bir suretle tehlide maruz değildir. Ancak her türlü şüphenin ötesinde bir hakikattir ki kendisinin hiçbir zaman kullanamayacağı miktara kadar varan silah ithal etmek ve yıkıcı faaliyetlere memleketi zemin ve vaşat haline getirmek husunda tereddütsüz teşebbüslere girişmesiyle vukua gelen son inkişaf larla Suriye, aksine olarak ilk önce komşuları, sonra da bütün Orta şarkı tehdit edici bir manzara arz etmeğe başlamıştır. Öyle anlaşılıyor ki Suriye'nin bugün ki vaziyetini makul bir silahlanma hadisesi olarak telakki etmeğe imkân yoktur. Bu hal memleketi hini hacette başkalarının kullanacağı bir silah deposu haline getirmek maksadının tatbikinden ibarettir. Hülasa Suriye yıkıcı maksatlarla tecavüz emelleri için bir köprübaşı teşkil etmek yolundadır ve bu istihale korkulur ki son merhalelerine ulaşmış bulunuyor. Bütün hür dünyanın mesele üzerine ehemmiyetle eğilmesi ve bütün dikkatini Orta şark olayları üzerine teksif etmesi tedbirli ve uyanık olmanın telkin ettiği bir zarurettir. Türkiye'ye gelince biz müstakbel ihtimaller ve inkişaf lar nazarı itibare alındığı takdirde, bu tehlikeli ihata tamamlanmış olacaktır. Şüphesiz Türkiye,

¹⁸³ Milliyet, 21 Eylül 1957,s.1.

hadiselerin inkişafını yakından takip etmek mecburiyetini duymaktadır.”¹⁸⁴

Başbakan Adnan Menderes Anadolu ajansına verdiği beyanatta Suriye’deki Sovyet silahlanmasına ve yönetimdeki Sovyet sempatisine dikkat çekmiştir. Komşumuz olması hasebiyle olayların Türkiye’yi yakından ilgilendirdiğini savunmuş, aldığı ve alacakları önlemlerin gerekliliğini izah etmiştir. Açıklama Türk basınında yankı uyandırmış ve gazeteler açıklamaları manşetten duyurmuştur. Akşam gazetesi 25 Eylül de “ Başvekil Adnan Menderes’in Ortadoğu hakkında verdiği demeç: Suriye silah deposu halini aldı”, başlığını tercih etti.¹⁸⁵ Cumhuriyet gazetesi ise “Başbakan hür dünyayı, bütün dikkatini Ortadoğu olayları üzerinde teksif etmeye davet etti”, başlığını kullandı.¹⁸⁶ Vatan gazetesi ise “Başvekil Suriye’yi itham ediyor” manşetini atarken Adnan Menderes’in Anadolu ajansına verdiği röportajı sayfalarına taşıdı.¹⁸⁷

26 Eylül’de de Hürriyet gazetesinin verdiği habere göre Sovyetler, Suriye’ye kendi ordu gücünün kat ve kat üstünde silahlar gönderiyordu. Hatta ağır ve hafif silahlardan başka, uçak gönderimi bile yapılmıştı. Fakat Suriye ordusunda bu uçakları kullanacak yetişmiş kabiliyette pilot olmaması akıllara bu uçakların Rus pilotlar tarafından kullanılacağı fikrini getirdi. ABD ise Türkiye’ye bu tehdit karşısında tam teminat verdi. Türkiye herhangi bir tecavüze maruz kalırsa Amerika derhal Türkiye’nin yardımına koşacaktı. Gazetenin verdiği bir diğer önemli habere göre ise Suudi Arabistan Meliki İbni Suud Roma’dan Şam’a giderek Türkiye ve Suriye arasında cereyan eden krizde arabuluculuk yapma niyetine girişmiştir ve Suriye’ye hazırladığı bir planı sunmuştur.¹⁸⁸ Fakat görüşmeden Türkiye’nin lehine bir açıklama çıkmamıştır. Öyle ki Suudi Kralı 27 Eylül’deki Şam ziyareti sırasında Suriye veya diğer herhangi bir Arap ülkesine karşı baskı nerden gelirse gelsin karşı olduğunu ilan edecektir. Suudi Dışişleri Bakanı da 2 Ekim’de BM de yaptığı konuşmada Suriye’nin iç işlerine karışıldığı bir durumda Suriye’nin bağımsızlığının korunması için yanlarında olacaklarını belirtmektedir. Mısır Dışişleri Bakanı da BM’de yaptığı konuşmada Suriye’nin saçının teline zarar gelmesine Mısır’ın izin

¹⁸⁴ Ulus,25 Eylül,1957,s.5.

¹⁸⁵ Akşam, 25 Eylül,1957,s.4.

¹⁸⁶ Cumhuriyet,25 Eylül,1957,s.5.

¹⁸⁷ Vatan, 25 Eylül,1957,s.3.

¹⁸⁸ Hürriyet, 26 Eylül,1957,s.5.

vermeyeceğini söyledi. Irak ve Ürdün temsilcileri de bölgedeki krizden İsrail ve Siyonizm'i sorumlu tutacaklardır. Lübnan ise saldırıya uğradığı takdirde Suriye'ye yardım edeceklerini duyurur.¹⁸⁹

Tüm bu bilgiler ışığında söyleyebiliriz ki Türkiye ve ABD politikalarında yalnız kalmışlardır. Hâlbuki Amerika hem Eisenhower Doktrini ile hem Bağdat Paktı ile bölgede güçlü bir ittifak oluşturduğunu düşünüyordu. Türkiye ve Ürdün'e yapılan askeri yardımlar da bunların cabasıydı. Amerikalı diplomatların bölgede yaptıkları ziyaretlerde bu olumsuz hava mevcut değildi. Genel itibarı ile Arap liderler Amerika'ya yanında olduğunu belirten ifadeler kullanıyorlardı. Fakat bu kriz esnasında Ortadoğu'da Nasır ve Suud milliyetçilik düşüncesi üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışıyorlardı ve bundan dolayıdır ki direk Suriye'yi karşlarına alamadılar. Çünkü kendi ülkelerinden ve bölgedeki Arap nüfuzundan korkuyorlardı.

1.3. 1957 Türkiye Suriye Krizinin Şiddetlenmesi

1 Ekim'de Vatan gazetesi Türkiye'nin Sovyet Dışişleri'nin gönderdiği mektuba Türkiye'nin cevap mektubunu haberleştirmiştir. 12 Ekim'de Sovyet başvekili Bulganin Başvekil Adnan Menderes'e gönderdiği mektupta Türk hükümetinin Suriye'nin içişlerine karışmasından yakınmış ve bir savaş çıktığında bunun dünya savaşı boyutlarına ulaşacağını söylemişti. Türkiye bu mektuba cevap niteliğinde bir mektup hazırlamıştır. Mektup, Rus Büyükelçi'yi Başvekâlet'e davet edilerek verilmiştir. Gazeteci Kemal Bağlum, bizzat Büyükelçi'yle bu ziyaret esnasında konuşarak kendisinden malumat almaya çalışmıştır. Büyükelçi, geliş sebebinin Başbakan'ın cevap mektubunu almak olduğunu söylemiş ve mektubun içeriği ile ilgili konuşmak istemediğini söylemiştir. Fakat Kemal Bağlum'un aldığı malumata göre Başvekil Adnan Menderes'in verdiği cevap mektubunda Suriye'nin Türkiye'ye itham ettiği bütün suçlar şiddetle reddedilmiş ve Suriye'nin ihtiyacından fazla silah almasının Türkiye'de yarattığı endişeler aktarılmıştır.

¹⁸⁹ Kaan Kutlu Ataç, 1957 Suriye Krizi, , Türkiye ve Rusya İlişkilerinde Değişen Dinamikler **Kuşku İle Komşuluk**, Gencer Özcan, Evren Balta, Burç Beşgül,(drl), İstanbul: İletişim Yayınevi , 2017, İstanbul,(s.97).

5 Ekim'de Türk basınına Başbakan Adnan Menderes'in gönderdiği mektubun detayları yansıdı ve bu mektupta Türk hükümetinin hiçbir tecavüz emeli olmadığı ifade edilmeye çalışılmıştır. Mektupta Adnan Menderes şöyle demektedir.

Türk-Sovyet münasebetlerine bir zamanlar hâkim olmuş bulunan samimi dostluk ve karşılıklı itimat havasını bizde bir nevi inkisar hissiyle hatırlamaktayız. Bu dostluk şüphesiz ki mesajınızda kayıt buyurduğunuz gibi Türkiye'ye faydalı olmuştur. Ancak itiraf etmek lazım gelir ki bu dostluk o zamanlar Türkiye gibi bir ölüm dirim mücadelesinde bulunan ve aynı zamanda da garp dünyasıyla irtibat ve iltisakı kesilmiş olan genç Sovyet devletinin de emniyetini takviye etmek suretiyle aynı nispette Sovyet Rusya'ya faydalı olmuştur. Bu dostluk münasebetleri bilindiği gibi esaslı bir sarsıntıya maruz kalmadan ikinci cihan harbine kadar devam etmiştir. Bu neticenin husulünde Türkiye'nin sarf ettiği gayretler hiç şüphesiz başlıca amil olmuştur. Türkiye'nin Sovyet Rusya'ya karşı iyi komşuluk hisleriyle meşbu ve dostane olan siyasetinin harp biter bitmez gördüğü mukabele malumunuz bulunuyor. Harbin sona ermesiyle Sovyet Rusya'nın bize karşı daha dostane bir siyaset takip edeceğini ümit etmekte olduğumuz bir zaman da hayret ve teessürle müşahede ettik ki Sovyet Rusya kendisiyle aramızda 1925 senesinde akdedilmiş olan muahedeyi feshettiler. Türkiye yine de Sovyet Rusya ile iyi münasebetler tesis etmek ümidini terk etmedi ve 1925 muahedesinin yerine yeni bir muahede akdetmek teşebbüslerine girişti. Ancak müzakereler ilerledikten bir müddet sonra, maalesef, boğazlarda Sovyet Rusya tarafından üstesine müsaade olunması ve Ardahan ve Kars vilayetinin Sovyet Rusya'ya ilhak edilmesi talepleri vaki oldu ve görüşmeler inkıtaa uğratıldı, bu inkıtaa Kuzey-Doğu Anadolu sahil bölgesinin Sovyet Rusya'ya terkini istihdaf eden bir takım iddialar takip etti.

Takdir buyurursunuz ki tazyik ve tehdit ile hakiki dostluk hislerinin vücut bulması ve samimi münasebetlerin teessüsü mümkün olamaz. Kaldı ki Türk Sovyet münasebetlerinin bütün dünya mesele ve münasebetlerinden tecrit ederek mütalaa etmeğe de imkân yoktur. Kendilerine tecavüz tehdidi altında hisseden birçok devletler bir araya gelerek milli mevcudiyetleriyle hürriyet ve istiklallerini müştereken müdafaa etmek kararını vermişlerdir. Kendisini tehlike karşısında hisseden Türkiye de bu topluluğa katılmayı milli mevcudiyetinin hürriyet ve istiklalinin bir icap ve zarureti telakki etmişler.

Bizden toprak ve üs istemenin Türk milli vicdanında yarattığı emniyetsizlik yeni Rus zimamdarlarının o politikayı tenkit eden sözleri ve bir rücu ifade eyleyen teşebbüsleriyle nispeten hafifler gibi olduğu bir zamanda Suriye meselesinin bugün ki hali ile ortaya çıkması ve bunun maalesef tazyik eden mesajınıza vücut vermesi milli mevcudiyetimize müteveccih 1945 teşebbüsü ile husule gelen ve karşılıklı münasebetlerimizi sarsıntıya maruz bırakan emniyetsizlik havasını aynen tahassül ettirecek bir tesiri hazidir. Bu arada yeni Sovyet zimamdarlarının mazide işlenmiş bir hatanın tashihi yolunda sarf ettiği

gayretlerin heder edilmiş olmasından bizim de esef duyduğumuzu kabul buyurmanızı rica ederim. Hadiselere gelince Suriye içinde yıkıcı hareketler son haddini bulmuştur. Diğer taraftan bu memleket makul müdafaa icaplarının tayin ettiği haddin çok ötesinde ve süratle silahlanmakta, daha doğrusu Suriye belki de lüzumun da başkalarının kullanacağı bir silah deposu haline gelmektedir.¹⁹⁰

Adnan Menderes, çok açık bir şekilde Türkiye'nin Suriye'deki Sovyet silahlanmasından rahatsız olduğunu belirten ifadeler kullanmıştır. Mektubun içeriği her ne kadar diplomatik nezaket barındırsa da ifadeler keskindir. Türkiye'nin her zaman barıştan yana olduğunu söyleyerek mektubunun sonuna gelen Başvekil Adnan Menderes Sovyetlerle ilişkilerin devam ettirilmek istendiğini fakat bunun sulh içerisinde olması gerektiğini söyleyerek cevap mektubunu tamamlamıştır.¹⁹¹ Zafer gazetesi de "Başvekilimizin Bulganin'e Cevabı" cümlesiyle okuyucularına haberi manşetten duyurmuştur.

Mesele bölgesel bir anlaşmazlıktan küresel bir sorun haline gelmişti. ABD-Suriye arasında olan mesele Suriye-Türkiye ve nihayetinde Türkiye-Sovyetler arasında bir sıçramaya sebebiyet verdi. Sovyet Başbakanı Bulganin'in verdiği notaya Menderes'in de bu şekilde sert bir cevap vermesi iki ülke arasında ilişkileri iyice gerdi. Artık Türkiye-SSCB sınırı farklı bir boyuta taşınmış oluyordu. Türkiye SSCB sınırı sadece iki devletin sınırı değil iki ayrı kutbun ve paktın sınırı noktasına gelmekteydi. Bundan dolayı Ortadoğu bölgesi ve Türkiye-SSCB sınırı statik bir önem arz ediyordu.¹⁹² Zaten İkinci Dünya Savaşının nihai sonucu olarak ortaya çıkan Soğuk Savaş'da Dünya iki kutuplu bir noktaya dönüşmüştü. Bölgesel olarak da Türkiye'nin; Amerika'nın; Suriye'nin, Sovyetlerin yanında olması bölgesel ülkelerde bir dönüşüm şeklinde krizlere sebebiyet vermeye başladı. Ağustos ayında krizin temelleri oluşurken, Eylül ayında olay gittikçe ilerlemeye devam etti, Kasım ayında ise ülkeler daha aktif politikalar uygulamaya ve askeri hazırlıklar yaparak güçlerini göstermek istemeye başladılar. Kasım ayı içerisinde gerginlik azalmadan devam etti. Hatta Türkiye Suriye arasında cereyan eden bazı hadiseler tüm dünyada gözlerin bu bölgeye çevrilmesine neden oldu.

¹⁹⁰ Hürriyet, 5 Ekim 1957,s.5.

¹⁹¹ Ulus, 5 Ekim 1957,s.3.

¹⁹² Şimşek, **a.g.e.** s.161.

Suriye Dışişleri Bakanı Salah Bitar ise İstanbul'da yaptığı yumuşak üsluplu konuşmanın ötesine geçerek Türkiye'yi kendilerine tecavüz emeli besleyen yegâne devlet olarak itham etmiştir. New York'da Birleşmiş Milletler Suriye delegasyonuna başkanlık eden Suriye Hariciye Vekili Salah El Bitar, Türk Haberler Ajansının New York muhabirine verdiği röportajda Suriye'nin hiçbir zaman Sovyet üssü olmadığını savunmuş sadece memleketlerine tecavüz emeli besleyenlere karşı tedbir aldıklarını iddia etmiştir. Türk Haberler Ajansının tecavüzden kast ettiği ülkeyi sorduğunda cevap olarak hariciye vekili, Türkiye'yi göstermiştir. Konuşmasından anlaşıldığı kadarıyla Türkiye'nin sınıra askeri yığınak yapmasından ciddi şekilde rahatsızlık duyan hariciye vekili Bitar, Lazkiye'de kurulan deniz üssünün nedenini ise ticari münasebetlerden dolayı açıldı diyerek açıklamıştır. Ayrıca Amerika'dan yardım alamadıkları için Sovyetlerden borç aldıklarını sözlerine eklemiştir.¹⁹³

Amerika'da ise Başkan Eisenhower yaptığı basın toplantısında Associated Press muhabirinin kendisine Suriye'deki durumun kuvvetlenmiş gibi görüldüğü Lübnan, Ürdün, Irak ve bir dereceye kadar Suudi Arabistan'ın endişelerinin azaldığı şeklindeki soruya verdiği cevapta şimdilik cevap vermek istemediğini bu hususta bir iki hafta kadar beklemenin daha doğru olacağını söylemiştir. Fakat durumu endişe ile takip ettiklerini de beyan etmiştir.¹⁹⁴

Akşam gazetesinin 6 Ekim'de verdiği haberde Salah Bitar'ın Suriye'de kurulan deniz üssünün ticari maksatlı kurulduğunu söylediğini söylemiştir. Akşam gazetesi 8 Ekim'de devam ettirdiği haberde Sovyetlerin Suriye'de deniz üssü kurmasını haberleştirmiştir. "Ruslar Suriye'yi bahane ederek gene tehdit ediyor" başlığını atan gazete haberin detaylarında Suriye'nin Akdeniz'de Lazkiye limanının kuzeyinde Aynel Vadi mevkiinde bir deniz üssü kurulması yönünde verilen Sovyet teklifini kabul ettiğini yazmıştır.¹⁹⁵ Gazete her ne kadar bu üs ile ilgili fazla bilgi vermese de bu üssün Tartus Limanı üssü olduğunu düşünmekteyim. Bu üs her ne kadar 1971 yılında Hafız Esad ile yapılan bir anlaşma sonucu kurulsa da temeli 1590'li yıllarda yaşanan yakınlaşmaya dayanmaktaydı.¹⁹⁶ Sovyet devletinin bölgede ki gelişmeler karşısında

¹⁹³ Akşam, 6 Ekim 1957,s.1.

¹⁹⁴ Vatan,5 Ekim 1957,s.3.

¹⁹⁵ Akşam,8 Ekim 1957,s.1.

¹⁹⁶ http://www.wikiwand.com/tr/Rusya-Suriye_ili%C5%9Fkileri

kayıtsız kalmamasını da normal görmek gerekir. Çünkü bölgedeki bir uyuşmazlık ve çatışma Sovyetler Birliği'nin güney sınırlarını doğal ya da dolaylı biçimde etkilemekteydi.¹⁹⁷ Artık Suriye'nin Sovyet tarafında olması Sovyetler'in Ortadoğu bölgesinde daha rahat manevralar yapmasını sağlıyordu. Nihayetinde Amerika karşısında bölgede söz söyleme hakkını kendisinde görüyordu. Suriye'de askeri üs kurma isteği Sovyetler'in Suriye'de ve daha geniş perspektifte Ortadoğu'da kısa vadeli değil uzun dönemli bir kalma isteği olduğunun göstergesiydi. Üs kurmak artık siyasi ve ticari münasebetlerinin ötesinde bir ittifak kurma şekli olmaktadır. Salah Bitar'ın söylediği gibi ticari münasebetli bir ilişkiden söz edilemezdi daha fazlası mevcuttu.

1957 yılı Ekim ayında Türk Sovyet gerginliği ve Suriye krizi daha da şiddetini arttırdı. Kruşçev 9 Ekimde bir Amerikan gazeteciye verdiği demeçte

“ Eğer savaş patlak verirse biz Türkiye'ye daha yakınız ve siz değilsiniz. Silahlar ateş almaya başlayınca roketler uçacak ve o zaman düşünmek için vakit çok geç olacak dedi.”¹⁹⁸

Bu açık bir şekilde tehditti. Sovyetler Türkiye'yi füzelerle vurmak gibi ağır bir ifadeyle tehdit ediyordu. Bu tehditler Türk halkı ve devleti üzerinde bir tedirginlik yarattı dersek yanlış söylemiş olmayız. Öyle ki bu tehditler Türkiye'yi SSCB'den adım adım uzaklaştırırken aynı anda ABD'nin bir üssü noktasına getiriyordu. Türkiye, bu tehditlerin verdiği tedirginlik ile daha ileri bir dönemde ABD'nin Jupiter füzelerini İzmir'e yerleştirmesine ve U2 uçağının üssünün İzmir'e kurulmasına izin verecektir.¹⁹⁹ Fakat Türkiye, Küba Krizi'nin çözümünde bir pazarlık malzemesi olduğunu görünce, üzerine bir de Kıbrıs konusunda yalnız kalınca dış politikada ciddi şekilde hayal kırıklığına uğradı.²⁰⁰

9 Ekim 1957 tarihine dönecek olursak Türk basınının iki önemli olayı haberleştiğini görmekteyiz. İlk olarak Türkiye-Suriye sınırında Türk ve Suriyeli

¹⁹⁷ Robert Davydov, Oleg Fomin, **Sovyetler birliği ve Ortadoğu**, Levent Oğuz (çev), İstanbul:Amaç Yayıncılık 1998, İstanbul,(s.10)

¹⁹⁸ Armaoğlu, Belgelerle Türk Amerikan Münasebeti. s.251

¹⁹⁹ Armaoğlu,20. Yüzyıl Siyasi Tarihi,s.541-553.

²⁰⁰ Tayyar Arı, 21. yüzyılın eşiğinde Türk Dış Politikası, **2000'li Yıllarda Türkiye'nin Ortadoğu Politikası**, İdris Bal, (drl.), İstanbul: Alfa Yayınları, 2001,s.419.

askerler arasında kısa süreli silahlı bir atışma gerçekleşti. İkinci olarak ise Sovyet Rusya Komünist Partisi Birinci Sekreteri Kruşçev Türkiye'yi çok ağır ithamlarla tehdit etti. Kruşçev'in Türkiye'yi tehdit edencesine yaptığı konuşmalar Türk basınında çok geniş yankı uyandırdı. Bu gerçekleşen didişme hadisesi de uzun süre diplomatik kriz yaşayan Türkiye ve Suriye arasında cereyan eden ilk silahlı ve sıcak temastır. Yaşanan bu sıcak hadise sonrası hem iki ülke gündeminde hem de dış basında büyük yer kaplayan bu hadise krizin de artık başka bir boyuta geçtiğinin resmi gibidir.

Akşam gazetesi 9 Ekimde manşetten duyurduğu Türkiye Suriye arasında ki krizi okuyucularına duyururken gazetenin ilk sayfasının büyük kısmını Ortadoğu olayları üzerine ayırmıştır. Şunu da hatırlatmamız gerekir ki bu dönem de Türkiye bir seçim kampanyasına başlamak üzeredir fakat basın Suriye meselesi üzerine ciddi şekilde eğilmiştir. Meydana gelen silahlı çarpışmaya gazetenin nasıl yer verdiğini aktarmadan önce gazetenin verdiği diğer önemli Suriye haberine göz atacak olursak Sovyet Komünist Partisi liderinin Türkiye'yi Suriye sınırına silah yığmakla itham ettiğini görmekteyiz. Habere göre Rus Komünist Partisi Birinci Sekreteri Nikita Kruşçev Moskova'da Doğu Almanya elçiliğinde verilen bir ziyarette konuşarak Türkiye ve Almanya'yı tehdit edencesine konuşmuştur. Kendilerinin barışı korumak için elinden geleni yaptığını fakat bir savaş çıkarsa bunun yerel kalmayacağını söyleyen birinci sekreter konuşmasının büyük kısmında Ortadoğu'da Amerika'nın emperyalist bir tutumunun olduğunu ve Türkiye'nin bu emperyalist tutuma alet olduğunu anlatmıştır. Suriye hududunda silahlı çarpışma manşetiyle meydana gelen sıcak teması sayfalarına taşıyan gazete bu habere geniş yer ayırmıştır.²⁰¹

Hürriyet gazetesi de haberi manşetten duyururken "Suriye hududunda demir yolu işçilerimize ateş açıldı " başlığını kullanmıştır. Olayın meydana gelişine bakacak olursak şu şekilde gerçekleşmiştir. Cerablus yakınında Cerablus köprüsünün olduğu kısımda bir serbest bölge mevcuttur ve bu bölge iki ülke arasında yapılan anlaşmalar neticesinde serbest dolaşım yeri olarak belirlenmiştir. Devlet Demir Yolları işçileri Fırat Nehri kıyısından rahatça kum alabilmektedir. 8 Ekimde yine otuzbeş kırk kişilik bir işçi kafilesi bu maksatla bölgeye gitmiş ve bir müddet sonra gümrük

²⁰¹ Akşam, 9 Ekim 1957, s.5.

muayenesi yapacağını söyleyen Cerablus emniyet müdürü ile karşı karşıya gelmişlerdir. İşçilerin karşı gelmesiyle bir arbede yaşanmış ve emniyet müdürü silahla mukabelede bulunmaya kalkmıştır. Önce havaya ateş açmış sonra bir işçiyi ayağından yaralayarak işçilere karşılık vermiştir. Bu durumu karşıdan gören Türk hudut muhafızları işçileri koruma ihtiyacı hissederek ateşle karşılık vermişlerdir. Daha sonra olay yerine Nizip jandarma komutanı gelmiş ve karşı tarafı teskin etmiştir. Daha sonra durum sakinleşince Nizip kaymakamı Cerablus kaymakamını görüşmeye çağırmış ve Cerablus emniyet müdürü maksatlı şekilde hadise çıkarmaktan dolayı protesto edilmiştir. Suriye tarafı ise olay sırasında Türk uçaklarının sınırda ihlal yaptığından şikâyetçi olmuşlardır.²⁰²

Cumhuriyet gazetesi ise 9 Ekimde haberi okuyucularına duyururken Rus diktatörü Kruşçev bizi tehdit ediyor başlığını kullanmıştır. Başlıkta kullanılan diktatör ifadesi dikkat çekicidir. Gazete Kruşçev'in sınıra yığınak yaptığımıza dair iddialarını gündeme getirmiştir. Sovyet Komünist Partisi Birinci Sekreteri Kruşçev iddialarında o kadar ileri gitmiştir ki Türkiye'nin Sovyetlerle olan sınırlarını çıplak bırakacak kadar boş bıraktığını söylemiştir. Türkiye -Suriye sınırında silahlı çatışma diyerek de Türk ve Suriyeli askerler arasında ki sıcak temasa sayfalarında yer vermiştir.²⁰³

Her Gün gazetesi de Türkiye'nin içinde bulunduğu sıcak sınır temasına ve Rusya'nın Türkiye'ye karşı yaptığı tehditkâr konuşmasına geniş yer ayırmıştır. Suriye hükümeti bize nota verdi başlığını kullanan gazete hem Türkiye Suriye arasında ki silahlı çatışmayı hem de Kruşçev'in konuşmalarına manşetten yer vermiştir. Ruslardan cesaret alan Suriyeliler'in küstahlığı artıyor gibi sert bir ifade kullanan gazete başvekilde mühim bir toplantı yapıldığını ve Suriye'den izahat istendiğini duyurmuştur. Türkiye Suriye arasında meydana gelen sınır çatışmasının hakkında konuşan Suriye dışişleri bakanlığı sözcüsü daha da ileri giderek bu olayı B.M ye şikâyet edeceklerini ve gerekli tedbirleri alacaklarını duyurmuştur. Ayrıca Türkiye'ye de sert bir nota verildiğini de sözlerine eklemiştir. Suriye Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Dr. Salah Tarazi tarafından Şam'daki Türk maslahatgüzarına verilen nota da şunlardan bahsedilmekteydi:

²⁰² Hürriyet, 9 Ekim 1957,s.5.

²⁰³ Cumhuriyet, 9 Ekim 1957,s.5.

1. Suriye'nin kuzey hudutları boyunca Türkler tarafından son zamanlarda yaşanan tahrikli faaliyet
2. Türkiye'nin haksız olarak Suriye hududu boyunca yığınak yapması
3. Türk Hava Kuvvetlerinin devamlı olarak Suriye semalarını ihlali
4. Türk hudut muhafızlarının Suriyeli köylülere ateş açmaları
5. Son zamanlarda Suriyeli köylülerin Türk askerleri tarafından kaçırlması²⁰⁴

Ulus gazetesi ise 9 Ekim'de Türkiye'nin vereceği notayı haberleştirirken sınırda olan silahlı çatışma hakkında sayfasında çok fazla yer ayırmamış haberi verirken Şam radyosu dün Türkiye Suriye sınırında bir olaydan bahsetti diyerek vermiştir. Türkiye de Suriye'nin notasına cevabı olarak bir nota vermek üzere harekete geçmiştir. Dışişleri bakanlığında Başbakan Adnan Menderes başkanlığında önemli bir toplantı yapılmış ve toplantıya Milli Savunma Bakanı Şemi Ergin, Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Melih Esenbel, Fatin Rüştü Zorlu ve Amerikan Büyükelçisi Fletcher Warren de katılmıştır. Toplantıda ağırlıklı olarak Suriye olayları ve Amerika'nın yeni askeri yardım paketi görüşülmüştür.²⁰⁵ Ayrıca Sovyet Rusya'nın Suriye'de bir deniz üssü kurmak istemesi karşısında dışişleri bakanlığı bir muhtıra vermeyi kararlaştırmıştır.²⁰⁶

Sovyet Komünist Partisi Birinci Sekreteri Kruşçev'in yaptığı tehditkâr açıklamalar Türkiye'ye olduğu kadar aynı zaman da Amerika'ya yapılmış bir konuşmaydı. Türkiye'yi füzeleriyle vuracak kadar ileri giden Sovyetler Suriye'ye ne kadar önem verdiği gösteriyordu. Amerika'da Sovyetlerin tehdidine cevap niteliğinde bir bildiri yayınlarak Türkiye'nin yanında olduğunu gösterdi. Bildiride şöyle demekteydi:

“Her memleketin mesul şahısları harbin bir bölgeye intizar etmeyeceği hakikatini iyice anlamalıdır. Türkiye bir tecavüze uğradığı takdirde aradaki mesafe ne olursa olsun Birleşik Amerika bu memleketi yalnız bırakmayacaktır. BM'nin saygı gösteren bir üyesi olan Türkiye siyasetini bizzat tayin etmeye ve milli güvenliğini müdafaa için gereken tedbirleri

²⁰⁴ Her Gün, 9 Ekim 1957,s.5

²⁰⁵ Ulus, 9 Ekim 1957,s.5.

²⁰⁶ Türk Sözü (Adana), 9 Ekim 1957,s.2.

kararlaştırmaya tam manasıyla muktedir müstakil bir memlekettir. Sovyet Rusya'nın son tehdidimiz noktasına Türk hükümetinin cevabın metin ifadesi bunu açıkça göstermiştir. Arada ki mesafe ne kadar uzun olursa olsun Türkiye'nin dostu ve müttefiki olan Birleşik Amerika'nın Kuzey Atlantik paktından doğan taahhüt ve vecibelerini yerine getireceğinden şüphe edilemez. Sovyet Komünist Partisi lideri bilmelidir ki Birleşik Amerika Ortadoğu ile ilgili olarak kongrenin kabul ettiği karara uygun olan (Eisenhower doktrini kast edilmemektedir) milli siyasetini devam ettirmeye azimlidir. Birleşik Amerika'nın Türkiye veya herhangi bir memleketi Suriye'ye karşı harbe teşvik ettiği iddiası gülünç ve manasızdır. Bilhassa Birleşik Amerika'nın geçen kış Süveyş Buhranı sırasında takınmış olduğu tavır hatırlanırsa Sovyet iddialarının yersizliği daha iyi anlaşılır".²⁰⁷

Amerika yaptığı resmi beyanatla Türkiye'ye teminat veriyordu ve Türkiye'nin yapılan anlaşmalara bağlı kalacağını söylüyordu.²⁰⁸

Öncelikle Sovyetler Birliği'nden Türkiye aleyhine gelen tehditkâr açıklamalar sonrasında ise Birleşik Amerika'dan Sovyetler Birliğine cevap niteliğinde duyurulan bildiri göstermektedir ki Türkiye ve Suriye arasında meydana gelen sıkıntı her ne kadar bölgesel gözükse de küresel çapta bir soruna dönüşmüştür. Sovyetler Birliği'nin açık bir şekilde Türkiye'yi füzelerle vurma gibi bir hususta tehdit etmesi mutlaka hem Türkiye'ye hem de tüm dünyaya verilen bir mesajdır. Türk kamuoyunda zaten Sovyet Rusya'ya karşı bir soğukluk varken yapılan bu açıklamalar bu soğuklukları daha da kuvvetlendirmiş ve Türk kamuoyunu Amerika'ya ve Batı'ya daha da yaklaştırmıştır. Kamuoyu ciddi bir şekilde Ortadoğu hadiseleri ile meşgul olmuştur.

Takvimler 10 Ekim'i gösterdiğinde Türk basını yine ağırlıklı bir şekilde Türkiye ve Suriye arasındaki krize odaklandı. "Suriye, Türkiye'yi iç işlerine karışmakla itham ediyor" başlığını kullanan Akşam gazetesi Türkiye'nin verdiği cevabı notayı ve Amerika'nın Türkiye'ye yapacağı yardımı haberleştirdi. Suriye, Türkiye'nin hudutta

²⁰⁷ Armaoğlu, Belgelerle Türk Amerikan Münasebetleri, s.252

²⁰⁸ Milliyet, 12 Ekim 1957,s.1.

kışkırtıcı bir rol oynadığı ve hava sahasını ihlal ettiği yönündeki ithamlarından oluşan bir nota vermişti. Ayrıca Suriye, Türkiye'nin yaptığı Suriye'nin Sovyet deposu haline geldiği hakkındaki açıklamalardan rahatsız olmuş ve bunun Suriye'nin içişlerine karışmak olduğunu notada söylemiştir. Türkiye ise hazırlayacağı cevabı notada Türkiye'ye ithaf edilen iddialar reddedilecek ve ortaya çıkan karışıklığın sebebinin Suriye olduğu söylenecektir. Ayrıca herhangi bir sıkıntıda Türkiye mesuliyet kabul etmeyecektir. Suriye'de Türkiye'ye karşı ithamlarına ve diplomatik mücadelesine devam etmektedir. Bu hususta son olarak Türkiye'yi Birleşmiş Milletler'e şikâyet eden Suriye göndermiş olduğu mektupta Türkiye'nin sınırda yaptığı askeri yığınağı şikâyet etmiş ve olayların sorumlusu olarak Türkiye'yi göstermiştir. Bunun dışında Amerika'nın askeri yardımlarına da değinen Akşam Gazetesi, Kruşçev'in tehdidine verilen cevabı da haberleştirmiştir.²⁰⁹

Suriye dâhiliye vekâletinin sözcüsün yaptığı açıklamada gazetelerin sorduğu bir soru üzerine Türkiye'nin bir Suriyeli polis müdürünün değiştirilmesi yönündeki isteğine cevap verilmiştir. Böyle bir talebin kendilerine gelmediğini ifade eden sözcü kesinlikle böyle bir şeyi kabul etmeyeceklerini bunun iç işlerine müdahale olduğunu sözlerine ekledi. Türk tarafı ise kendilerine ithaf edilen suçlara ve iddialara karşı bir açıklama yapmış ve iddiaları gülünç olarak nitelendirmiştir. Kesinlikle Suriye'nin iç işlerine karışmak gibi bir faaliyetin içine girmediğini savunan Türk tarafı aksine Suriye'nin aşırı şekilde silahlanmasının tehlike yarattığını söyledi. Rusya'nın Türkiye'nin yaptığı normal askeri manevralara karışmasının iç işlerine müdahale olacağını söyleyerek misillemede bulunuldu.²¹⁰ Türkiye'nin güneyden ve kuzeyden çevrelemek gibi bir durumun söz konusu olmayacağını iddia eden Türk hükümet çevresi İkinci Dünya savaşından sonra yalnız kalan Türk Devleti'nin hiçbir şekilde Rusya'nın talepleri karşısında boyun eğmeyeceğini ve hep dimdik duracağını söylemiştir. Rusya'nın beyanatı soğuk savaşın bir manevrası olarak nitelendirilmiştir.²¹¹

Cumhuriyet gazetesi 10 Ekim'de Kruşçev'e tavsiye isimli başlıklı bir haber yayınlamış ve haberin detayında Moskova'yı ziyaret eden Japonya Başbakan'ının

²⁰⁹ Akşam,10 Ekim 1957,s.5.

²¹⁰ Hürriyet, 10 Ekim 1957,s.5.

²¹¹ Milliyet,11 Ekim 1957,s.1.

Kruşçev'e ülkeniz için votka içmekten vazgeçin sözlerine yer vermiştir. Kinayeli bir şekilde başlık atarak haberleştiren Cumhuriyet Gazetesi Suriye'nin bize vermiş olduğu notayı da sayfalarına taşımıştır.²¹²

17 Ekim'de basına Amerika Dışişleri Bakanı John Dulles'in Türkiye'yi destekler nitelikte yaptığı açıklamalar yansıdı. Amerika Dışişleri Bakanı vekili John Dulles yaptığı bir basın toplantısında Türkiye'nin, Suriye ve Sovyetler karşısında hücum uğraması durumlarında destek olacaklarını söyleyerek Türkiye'ye desteğini göstermiştir. Tüm gözlerin Ortadoğu'da olduğunu söyleyen bakan, bir harp olması ihtimalinin olmadığını söyledi. Türkiye'nin 1945 ve 1946 yıllarında boğazlar üzerinden sürekli Kremlin'in taleplerine ve tehditlerine maruz kaldığını hatırlatan Amerikalı Bakan, Truman Doktrini ile bu tehlikelerin atlatıldığını fakat NATO'ya katılınca hücumların artmaya devam ettiği söylemiştir. Sovyetler'in sık sık fırsat buldukça Türkiye'ye hücum ettiğini sözlerine eklemiştir. Gazete ayrıca Türkiye'nin Suriye'ye verdiği cevabi nitelikli notaya da sayfalarında yer vermiştir.²¹³

Suriye'nin verdiği çeşitli ithamlarla yazılmış olan notaya cevabı nitelikte hazırlanan nota Türk Dışişleri Bakanlığı tarafından Şam'daki maslahatgüzar vasıtasıyla ulaştırılmıştır. Türkiye tarafından, Türkiye aleyhine oluşturulan iddiaların yersiz olduğu ve Sovyetlerin Suriye'deki askeri ve iktisadi himayesine karşı Türkiye'nin aldığı tedbirlerin meşru olduğu notada anlatılmıştır.²¹⁴ Suriye ise BM'ye başvurarak Türkiye-Suriye sınırında bir komisyon kurulmasını ve olayların incelenmesini talep etti. Suriye, sınırda durumun çok tehlikeli olduğunu ve sınır boyunca Türklerin asker ve silah yığmalarının bir savaş işareti olabileceğini BM'ye bildirmiştir. Amerikalı delegasyon sözcüsü ise Suriye'nin verdiği teklifi olumlu karşılamış ve bölgede yapılacak bir tahkikatın hem olayı aydınlatacağını hem de gerçek suçluyu ortaya çıkaracağını söylemiştir. Sözcü ayrıca genel kurulun konuyu bir an önce gündeme alacağını umduğunu da söylemiştir. İngiliz delegesi Sir Pierson Dixon Suriye'nin bu talebini Soğuk Savaş manevrası olarak değerlendirmiştir.²¹⁵

²¹² Cumhuriyet, 10 Ekim 1957,s.1.

²¹³ Akşam, 17 Ekim 1957,s.5.

²¹⁴ Milliyet, 17 Ekim 1957,s.5.

²¹⁵ Her Gün,17 Ekim 1957,s.3.

Hürriyet gazetesi de 17 Ekimde Demokrat Parti ve CHP arasındaki seçim polemiklerini ilk sayfanın alt kısmında verip Suriye Buhranı'nı manşetten duyurmuştur. "Amerika'nın Suriye ve Rusya'ya kati ihtarı" manşetini atan gazete alt kısmında Amerikan Dışişleri Bakanı Vekili Dulles'in Türkiye'yi destekler nitelikteki sözlerine yer vermiştir. Gazete Dulles'in basın toplantısında söylediği; Türkiye'ye bir tecavüz olursa Amerika derhal müdahale edecektir, sözlerinin yanı sıra Dulles'in Ortadoğu'da savaş beklemediği sözlerine de yer vermiştir. Ayrıca Hürriyet Gazetesi Dulles'in basın toplantısında söylediği sözlerin kendi ülkesinde, muhalefette ve basında hoş karşılandığı ve Adnan Menderes'in Bulganin'e yazdığı cevabi notanın, Amerikan basınında geniş yer bulduğunu söylemiştir. Gazete, Suriye'nin BM'ye şikâyetini de yüzsüzlük olarak değerlendirirken, Türkiye'ye ithaf ettiği iddiaların gülünç olduğunu ve sert bir şekilde bir notayla cevap verildiğine sayfasında yer vermiştir.²¹⁶

Ulus gazetesi de "Suriye veya Rusya'nın bir tecavüzü vukuunda Amerika Türkiye'nin yanında olacaktır" başlığını kullanırken okuyucularına Amerika'nın Türkiye'ye olan desteğini duyurmuştur.²¹⁷

Vatan gazetesi de ilk sayfasında Amerika'nın Türkiye'ye olan desteğini okuyucularına duyururken aynı zamanda Mısır kuvvetlerinin de Suriye'nin stratejik yerlerine yerleştiğini haberleştirmektedir. Suriye'nin maruz kaldığı durumu bahane ederek Suriye'ye önemli miktarda asker sevk eden Mısır, stratejik noktaları asker eliyle tutarken İsrail sınırına da asker yerleştirerek olası tepkileri önlemek istemişlerdir.²¹⁸ Zafer gazetesi de Amerika'nın Türkiye'ye olan desteğini "Suriye veya Sovyetler Birliği'nin tecavüzü karşısında Amerika Türkiye'nin yanında yer alacak" başlığını kullanarak okuyucularına aktarmıştır.²¹⁹

Türkiye 1957'de Suriye Buhranı ile meşgul olurken aynı zamanda bir erken seçim dönemi ile de meşguldü. Demokrat Parti ve CHP arasında geçen genel seçimlerde dış politika önemli bir yer tutsa da CHP Lideri İsmet İnönü bu konu hakkında siyaset yapmadığını söylemektedir. 19 Ekim'de Akşam gazetesine yansıyan habere göre

²¹⁶ Hürriyet, 17 Ekim 1957,s.5.

²¹⁷ Ulus, 17 Ekim 1957,s.1.

²¹⁸ Vatan, 17 Ekim 1957,s.1.

²¹⁹ Zafer, 17 Ekim 1957,s.1.

Edirne’de seçim mitinginde halka hitap eden CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, iktisadi ve siyasi konularda eleştirilerini getirdikten sonra dış politika ile ilgili şunları söylemiştir.

” Dikkat ettiyseniz dış politikada pek münakaşaya girmedim bunun sebebi var esasen temel prensipler üzerinde aramızda pek ayrılık yoktur, fakat tatbikat ve teferruatta söylenecek çok şey vardır. Hata da görsem ses çıkarmıyorum. Hükümetin dış politikada durumu şu anda çok naziktir. Hükümet güçlük içindedir. Yeni güçlüklerle uğratmak istemem bu yüzden konuşmuyorum.

Peki Demokrat Parti için Suriye meselesi ne kadar gerçek bir olguydu. Prof. Dr. Ayşegül Sever, “Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye” adlı eserinde Suriye krizini, gerçek bir savaş senaryosundan ziyade suni bir kriz yaratma isteği olarak değerlendirmiştir. Ve şöyle devam etmiştir.

“Menderes hükümeti böyle bir krizin patlak vermesinden bazı kazançlar elde edebilirdi. Her şeyden önce Suriye-Sovyetler Birliği ilişkilerine yönelik bir alarm durumu yaratarak, ABD yönetiminin Ortadoğu’da artan Sovyet etkisi karşısında bölgenin savunmasına daha fazla ilgi göstermesini sağlamak istemiş olması mümkündür. Bunun yanı sıra Menderes hükümeti krizden Ekim 1957’deki seçim kampanyası için yararlanmayı da düşünmüş olabilir. İktidar partisinin Menderes liderliğinde Mayıs 1950’de yönetime gelmesinden bu yana 1957’de yapılacak seçimler, DP açısından en kritik seçimler olmaya adaydı. Bu yüzden Sovyetler Birliği ve Suriye’yle ilgili problemlere dikkat çekmek suretiyle Menderes yönetimi, başka yaşadığı sıkıntıları özellikle de ekonomik zorlukları unutturmak istemiş olabilirdi. Eğer hükümet Suriye sınırı asker yığarak gerçekten suni bir kriz yaratmayı planlamışsa; bu her şeyden çok Türkiye’nin zor ekonomik sorunlarını çözmek için Amerika’dan daha fazla ekonomik destek alma arzusundan kaynaklanmış görünmektedir. Zira o dönemde hükümetin ekonomik sorunların üstesinden gelebilmek için Amerika’dan daha fazla yardım almaktan başka çaresi yok gibi görünüyordu.”²²⁰

Öyle ki seçim Demokrat Parti için çok parlak geçmedi. “1957 seçimlerinin sonunda, hem Menderes, hem Demokrat Parti için, ciddi düşünülecek bir haldi”.²²¹ Demokrat parti seçimi kazanmasına rağmen oyları düştü ve CHP yükselişe geçti, çoğunluğu elde edememesine rağmen meclise kalabalık bir milletvekili grubu sokmayı başardı. Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Hürriyet Partisi gibi küçük oluşumlu

²²⁰ Sever, a.g.e. s.192.

²²¹Şevket Süreyya Aydemir, **Adnan Menderesin Dramı (1899-1960)**, 7. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi, 2000, s.227.

partiler bile dörder milletvekili çıkarmayı başardı. Seçim yılının akabindeki yılda ekonomide bunalım kendini göstermeye başladı. IMF ve Dünya Bankası'nın baskılarına hükümet cevap veremedi. Dolar 2.80'den 9 TL ye çıktı. Enflasyonu düzeltmek için çoğu kamu malına zam uygulandı. Alınan tedbirler halkta bunalmaya sebebiyet verdi ve 1958'de devalüasyon gerçekleşti. Demokrat Parti halk ve basın üzerinde baskısını daha da arttırdı.²²² Bu bilgiler ışığında Ayşegül Sever'in ortaya koyduğu gibi Demokrat Parti'nin güçlü bir dar boğaza girdiği ve Amerikan yardımına ihtiyaç duyduğu ve duyacağı aşikârdır. Menderes hükümeti bu sıkı dar boğazı 1958 yılında tam olarak hissetse de hükümetin başı olarak bunun ayak izlerini okumuş olsa gerek. Menderes ve çevresinin iktidardan ayrılma olasılığını kabul edememeleriyle beraber dış politikada savaş sesleri çıkarmaları ve dünyanın gözlerine bu bölgeye çekerek ABD yardımlarını almak istemesi anlaşılabilir.

Türkiye Büyük Elçisi Seyfullah Esin, Sovyetler Birliği'nin ve Suriye'nin Türkiye'ye karşı yönelttiği iddialar üzerine Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Dag Hammarskojold'a bir mektup göndererek açıklama yapmıştır. Bildiride Türkiye'ye yüklenen iddiaları kabul etmeyen Büyükelçi, BM'ye yapılan şikâyetin ve sınırda olan olayların soğuk savaşın bir ürünü olduğunu ve Sovyetler'in Ortadoğu'da olan olayları Türkiye'nin ve Amerika'nın üstüne yıkmaya çalıştığını söylemiştir. Tüm dünyanın Türkiye'nin komşularına karşı tecavüz emeli beslemeyeceğini bildiğini söyleyen büyükelçi Türkiye'nin siyasetinin Birleşmiş Milletler ve NATO dâhilinde tamamıyla uygun olarak dizayn edildiğini söylemiştir.²²³ Büyükelçinin sözleri genel itibari ile Türkiye'nin Ortadoğu'da sulhu korumaya yönelik bir politikası olduğunu söylemekte ise de bu politikaların BM ve NATO'ya uyumlu olduğunu söylemek zorunda hissetmesi Suriye'nin o tarihte sınırdaki olayları görüşmek üzere BM bir komisyon kurmasını istemişiyle doğru orantılıdır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Hazırlık Komitesi, Suriye'nin Türkiye aleyhine yaptığı şikâyeti gündemine almayı kabul ederek görüşmeye başlamıştır. Suriye sınırda yaşanan ateşli çatışmanın ardından BM'ye şikâyet etmişti ve BM bunu gündemine almış oldu. Amerika, İngiltere ve Türkiye ise konunun görüşülmeye

²²² Sina Akşin, **Türkiye'nin Yakın Tarihi**, Yenigün Haber Ajansı, Temmuz 1997.(s.128,129).

²²³ Her Gün,18 Ekim 1957,s.3.

başlamasına sıcak baktılar.²²⁴ Çünkü zaten Birleşmiş Milletler İngiltere ve Amerika'nın tahakkümü altındaydı. Suriye'nin sınırda olan olayları görüşmek üzere BM'ye şikâyet etmesi ve komisyon kurulmasını istemesi üzerine Sovyetler Birliği 'de boş durmamış Sovyet Dışişleri Bakanı Gromiko, BM Genel Kurul'una yazdığı mektupta konunun bir an önce gündeme alınmasını, aksi takdirde Türkiye'nin Üçüncü Dünya Savaşına sebebiyet vereceğini söyledi.²²⁵ Sovyet Dışişleri Bakanı'nın sözleri abartılı olmakla beraber konunun biran önce görüşülmesi sorunun çözülmesi noktasında önemli olacaktır.

Vatan gazetesinin 18 Ekim'de verdiği habere göre ise Suriye'nin Türkiye'yi BM'ye şikâyet etmesi ve kendi ülkesinde uyguladığı politika arasında bir tezatlık vardı. Suriye, Türkiye'yi sınıra asker ve mühimmat yığmakla itham edip BM'ye şikâyet ederken kendisi de söylediklerine tezat bir şekilde politika izleyerek önce Mısır ordusunun ülkenin stratejik noktalara yerleşmesine izin verdi sonrasında ise gönüllülere silah dağıtıp izinleri kaldırmaya başladı. Gazete, Kahire radyosuna dayandırdığı haberinde Suriye ordusunda olağanüstü bir hal ilan edildiğini ve ordudaki bütün izinlerin kaldırıldığı söylemekteydi. Yine radyonun verdiği bilgiye göre Suriye'nin kuzeyinde bazı halk mukavemet teşkilatlarına silah dağıtılmaktaydı. Suriyeli Albay Bizri'nin de beyanatlarında da silah dağıtıldığını ifade ettiğini söyleyen gazete, gönüllülerin de orduya alındığını ilave etmiştir.²²⁶

Ekim ayı Türkiye-Suriye Buhranı'nın en yoğun yaşandığı ay olmakla beraber diplomasi olabildiğince kullanılmıştır. Türkiye yine Suriye'nin iddialarına karşı çıkmak maksadıyla Suriye'ye bir nota vermiş ve iddiaları reddetmiştir.

Türkiye Suriye'nin ithamlarıyla hazırlayıp sunduğu notaya cevap olarak hazırlayıp gönderdiği notada, sınırlar içerisinde alınan askeri tedbirlerin emniyet tedbirleri olduğu ve tamamen iç güvenliği sağlamak maksadıyla bir hazırlık yapıldığı fakat Suriye'de aşırı şekilde bir silahlanma söz konusu olduğu bunun ise rahatsızlık yarattığı düşüncesini beyan etmiştir.²²⁷ Ayrıca Türkiye'nin istiklal ve bütünlüğünü korumaktan başka bir amacı olmadığını Suriye'nin refah içinde olmasını Türkiye'nin

²²⁴ Hürriyet, 18 Ekim 1957, s.5.

²²⁵ Ulus, 18 Ekim 1957, s.5.

²²⁶ Vatan, 18 Ekim 1957, s.3.

²²⁷ Zafer, 19 Ekim 1957, s.1.

içtenlikle arzu ettiğini fakat Suriye’de olan silahlanma hadiselerinden dolayı Türkiye’nin gelişmeleri takip etmesinin elzem olduğunu ifade etmiştir.²²⁸ Bunun yanında Türk uçaklarının Suriye üzerinden uçmadığı ve Suriye’lilere ateş açma gibi bir durumun söz konusu olmadığı notada ifade edilmiştir. Ayrıca Genelkurmay Başkanı, Suriye sınırında gezerek incelemelerde bulunmuş ve olay hakkında tahkikat yapmıştır.²²⁹

Türkiye ile Suriye arasında olan kriz esnasında Sovyetler Birliği ve Amerika’nın müdahil olduğunu biliyorduk. Fakat işin içine Mısırın’da girmesiyle buhran daha da karmaşık bir noktaya doğru ilerledi. Türkiye, Suriye’ye kuvvet gönderen ve Türkiye aleyhine açıklamalar yaparak Suriye’den yana tavır alan Mısır’a bir nota göndererek protesto etti. Türkiye’nin Kahire’deki maslahatgüzarı aracılığıyla gönderdiği nota, Mısır Hariciye Vekâleti ziyareti esnasında ulaştırılmış, Mısır; radyo ve basınında Türkiye aleyhine söylenen sözlerden duyulan rahatsızlık dile getirilmiştir. Mısır’ın yanı sıra Türkiye’nin Beyrut Büyükelçisi, Cumhur Reisi Kâmil Şem’unu ziyaret ederek Türkiye’nin Suriye’ye karşı bir tecavüz niyeti olmadığını anlatmıştır. Arap Haberler Ajansı’nın verdiği bilgiye göre de Suudi Arabistan Kralı Suud’a, Cumhur Reis Celal Bayar tarafından bir mektup gönderilerek Türkiye’nin Suriye’ye karşı bir tecavüz maksadı olmadığı ifade edilmiştir.²³⁰

Eylül ayının diplomatik savaşla geçtiğini daha önce söylemiştik. Türkiye’de bu konuda diplomatik bir savaş vererek dış politikada özellikle Ortadoğu Devletleri’ne karşı bir açıklama yapma ihtiyacı hissetmiştir. Bölgede Türkiye’ye karşı oluşan yanlış bir anlayış Türkiye’nin Ortadoğu politikasına aynı zamanda Amerika’nın Ortadoğu politikasına zarar verebilirdi.

“Öte yandan Türkiye’nin Suriye’ye aşırı tepkisi Türkiye’ye o yıllarda yakınlığı bilinen Irak ve Ürdün gibi Arap ülkelerinde bile endişe yaratmıştır. Adnan Menderes hükümetinin bir Arap ülkesine baskı uygulamasından tedirgin olmuşlardı. Hatta bu durum, Arapların Osmanlı dönemine ilişkin haklı haksız bazı kötü anılarının

²²⁸ Hürriyet, 19 Ekim 1957,s.5.

²²⁹ Cumhuriyet, 19 Ekim 1957,s.5

²³⁰ Milliyet, 20 Ekim 1957,s.1.

*canlanmasına neden olmuş, dolayısıyla da Türkiye açısından dezavantajlı bir gelişme idi”.*²³¹

Bu yüzden Türkiye mücadelesini BM üzerinden Amerika ve İngiltere'nin yardımıyla sürdürüyordu. Bir yandan da Ortadoğu'daki diğer devletlere karşı olumsuz bir havanın oluşmasını engellemek gayreti içerisindeydi.

Türkiye bu dönemde iç politikada seçimle meşgul olurken dışarıda da Suriye buhranının yanı sıra 1951'den beri de Kıbrıs konusuyla meşgul olmaktadır²³². Kıbrıs konusunda Yunanistan ile derin bir muadeleye giren Türkiye, Suriye Buhranı esnasında kendisine karşı oluşan olumsuz ittifakın içerisinde Yunanistan'ı da görmekteydi. Yunan Hariciye Vekâleti Sözcüsü yaptığı açıklamada Birleşmiş Milletler'de Türkiye aleyhine yapılan şikâyette Suriye'yi destekleyeceğini açıkladı. Bunun yanında Sözcü, Türkiye'nin dünya barışını tehdit ettiğini söyleyerek bu konuda kamuoyu oluşturmak istiyordu.²³³

Muhalefet Partisi'nin Lideri İsmet İnönü'de dış politikada hükümete destek oldu. Yabancı basın muhabirinin sorduğu soru üzerine cevap veren İsmet İnönü, Suriye'nin Türkiye'den korkmaması gerektiğini, Türkiye'nin böyle bir niyeti olmadığını söylemektedir. Ayrıca BM'nin Suriye ile Türkiye arasındaki buhran ile ilgili bir komisyon kurulması yönündeki kararı da müspet karşıladığını söylemektedir.²³⁴

22 Ekimde Adnan Menderes, BM Genel Kurul'unda Türkiye ile ilgili görüşmeler başlamadan önce ABD Ankara Büyükelçisi ile görüşmüştür. Türkiye diplomatik bir dille başlayan ve nihayetinde savaş senaryolarının konuşulduğu bir senaryonun içerisine girmiştir ve artık kriz, hiç olmayacak kadar ciddi bir boyuta taşınmıştır. Askeri hazırlığını muhafaza eden Türkiye, Suriye sınırında belirli bir miktarda asker bulundurmaya devam edecektir. Fakat Türkiye'nin tek başına hareket etmek gibi bir durumu söz konusu değildir.²³⁵ ABD'nin liderliği olmadan Türkiye'nin böyle bir

²³¹ Yavuz, a.g.e. Ankara: Ticaret Odası s.342.

²³² Murat Metinsoy ve Mustafa Eroğlu, Değişen Dünya ve Türkiye'nin Dış Politika Gündemi, Donkişot Yayınları, s.134.

²³³ Akşam,20 Ekim 1957,s.5.

²³⁴ Akşam,21 Ekim 1957,s.5.

²³⁵ Özcan,Balta,Beşgül, a.g.e. s.100

kalkışmaya kalkması söz konusu değildir. Zaten hadise Türkiye ile Suriye arasındaki bir hadiseden de çok daha fazlasıdır.

ABD Dışişleri Bakanı Müsteşar Yardımcısı Christian Herter, Ekim 1957'de Ankara Büyükelçisi'nden aldığı mesajda Türkiye'nin Suriye'ye girme isteğini okumakta ve Türkiye'nin kararlılığını görmekteydi. Herter bu mesajla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı'ndan Allen Dulles, William Rountree, Loy Henderson ve James Richards gibi üst düzey isimlerle görüşerek bir istişare yaptı ve nihayetinde Türkiye'nin böyle bir harekâta bulunmasının engellenmesi kararı alındı.²³⁶ Türkiye bu karardan karlı çıkmış gibi görünüyordu. Türkiye'nin bu harekâttan vazgeçirilmesi için pahalıya mal olsa bile bazı sus payı ekonomik yardımların verilmesi gerekiyordu.

Türkiye'nin bu hamlelerine Sovyetlerde sessiz kalmadı. Sovyetler Birliği aldığı stratejik bir atama kararıyla aslında çok şey anlatılıyordu. Bu atama Polonya'nın eski Savunma Bakanı, Mareşal Konstantine Rokosovoski'nin Kafkasya'daki Sovyet orduları kumandanlığına tayin edilmesiydi.²³⁷ *SSCB'nin on sekiz askeri bölge komutanının yalnızca dördünün mareşal rütbesinde olduğu ve bölgenin Ortadoğu'ya açılan kapıyı kontrol ettiği göz önüne alınırsa bu atama dikkat çekicidir.*²³⁸ Türkiye ile Suriye arasında devam eden sınır krizinin akabinde Sovyetler'in böyle bir karar alması stratejik bir tehdit unsuru olarak değerlendirilebilir.

Suriye hadiselerinin kritik bir seviyeye gelmesinin akabinde Akdeniz'deki Amerikan donanmasına mensup filoya ilaveten füzelerle donatılmış bir filonun daha İzmir limanına geleceği açıklanmıştır.²³⁹ Bu arada Birleşmiş Milletler Suriye'nin talebi üzerine bir araya geldi. Ulus gazetesi 24 Ekim'de dış haberler bülteninde uzunca bir bölüm hazırlayarak BM'de görüşülen Türkiye Suriye Buhranı'nın ülkeler tarafından nasıl savunulduğunu aktarmıştır. Gazeteye göre görüşmeler şöyle gerçekleşmiştir.

Görüşmede ilk önce söz alan Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Heyeti Başkanı Seyfullah Esin, yaptığı konuşmada Suriye tarafından ileri sürülen iddiaların asılsız ve yersiz olduğunu ifade etti. Türkiye'nin Suriye sınırında herhangi bir tehlike

²³⁶ Sever ,a.g.e. s.192-193.

²³⁷ Her Gün, 24 Ekim 1957, s.5.

²³⁸Özcan,Balta,Beşgül,a.g.e. s.99.

²³⁹ Milliyet,24 Ekim 1957,s.1.

yaratmadığını söyleyerek sorunların sulh ile çözülmesi gerektiğini ve bu arabuluculuk rolünü de Suudi Arabistan'ın yapabileceğini söyleyerek konuşmasını tamamladı. Türkiye delegesi Seyfullah Esin'den sonra konuşan Suriye'nin Birleşmiş Milletler Delegesi Ferid Zeyneddin, ileri sürdükleri iddiaların arkasında durmuş ve Kral Suud tarafından yapılan arabuluculuk teklifinin Birleşmiş Milletler'de müzakerelerin görüşülmesine mani olmak maksadıyla ileri sürüldüğünü ortaya atmıştır. Suriye Delege'sinden sonra konuşan Sovyet Dışişleri Bakanı Gromiko, Türkiye ve ABD hakkında şiddetli hücumlarda bulunmuş ve Türkiye'nin Amerika'nın da desteğiyle sınıra elli bin kişilik bir kuvvet yığdığını iddia etmiştir. Daha da ileri giderek Türkiye'de yapılacak seçimlerden sonra Türkiye'nin Amerika'nında desteğiyle Suriye'ye saldıracağını iddia etmiştir. Daha sonra söz alarak konuşan Mısır Dışişleri Bakanı Dr. Mahmut Fevzi, Türkiye'nin Suriye sınırında kuvvet yığdığının doğru olduğunu, bunu Türkiye'nin de kabul ettiğini fakat Türkiye'nin herhangi bir tecavüzde bulunmayacağına dair teminat verdiğini söyledikten sonra bu teminatın bir kıymetinin olmayacağını söylemiştir. Örnek olarak ise İngiltere ve Fransa'nın Süveyş Krizi sırasında Mısır'ı işgal etmesini göstermiştir. Mısır'dan sonra Birleşik Amerika'nın Birleşmiş Millet Temsilcisi Cabot Lodge, Sovyet Dışişleri Bakanı'nın yaptığı iddiaların asılsız olduğunu ve Kral Suud'un arabuluculuk teklifinin en doğru yol olduğunu, Türkiye'nin bu arabuluculuk teklifini kabul ederek samimi bir tutumda bulunduğunu söylemiştir.²⁴⁰

Görüşmelerin neticesinde BM'den teklifin üç gün geri bırakılması kararı çıktı. On oy'a karşı otuzdört oy'la kabul edilirken otuzyeddi ülke çekimser kalmayı tercih etmiştir. Ayrıca teklifin üç gün geri bırakılmasını isteyen Amerikan Heyeti Başkanı, Suudi Arabistan Melik'inin arabuluculuğunu teklif etmiş Türkiye'nin bunu hemen kabul ettiğini, Suriye'nin de bir an önce kabul etmesi gerektiğini söylemiştir.²⁴¹ Aslında Suudi Arabistan 21 Ekim'de olayın uluslararası bir boyuta gelmesiyle iki ülkeye arabuluculuk teklifi yapmış ve iki ülkenin de bunu kabul ettiğini söylemişti. Aynı gün Ankara, haberi doğrularken Şam önce kabul ettiğini sonra reddettiğini duyurdu. Suriye'nin bu arabuluculuk teklifini kabul etmemesinin arkasında elbette Nasır bulunmaktaydı. Ortadoğu'daki liderlik vasfını Suudi Arabistan'a kaptırmak

²⁴⁰ Ulus, 24 Ekim 1957, s.5.

²⁴¹ Hürriyet, 24 Ekim 1957, s.5.

istemeyen Nasır, Suudi Kral'ını bu arabuluculuktan dolayı "Amerikan ajanı" olarak niteleyecek kadar tepki göstermiştir. Suriye'nin amacı sorunun çözümünde Suudi Arabistan'ın olmasının yerine konunun BM'de görüşülmesi ve orada çözülmesiydi.²⁴² Bu şekilde Mısır'ın da tepkisi önlenmiş olacaktı. Zaten Mısır'la Suriye arasındaki yakınlık iki dost ülke yakınlığının ötesine geçecek ve iki ülke 1957 Aralık'ta birbirleriyle ittifak kurma konusunda planlarına başlayacaklardı.²⁴³ Fakat Suudi Arabistan, krizin çözümü noktasında Suriye üzerinde etkili olacaktı.²⁴⁴

Suudi Arabistan iki ülkenin arabuluculuk vazifesini üstlendikten sonra Türkiye'den konu ile ilgili bir vekilin görevlendirilmesini rica etmiş ve hükümet bu iş için Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'yu tayin etmiştir. Fatin Rüştü Zorlu, 23 Ekim'de ani bir şekilde Cidde'ye hareket ederek Suudi Arabistan'a ulaşmıştır. Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu giderken yanında Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'in mesajlarını da götürmüştür. Mesajlarda Türkiye'nin hiçbir ülkeye karşı olmadığı gibi Suriye'ye karşı da herhangi bir tecavüz emeli taşımadığını söylenmiştir. Fakat Suriye'nin, Sovyetlerin silah yığınağa haline gelmesinin bir endişe yarattığı mesajda ifade edilmiştir.²⁴⁵

25 Ekim'de Ulus gazetesinin verdiği bir haber Ortadoğu'da bu dönemde işlerin ne kadar karıştığının resmi gibiydi. Habere göre Suudi Arabistan Suriye'ye arabuluculuk teklifi yapmış, Suriye önce bunu kabul ettiğini söylemiş sonra ise vazgeçtiğini açıklamıştı. Suudi Arabistan, Suriye'nin kendisini yalancı duruma soktuğunu ve prestijini sarstığını düşünerek Suriye'ye bir nota vermiştir.²⁴⁶

25 Ekimde Cumhuriyet Gazetesi Suriye'nin Suudi Arabistan'ın yaptığı arabuluculuk teklifini geri çekmesini talep etti. Suriye Cumhurbaşkanı Şükrü El Kuvvetli, Suudi Arabistan Kralı Suud'a gönderdiği mesajda Türkiye Suriye arasında yaşanan gerilimde arabuluculuk teklifi yapmasını geri çekmesini istemiştir. Şükrü El kuvvetli bu mesajında, Kral Suud'un arabuluculuk teklifini Birleşmiş Milletler'in görüşmeye

²⁴² Yavuz, **a.g.e.** s.342

²⁴³ Abdullah, **a.g.e.** s.53

²⁴⁴ Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, s.460.

²⁴⁵ Vatan, 24 Ekim 1957,s.3.

²⁴⁶ Ulus, 25 Ekim 1957,s.3

başlamadan önce çekmesini de istemiştir.²⁴⁷ Suriye, Suudi Arabistan'ın müzakere teklifini kabul etmese de Türkiye bu teklifi kabul etmişti ve Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu Suudi Arabistan'a görüşmek için gitmiştir. Milliyet gazetesi verdiği haberde Suudi Arabistan ve Türkiye arasında yapılan görüşmenin olumlu bir şekilde geçtiğini ve müzakerelerin umut verici olduğunu yazmıştır. İki ülke müşterek olarak şu şekilde bir tebliğ yayınlamıştır.

Suudi Arabistan Meliki Celaltmaap Birinci Suud'un davetine Sayın Reisi Cumhurbaşumuzu ve Başvekilimizi temsilen icabet eden Devlet Vekili Fatin Rüştü Zorlu yirmi üç Ekim 1957 Çarşamba günü sabah üçte Dahran hava meydanına muvasalat etmiş ve meydanda Celalmaap Melik Hazretlerinin Müşaviri Hassı Ekselans Cemal Hüseyini, Maliye Nazır Vekili Ekselans Alid Bin Dulayter, Matbuat ve Radyo Umum Müdürü Ekselans Şeyh Abdullah belhayır Krapyet, Teşrifat reisi General Ali Cemil ve Dahran Garnizonu Kumandanı ve diğer mülki ve askeri erkan tarafından karşılanmıştır. Kendisine tahsis edilen misafırhanede kısa bir istirahati müteakip saat sekizde Celaletmaap Birinci Suud hazretleri Türk devlet vekilini beşuş bir çehreyle ve hararetili bir süratte karşılamıştır.

Mutad teşrifat merasiminden ve Türkiye reisicumhurumuzun mesajları ve başvekilimizin halisane temenni yatı Fatin Rüştü Zorlu tarafından Melik Hazretlerine iblağ edildikten sonra Melik Hazretlerinin refakatinde olarak Türk heyeti içtima salonuna geçmiş ve orada üç buçuk saat süren bir görüşme yapılmıştır.

Melik Hazretlerinin Müşaviri Cemal Hüseyini'nin de iştirak ettiği bu görüşmelerde bilhassa Melik Hazretlerinin Türkiye ve Suriye arasında tahaddüs eden son vaziyet karşısında arabuluculuk etmek husunda izhar buyurduğu arzu üzerinde görüşülmüş ve Ortadoğu meselelerinden bahsedilmiştir. Büyük bir samimiyet ve kardeşlik havası içinde cereyan etmiş olan bu müzakerat istikbal için bir falihayr addedilmiştir. Mülakattan sonra Türk heyeti Melik Hazretleri tarafından saraylarında şereflerine verilmiş olan

²⁴⁷ Cumhuriyet,25 Ekim 157,s.1.

öğle yemeğinde hazır bulunmuştur. Bu yemekte Melik Hazretlerini oğulları prensler, devlet ricali ve Meşayh de bulunmuştur.

Dün akşam Türk heyeti Celaletmaap Melik Hazretlerinin huzurlarıyla şeref verecekleri Arap Amerikan Petrol kumpanyasının akşam yemeğinde hazır bulunmuştur. Bu yemekle Dahran da mevcut bütün hükümet erkânı ve yüksek rütbeli zevatta bulunmuştur. Bu sabah Melik Hazretleri devlet vekili Zorlu'yu tekrar huzurlarına kabul ederek görüşmelere devam edeceklerdir.²⁴⁸

Hürriyet gazetesi ise aynı tarihte İzmir'e gelen Amerikan filosunu haberleştirdi. Haberin detaylarında anlatıldığına göre İzmir'de demirleyen Canberra Kruvazörü'nün komutanı, aldığımız emri yerine getirdik, demektedir. Yaptığı basın toplantısında Albay Brumby, İzmir'e gelen filoyu basına tanıtırken filonun NATO müdafaası içerisinde ne kadar aktif olduğunu belirtiyordu. Komutanın bahsettiğine göre Canberra 6. Filoya katılan dünyanın en yeni gemisiydi ve başka hiçbir ülkede bulunmuyordu. Ayrıca komutan yaptığı basın toplantısında 3 Eylül'de Amerika'dan hareket ettiğini ve İngiltere'nin kuzeyinde yapılan NATO tatbikatlarına iştirake ettiklerini söylemiştir. Siyasi soruları yanıtsız bırakan Amerikalı komutan kendisine yöneltilen, neden ilk defa Akdeniz'de İzmir'e demir attığı, bunun bir tesadüf mü olduğu yönünde ki soruya ise biz sadece verilen emri uyguladık diyerek politik bir cevap vermiştir.²⁴⁹

Verilen diplomatik savaşın yanında Amerika'nın ve Sovyetler'in askeri olarak dışını göstermesi bölgedeki atmosferin daha da kızışmasına neden olacaktır. Amerika ve Sovyetler'in sonrasında Bağdat Paktı da askeri hazırlık aşamasına geçmiştir. İngiliz hükümeti yaptığı açıklamada Suriye tarafından Türkiye'ye karşı bir askeri müdahale olduğu takdirde silahla müdafaa etme kararı almıştır. Kraliyet donanmasına, Amirallik dairesinden verilen talimatla hazır olmaları istenmiştir. Kıbrıs'daki birliklere de hazır olunması talimatı verilmiştir. İngiltere bu hamlesini Bağdat Paktı üyesi olarak yaptığını söylemiştir.²⁵⁰

²⁴⁸ Milliyet, 25 Ekim 1957, s.1

²⁴⁹ Hürriyet, 25 Ekim 1957,s.5

²⁵⁰ Her Gün, 25 Ekim 1957,s.3.

Vatan Gazetesi’de NATO genel sekreteri Poul Henri Spaak’ın Rusya’yı ihtar ettiğini söyleyerek NATO’nun Türkiye’ye olan desteğinden bahsetmiştir. Spaak açıklamalarında Türkiye’ye yapılacak bir ihlalin bütün NATO ülkelerine yapılmış sayılacağını söyleyerek Türkiye’ye tam destek olduklarını göstermekteydi.²⁵¹ Amerikan delegesi de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda Bulgar delegenin sınırda komisyon kurulması üzerine yaptığı ısrarlar neticesinde bir konuşma yaparak Amerika’nın Türkiye’ye olan desteğini resmi olarak dile getirmiştir. Amerikan delegesi Cabot Lodge Amerika’nın Ortadoğu’yu ve özellikle Türkiye’yi her şartta, her şekilde, her zaman, desteklemek kararında olduğunu ve bu desteklemenin hiçbir zaman azaltılmayacağını ve sonuna kadar Türkiye’nin savunulacağını söyledikten sonra şöyle ilave etmiştir.

*Biz ve Türkiye Rusya’nın tehditlerine palavralarına kulak asmak niyetinde değiliz. Biz ve Türkiye Rusya’nın bütün tehditlerini karşılayacak derecede kuvvetliyiz. Gayemiz sulhtur. Fakat sulhu bozmak isteyenlerden korkmuyoruz. Barışı koruyacak derecede kuvvetli olduğumuzu, bütün müttefiklerimizle beraber burada tekrarlarım.*²⁵² Sözleriyle Türkiye’ye olan desteğini dile getirmiştir.

*Türkiye’nin bölgesel güvenlik iş birliği çabalarının hemen hemen tümü başarısızlıkla sonuçlanırken (Balkan ve Bağdat paktları gibi) batının uluslar kümesi’ne üyeliği en azından başarısız değildir.*²⁵³ Genel olarak bu ittifakların Türkiye’ye çok fazla kazanç sağladığını söylemek doğru olmasa da İngiltere ve Amerika’nın bu noktada, kendi çıkarları esas olsa da verdikleri destek Türkiye’nin elini güçlendiren önemli bir faktördür. NATO ve Bağdat Paktı’nın yani onların nezdinde Amerika ve İngiltere’nin böyle küresel bir olayda Türkiye’yi desteklemesi şüphesiz Türkiye’nin elini güçlendirecek ve Sovyet tehditlerine daha cesur tepkiler vermesini sağlayacaktır.

Bu noktada askeri olarak hazırlıklar başlamış ve Türkiye Amerika’nın yönlendirmesiyle Bağdat Paktı ve NATO şemsiyesi altında askeri tatbikatlar yaparak Suriye ve Sovyetlere gözdağı vermek istiyordu. Bağdat Paktı Devletlerinin Pakistan,

²⁵¹ Vatan, 25 Ekim 1957,s.3.

²⁵² Milliyet, 26 Ekim 1957,s.1.

²⁵³ Sander, a.g.e. s,89.

Güney İran ve Hint okyanusunda yapacakları “Hilal” tatbikatlarına paralel olarak yapılacak olan Türkiye'nin güneyinde Akdeniz'deki yapılacak olan kara, hava ve deniz tatbikatları bu gözdağının en önemli parçası olacaktı. Bu tatbikatlara Irak, Suriye sınırında bulunan Türk askeri birlikleri de katılacaktı. Yapılan açıklamalarda yapılacak tatbikatların Sovyetlerin faaliyetlerine ve Suriye'deki silahlanma çalışmalarına müdafaa olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade ediliyordu. Amerika'nın altıncı Filosu ve İngiltere'nin deniz donanması ise tatbikatta Bağdat Paktı üyelerine eşlik edeceklerdi. Tatbikat sırasında ise atom bombası ile ilgili olarak atışların da tatbik edilecek olması açık bir şekilde Sovyetlere olan bir tehditti.²⁵⁴

Askeri hazırlıklar olurken diplomatik yollarla ittifak sağlamak için Kral Suud ile görüşen Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu Türkiye'ye dönmüştü. Başbakan Adnan Menderes derhal Zorlu'yu çağırarak izahat almış ve kendisiyle bir görüşme gerçekleştirmişti. Hürriyet gazetesi 26 Ekim'de Türkiye ve Suudi Arabistan ile yürütülen arabuluculuk mevzusu hakkında hazırladığı haberde şunlara yer vermiştir: İlk olarak Fatin Rüştü Zorlu'nun Ankara'da kendilerine verdiği demeci sayfalarına taşıyan gazete daha sonra görüşmede konuşulan konular hakkında dört maddelik bilgi vermiştir. Fatin Rüştü Zorlu Hürriyet gazetesine verdiği demeçte şunları söylemiştir.

“Kendileri Türkiye hükümetinin tavassut teklifini kabul etmiş olmasından dolayı memnun ve müteşekkir kaldığını bildirmiştir. Görüşmeler esnasında daima reiscumhur ve başvekilimiz tarafından gösterilmiş olan hüsnüniyetten takdirle bahsetmiş ve kendileri hakkında muhabbet izhar etmiştir. Suriye ile Türkiye arasındaki ihtilafın halli için sarf etmekte olduğu gayretlere devam edeceğini bildirmiş ve Türkiye hükümeti ile Suriye hükümetinin kendisine yardım ettikleri takdirde arada mevcut bütün şüphe ve endişelerin izale edileceği ümidinde olduğunu söylemiştir.”

Gazete Suudi Arabistan'ın Dahran şehrinde Melik Suud ile Fatin Rüştü Zorlu arasında yapılan görüşmelerde görüşülen şu dört unsuru da açıklamıştır.

1. Devlet Vekili Fatin Rüştü Zorlu Türkiye'nin, Suriye'nin tam bağımsızlık, toprak bütünlüğü ve milli iradesine saygı duyulduğunu bu konuda Suriye'ye karşı iyi niyet beslendiğini söylemiştir. Ayrıca Türkiye, Suriye'ye karşı tecavüz emeli

²⁵⁴ Hürriyet, 26 Ekim 1957,s.5.

beslememektedir. Adnan Menderes'in 24 Eylül'de ki beyanatı buna kanıt olarak gösterilmiştir.

2. Türkiye'nin Suudi Arabistan'ın arabuluculuk teklifine olumlu cevap vermesi Melik Hazretleri tarafından takdir ve şükranla karşılanmıştır.

3. Türkiye ve Suudi Arabistan iki komşu memleketler arasında ki gerginliği ortadan kaldırmak için her türlü işbirliğine gidecektir ve temaslarını kesmeyecektir. Türkiye Cumhurbaşkanı ve Başbakanı daima Suudi Arabistan'la temasta kalacaktır.

4. Suudi Arabistan Meliki iki taraf arasında ki mevcut şüphelerin ortadan kaldırılması için mesai sarf edecek Türkiye ve Suriye hükümetleri de bu süreçte destek verecektir. Sorunun ortadan kalkması için Suudi Arabistan ümit beslemektedir.²⁵⁵

Suudi Arabistan, Türkiye Suriye arasındaki krizde arabuluculuk rolünü alarak bölgede Mısır'ın önüne geçmek istiyordu. Bu konuda Suudi Arabistan, Türkiye tarafından ciddi şekilde destek gördü. Elbette bu desteğin sebebi Amerika'dan gelen bir telkindi. Fakat Suriye'nin krizin iki taraf ülkesinden biri olarak bu arabuluculuk teklifini kabul etmemesi Suudi Arabistan'ı devre dışı bıraktı. *27 Ekimde Suudi Arabistan arabuluculuk yapma teklifini geri aldı.*²⁵⁶ Mısırın Suriye'yi bu hususta baskı altına alması sonuç vermiş gözüküyordu. Sovyetler ise de Rus savunma Bakanı'nı Mareşal Zukov'un görevden alınması şaşkınlık yaratmış fakat konu ile ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştı.²⁵⁷

Sovyetler bir yandan da Suriye'de ki silahlanma ve yerleşme hadisesine devam ediyordu. 27 Ekim'de Vatan Gazetesinin verdiği habere göre Suriye, Türkiye sınırına sekiz km yakında bir havaalanı inşa ediyordu. Azez de inşa edilen havaalanına Rus teknisyenler nezaret ediyordu. Ayrıca gazete, verdiği haberde Suriye sınırından gelenlere dayandırdığı haberinde Mısır'dan Suriye'ye gönderilen ordu birlikleri Halep ile Azez arasında konuşlandırılmıştı. Ayrıca sınır köylerinde milis kuvvetlerin

²⁵⁵ Hürriyet, 26 Ekim 1957,s.5.

²⁵⁶ Akşam, 27 Ekim 1957,s.5.

²⁵⁷ Ulus, 27 Ekim 1957,s.3.

olduğu da gelen bilgiler arasındaydı.²⁵⁸ Hududa yerleşen Mısır ve Suriye askerlerine Ruslar eğitim veriyor onları hazırlıyorlardı.²⁵⁹ Dahası Suriye birlikleri Türk sınırının iki km ötesine konuşlandırılmışken birden bu mevzi sınırın yüz metre yakınına çekilmiştir. Tam teçhizatla sınırdaki siper alan Suriye askerleri kaldıkları çadırları bile sınıra yüz metre mesafeye kurmuşlardır.²⁶⁰

Birleşmiş Milletler’de ise Türkiye Suriye arasındaki buhran görüşülmeye devam ediliyordu. Görüşmeler esnasında söz alan Selim Sarper, Türkiye’ye ithaf edilen suçların bir hayal olduğunu gerçekte bağdaşmadığını ifade etmiştir. Türkiye’nin, Suriye’nin toprak bütünlüğüne saygı duyduğunu ifade eden Selim Sarper, Suriye’de dâhil olmak üzere hiçbir komşu ülkeye tecavüz emeli beslemediğini ifade etmektedir. Ayrıca Selim Sarper konuşmasında uluslararası hukuka daima bağlı kaldığını ve dünyada ki hiçbir sınır ihlaline olumlu bir şekilde bakmayacaklarını söylemiştir.²⁶¹

Suriye ise görüşmelerde sınırın her iki tarafının tetkikini istemekteydi. Suriye, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’na resmi başvuru yaparak Türkiye hudut buhranının tahkiki için yedi devletin katılacağı bir komisyon kurulmasını ve bu komisyonun sınırın her iki tarafında tahkikat yapmasını istedi. Komisyondaki iki devletin Türkiye, iki devletin ise Suriye tarafından belirlenmesi ortaya atan Suriye tarafı kalan üç devlet temsilcisinin ise iki devletin ortaklaşa belirlediği isimler olması yönünde bir teklif sunmuştur.²⁶²

1.4. 1957 Türkiye Suriye Krizinin Bertaraf Olması

1 Ekim’de Hürriyet Gazetesi’nden Seyfettin Esin, Almanya’da televizyonda bir siyasi tartışma programına katılmış ve burada konuştuklarını köşesine taşımıştır. Seyfettin Esin’in kırk beş dakika süren programına beş gazeteci iştirak etmiştir. Bunlar Chicago Daily News’den David M. Nichol, Londra Daily Express’den Colin M. Lawson, Alman gazetecileri Curt Weiss ve Werner Höfer, Suriyeli gazeteci Hasan Suliak ve Türk gazeteci Seyfettin Esin’dir. Devamında Seyfettin Esin, kendisine sorulan; “Komşunuz Suriye, Türkiye’nin Suriye’yi işgal etmeye

²⁵⁸ Vatan, 27 Ekim 1957, s.3.

²⁵⁹ Milliyet, 27 Ekim 1957, s.1.

²⁶⁰ Akşam, 31 Ekim 1957, s.5.

²⁶¹ Zafer, 30 Ekim 1957, s.1.

²⁶² Cumhuriyet, 31 Ekim 1957, s.1.

hazırladığını ileri sürerek Birleşmiş Milletlere müracaat etmiş bulunuyor, dünya da bu bölgede kopacak bir harpten endişe ediyor, ne dersiniz? Türkiye hakikaten Suriye'ye taarruz etmek istiyor mu?" sorusuna şu şekilde cevap vererek devam etmiştir.

Hayır, Türkiye'nin böyle bir niyeti yoktur. Bunu mantuken izah etmeye imkân da yoktur. Zira şayet Türkiye böyle bir arzu veya plana sahip olsaydı, bu arzusunu zamanın kendisine en fazla müsait davrandığı, ikinci dünya harbi sırasında yerine getirirdi. O sırada bütün büyük devletler harp içerisinde ve başka hiçbir işle meşgul olmayacak bir durumda idiler. Türkiye isteseydi Suriye'yi pek kısa bir zaman içerisinde işgal ediverirdi. Fakat Türkiye'nin Suriye'ye olduğu gibi diğer komşularına karşıda sadece iyi niyeti mevcuttur. Bunun üzerine Werner Höfer Suriyeli gazeteciye bu husustaki düşüncesini sordu.

Hasan Suliak: Suriye hükümeti, Türkiye'nin Suriye'ye taarruz edeceğine inandığını B. Milletlere bildirmiştir. Bu meselede asıl suç Amerika'ya aittir. Zira Türkiye'yi Suriye hakkında planlar hazırlamaya Amerika teşvik etmektedir, dedi. Söze karışan Amerikalı Gazeteci David M. Nichol:

Yanılıyorsunuz, diye mülayim bir şekilde cevap verdi. Amerika, Türkiye'ye Suriye'ye taarruz etmesi için fikir vermemiştir. Biz Türkiye ile NATO içerisinde birleşmiş iki dost memleketiz. Türkiye'nin Suriye'ye taarruz edeceği ise asılsız bir hikâyedir.

Suriyeli gazeteci Amerikalının bu müdahalesine asabileşti. Sert bir ifade ile bana Öyle ise ne diye bilhassa şu sırada Türkiye elli bin askerini Suriye hududu üzerine yığmıştır, diye sordu. Şöyle cevap verdim.

"Size, başka sualle cevap vermek istiyorum: Söyler misiniz, Türkiye bu hareketi acaba neden " bilhassa şu sırada yapmıştır.

Bunu siz daha iyi bilirsiniz.

Sizde bilirsiniz. Fakat gene de ben söyleyeyim. Çünkü evvelce bizim cenup hududumuzda sadece bir komşu Suriye vardı. Fakat şimdi...

Evet şimdi?

Şimdi ise bir Rus silah deposu var elbette Türkiye kendi emniyeti için lüzumlu olan tedbirleri alacaktır.

Rus silahlarının Suriye'ye gelmiş olması sizi neden ilgilendiriyor. Bu Suriye'ye ait bir iştir.

Böyle bir suali bana nasıl sorabilirsiniz? Siz bizim kendi memleketimiz içerisinde kendi askerlerimizi şimale veya cenuba almamızla ilgileniyor, bu yüzden Birleşmiş Milletlere müracaat ediyorsunuz da bizim Suriye de

Rus silahlarının depo edilmesi ve Rusların mevcudiyeti ile alakadar olmamızı acaba neden haksız buluyorsunuz?

Suriye’de, evet Rus silahları var, fakat Rus askeri yoktur.

Suriyeli gazeteci Hasan Suliak ile münakaşamız, onun asabi hareketleri ile hareketlenmiştir. Kendisine cevap verdim:

Ben Rus askerleri demedim, fakat Rus teknisyenleri(!), Rus montörleri (!) bunlar ise askerlerin öncüleridir.

Bu arada konuşmaya iştirak eden Amerikalı gazeteci:

Bu taarruz hikâyesi Rus propagandasından başka bir şey değildir, dedi. İngiliz Colin M. Lawson ise, daha ileri giderek bu meselenin bir Türk taarruz planı veya Amerikan tertibi ile alakası olmadığını, fakat Rus icadı olduğunu söyledi. Aynı mevzuda bana şöyle bir soru soruldu:

Türkiye’nin Suriye’ye taarruza niyeti olmadığına göre acaba Suriye neden ortaya böyle bir mesele çıkarmıştır?

Bu suale şöyle cevap verdim:

Bu meselenin neden ortaya çıktığını izah için iki ihtimal mevcuttur.

Birinci ihtimal: Suriye Türkiye’nin taarruz edeceğine hakikaten inanmıştır vakit bu memleket komünist propagandasının bir kurbanı olmuştur.

İkinci ihtimal: Suriye bizim kendisine taarruz etmeyeceğimizi çok iyi biliyor, fakat bu memlekette Rus nüfuzu öyle yüksek bir dereceye varmıştır ki Bolşevik kampanyasına uymak mecburiyetinde kalmıştır. Bunu da şüphesiz ya arzusu hilafına veya belki de mevcut karışıklıktan bir istifade ümit ederek yapmaktadır.²⁶³

Diyaloglardan da anlaşılacağı üzere Gazeteci Seyfettin Esin’in Almanya’daki televizyon programı, krizin muhatabı ülkelerin görüşlerini ifade eden nitelikte bir program olmuştur. Fakat krizin bu şekilde devam etmesi mümkün değildir. Ekim ayı krizin en çok şiddetlendiği ay olarak nitelendirilse de bölgesel ve küresel ölçekte sorunun çözüme kavuşturulması fikri bölge aktörlerinde ve süper güçlerde düşünölmeye başlanmıştır.

ABD yönetimi şimdi kendi yarattığı çıkmazdan çıkma gayreti içerisine girecektir. Türkiye ise Amerika’yı dış yardımların gelir kaynağı olarak görmektedir. Bundan

²⁶³ Hürriyet, 31 Ekim 1957, s.5.

dolayı Amerika'nın önündeki en büyük engel Türkiye'dir. İçeride ağır bir ekonomik bunalım hatta iflas noktasına gelinmesi, üzerine muhalefetin baskıları da eklenince iktidarda bir yönetimi kaybetme korkusu belirmiştir. Ortadoğu'daki bu gergin durum aslında hükümetin tam da istediği bir durumdur. İç siyasette sürekli bir savaş senaryolarıyla, iktidarını pekiştiren ve milliyetçi bir hava yansıtan demokrat Parti dışarda da Amerikan yardımlarına taliptir. *Bu arada oldukça sıkışmış bulunan Türk hükümeti, savaş çıkararak para elde edemeyeceğini anlayınca, şantaja da başvurmakta beis görmemektedir. Hükümet bu sefer de ekonomik savurganlık ve başarısızlıklardan zaten rahatsızlık duyan Amerikan yetkililerini yardıma zorlamak için, Sovyet kartını da oldukça acemi bir biçimde sarılmıştır.*²⁶⁴ Nitekim Türkiye'nin Amerikan Büyükelçisi Christian Herter Başkan Eisenhower'a ilettiği raporunda net bir şekilde sorunun çözümünün para olduğunu söylemiştir. Raporda Herter şöyle demektedir.

*Olası seçenekleri tartışmak üzere... İlk fırsatta sözünü ettiğim kişilerle ve Bay Murphy ile Dillon'la görüşmenizi öneririm. Bay Dillonla da görüşmenizi öneriyorum çünkü yakınlarda görüştüğü Türk Maliye Bakanı ona, Türkiye'nin minimum ihtiyaçları olduğunu düşündüğü ekonomik yardımlar konusunda garanti elde edememenin hırçınlığı içinde, pervasızca, geri döndüğünde, Sovyetlerin yapmış oldukları çeşitli cazip öneriler konusunda onlarla görüşmelere başlayacağını söylemiştir. Her ne kadar normalin dışındaysa ve bizim ekonomik yardımlarımızla uyummasa da iktisadi yanıt(yardım)soruna çözüm olabilir.*²⁶⁵

Herter, açık bir şekilde Türkiye'nin şantaj yaptığını ve parayı vererek bu sorunu ortadan kaldıracabileceklerini söylüyordu. Artık krizin yumuşama aşamalarına geçilmektedir. Bu yumuşama bazı aşamalarda gerçekleşti.

²⁶⁴ Gerger , a.g.e. s.205,206.

²⁶⁵ Gerger, a.g.e. s.206

İlk önce Kruşçev Moskova Büyükelçiliği'nde yapılan 29 Ekim Resepsiyon'una katılmış, tansiyonu düşürecek seviyede konuşmalar yapmış ve samimi bir tutum içine girmiştir.²⁶⁶

Suriye, Birleşmiş Milletlere yaptığı Türkiye-Suriye sınırında komisyon kurulması teklifinin kabulü için ısrarcı olmayacaktır. Suriye heyeti başkanı Ferit Zeyneddin, Birleşmiş Milletler Genel Kurul'unun oturumunda daha sakin ve yumuşak bir dil kullanmış bir uzlaşma imkânından bahsetmiştir. Ortaya koydukları komisyon kurulması yönündeki tasarıda ise ısrarcı olmayacaklarını açıklamıştır.²⁶⁷ Kanada delegesi de Türkiye'nin iyi niyetini öven konuşmalar yapmıştır.²⁶⁸ Suriye'nin talebini geri çekmesinden sonra Japon delegesi tarafından verilen ve Batılılarca da desteklenen Genel Sekreter Hammarskjöld'un bu konuyla ilgilenmesi teklifi de geri çekilmiştir.²⁶⁹

Üçüncü olarak ise Suriye'nin BM'den teklifini ısrarcı olmayacağını söylemesi üzerine Türkiye Suriye valileri toplantısı yapılmasına karar verildi. Sınır valililerinin toplantısında sınır köylerinde yaşayan halkla ilgili konular görüşülüp kararlar alınacaktır. Ekim'de, yapılması planlanan fakat Türkiye ve Suriye arasında meydana gelen sıkıntılarla yapılma ihtimali düşük olarak düşünülen toplantının olumlu gelişmeler üzerine toplanılması kararlaştırılmıştır. Hatay'da yapılması planlanan toplantıda Suriye'ye gidip gelen vatandaşlar, tarımla ilgili sıkıntılar konuşularak çözüme kavuşturulması düşünülmüştür.²⁷⁰

Her ne kadar 9 Ekim'de Türk basınında Türk uçaklarının Suriye sınırını ihlal ettiğini ve birkaç noktayı bombaladığını ve bundan dolayı Suriye'nin Türkiye'ye nota verdiğini görsek de Kasım ayıyla beraber daha yumuşak bir hava hâsıl olmuştur.²⁷¹ Sovyetler'in Suriye'nin yanında yer alarak Türkiye'ye karşı bir tutum alması karşısında Amerika'nın Türkiye'yi destekleyen tutumu Sovyetleri yumuşattı. Diğer

²⁶⁶ Cumhuriyet, 2 Kasım 1957,s.5.

²⁶⁷ Hürriyet, 1 Kasım 1957,s.5

²⁶⁸ Zafer, 1 Kasım 1957,s.1

²⁶⁹ Akşam, 2 Kasım 1957,s.5.

²⁷⁰ Ulus, 4 Kasım 1957,s.5.

²⁷¹ 09.11.1957 Hürriyet, 9 Ekim 1957,s.5.

tarafından Suudi Arabistan'ın arabuluculuk rolünü üstlenmesi hem sorunun çözümüne katkı sağladı hem de Suriye üzerinde yatıştırıcı bir etki yaptı. Ürdün Kralı Hüseyin de içerden gelen baskıların neticesinde Suriye'ye karşı daha yumuşak bir tavır içerisinde girdi. Bütün bu faktörler göz önüne alındığında Ekim ayı sonu ve Kasım ayı itibarıyla kriz yok olma sürecinin içine girdi. Buhranın sona ermesinde 14 Eylül 1957'de Suriye ile Mısır arasında imza atılan Birleşme Anlaşması da önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir. Çünkü Nasır, Suriye'nin komünist bir ülkenin peyki olmasına izin vermek istemiyordu böyle olursa kendisi hâkimiyet kuramayacaktı.²⁷²

Ekim ayında şiddetlenen kriz kendini dolaylı yollarla da olsa sakinliğe bıraktı. Türkiye ve Suriye üzerinden Ortadoğu'da güç mücadelesi "1957 Türkiye Suriye Buhranı" ismiyle tarihteki yerini aldı.

²⁷² Armaoğlu, a.g.e. s.460.

SONUÇ

Türkiye ve Suriye komşu iki ülke olarak güçlü ve uzun bir komşuluk geçmişine sahiptir. Türklerin Suriye topraklarını Selçuklular aracılığıyla fethetmesiyle bu topraklar Araplar ve Türkler arasında mücadele edilen bir noktaya dönüşmüştür. Osmanlı Devleti'nin Yavuz Sultan Selim döneminde Suriye'yi fethetmesiyle beraber bu topraklar daha da önemli bir hale gelmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın olumsuz sonuçlarından biri olarak Suriye'yi kaybeden Osmanlı Devleti bu bölgedeki halkın da kendisinden kopmasını durduramadı. Daha sonra Hatay konusunda karşı karşıya gelen Türkiye ve Suriye diğer emperyalist devletlerin müdahaleleriyle beraber birbirinden daha da çok uzaklaşmıştır.

1955 yılından itibaren Suriye'nin Sovyetler Birliği ile olan yakınlaşması Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Türkiye'de rahatsızlık yaratırken bölgesel çapta gerçekleşecek olan 1957 Krizi'nin arka planını oluşturmuştur. Bu noktadan hareketle gerçekleşecek olan mücadele Türk Basını'nın ilgisini oldukça çekmiş ve Türk halkı bu konuya ilgi göstermiştir. Sovyetler Birliği'nden, daha özelde komünistlikten kaynaklanan korku bu konunun ilgi duyulmasında önemli bir faktördür. Türkiye Suriye sınırında kaynaklanan ufak çaplı bir silahlı çatışmasının dışında sıcak temasın yaşanmadığı bu krizde daha çok karşılıklı ithamlar ve suçlamalar yer almıştır.

Nihayetinde Türkiye ve Suriye arasında meydana gelen kriz, iki ülkenin diplomatik mücadeleleri ve Suudi Arabistan'ın arabuluculuk rolü ile yatışmış ve iki ülkenin gündeminden düşmüştür. Fakat Türkiye'de Menderes hükümeti bu buhrandan

kısmen de olsa karlı çıkmıştır. Türkiye’de ki ekonomisini dış yardım eksenli ayakta tutan Menderes Hükümeti, küçük çaptan küresel etkiye dönüşen bu olaydan kar elde etmek istemiştir. Zorlu bir seçim dönemini de geride bırakan Menderes Hükümeti’ne karşı, iç politikada eleştiriler artmış ve Menderes Hükümeti günden güne köşeye sıkışmıştır. Menderes Hükümeti Ortadoğu’nun güvenliğinin korunmasına karşılık bir miktar dış yardımı alıp kendi iç siyasetinde daha da güçlenmeye çalışsa da bunda başarılı olamamıştır. Çünkü bu yıllar yani 1950’nin ikinci çeyreği Menderes’in iktidarının gevşediği yıllardır ve bu dönemde bir koltuk kaybetme korkusu yaşandığı söylenebilir. İç politikada krizin temeli ile ilgili muhalefetten eleştiri almayan hükümet, olayın mücadele ediliş şekli ile ilgili kısmen tenkit almış fakat bu uyarılara çok fazla dikkat edilmemiştir.

Menderes Hükümeti’nin bu krizi kullanmaya çalıştığı her ne kadar doğruyu yansıtsa da Suriye’nin Sovyetler Birliği’ne karşı yakınlaştığı ve Sovyetler’in uydusu noktasına geldiği de kaçınılmaz bir gerçektir. 1950’li yıllardan itibaren günden güne Sovyetler Birliği’ne karşı yaklaşan Suriye, 1957 yılında bu yaklaşmanın dozunu arttırmış ve ülkede ki Genelkurmay Başkanı’nın komünist olmasına kadar ilerlemiştir. Kendi içerisinde de krizler ve sistem eksiklikleri yaşayan Suriye Devleti net bir dış politika geliştirememiş ve bazı dış ülkelerin etkisine açık hale gelmiştir. Türkiye ise Amerika Birleşik Devletlerinin uyguladığı bazı savunma politikalarının (Eisenhower doktrini) yanlış olduğunu Türkiye-Suriye Buhranı ile görmüş oldu. Sovyetler Birliği ise Suriye ile olan yakınlaşmasına devam ederken Ortadoğu’da hâkimiyet alanını genişletti. Türkiye ise kendi iç sorunlarıyla baş başa kaldı ve 1960 yılında bir darbeye karşılaştı. Sonucun Sovyetler Birliği’ne bakan kısmında ise Kruşçev, Türkiye Suriye Krizi üzerinden Jukov’u devirerek kendi iktidarını pekiştirdi. 1957 Yılında gerçekleşen bu hadise Soğuk Savaş’ın tarihte ki izlerinden biri olarak kitaplarında yerini aldı.

KAYNAKÇA

- Abdullah Ö F (1985) *Suriye Dosyası*, (Akabe Yayın Ticaret ve Sanayi A.Ş.).
- Ağaoğlu S (2011) *Arkadaşım Menderes İpin Gölgesindeki Günler*, (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul).
- Akşin S (1997) *Türkiyenin Yakın Tarihi*,Cilt 2, (Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul).
- Aktan A (2010) *İslam Tarihi Başlangıcından Emevilerin Sonuna Kadar*, (Nobel Yayın Dağıtım, Ankara).
- Arı T (2012) *Geçmişten Günümüze Ortadoğu Siyaset, savaş ve Diplomasi*, 5. Baskı, (MKM Yayınları, İstanbul).
- Arı T (2001) 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Dış Politikası, 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Ortadoğu Politikası, İdris Bal, (drl.), (Alfa Yayınları, İstanbul).
- Armaoğlu F (2015) *20.yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, (Timaş Yayınları, 20. Baskı, İstanbul).
- Armaoğlu F (1994) *Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları (1948-1988)*, (Kronik Yayınları, Ankara).
- Armaoğlu F (1991) *Belgelerle Türk Amerikan Münasebeti*, (TTK Basım Evi, Ankara).
- Arslantaş S (1990) *Olaylarla Ortadoğu*, (Endişe Yayınları, Ankara).
- Artuç İ (1990) *Kore Savaşlarında Mehmetçik*, (Kastaş Yayınları, İstanbul).
- Ataman M (2012) *Suriye de İktidar Mücadelesi: Baas Rejimi, Toplumsal Talepler ve Uluslararası Toplum*, (Seta Raporu Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Ankara).
- Atay F R (1993) *Zeydindağı*, (3. Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul).

Atay M (2000) “*Arap Baas Sosyalist Parti Üzerine*”, **Avrasya Dosyası Dergisi**, c 6, (Avrasya Stratejik Araştırmalar ve Kamuoyu Araştırmaları Merkezi Ltd. Şti. Ankara).

Aydemir Ş S (2011) *İkinci Adam*, (2.cilt, Remzi Kitapevi, İstanbul).

Aydemir Ş S (2000) *Adnan Menderes'in Dramı (1899-1960)*, (7. Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul).

Aydos V, Duran M (2000) *Suriye Ülke Etüdü*, (İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul).

Baykara T (1985) *Milli Mücadele(1918-1923)*, (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara).

Bilge S (2001) *Güç komşuluk Türkiye Sovyetler Birliği İlişkileri 1920-1964*, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara).

Bulunmaz B (2012) “Türk Basın Tarihi İçerisinde Demokrat Parti Dönemi ve Sansür Uygulamaları”, **Öneri Dergisi**, c: 10.

Cleveland W L (2008) *Modern Ortadoğu Tarihi*, (Agora Kitaplığı, İstanbul).

Çağ G, Sami E (2013) “*Ortadoğu'da Baas Rejimleri: Suriye ve Irak*”, (Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi, Çankırı).

Çandar C (1983) *Ortadoğu Çıkmazı*, (Hil Yayın, İstanbul).

Çavdar T (2013) *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi*, 5.Baskı Ankara: (İmge Kitap Evi, Ankara).

Çelik S, Gürtuna A “*Büyük Ortadoğu Projesi ve Türkiye'ye Etkileri*”, (Global Strateji Enstitüsü, Ankara).

Çığ M İ (2016) *Ortadoğu Uygarlık Mirası-1*, (İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş., İstanbul).

Davutoğlu A *Stratejik Derinlik*, 50. Baskı, (İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi, İstanbul).

Davykoy R, Fomin O (1998) *Sovyetler Birliği ve Ortadoğu*, Levent Oğuz (çev), (Amaç Yayıncılık, İstanbul).

Denizli A (2010) *Kore Savaşı 1950-53*, (Turhan Yayınevi, Ankara).

Dursun D (1995) *Ortadoğu Neresi*, (İnsan Yayınları, İstanbul).

Duman S (2010) *Modern Ortadoğu'nun Oluşumu (1800 1990)*, İstanbul).

- Erdemal M K (2013) *Suriye Denklemi*, (NotaBene Yayınları, İstanbul).
- Erdoğan H, Enes Ö (2017) İngiliz Mandası Döneminde Türkmenler ve Türkmeneli Özelinde Irak (1918-1932), (**Cappadocia Journal Of History And Social Sciences**, Cilt 9, Sayı 9, Nevşehir).
- Fouskas V K (2004) *Balkanlar, Ortadoğu Kafkasya Soğuk Savaş Sonrası ABD Politikaları*, (Aykırı Yayıncılık, İstanbul.)
- Gerger H (2007) *ABD Ortadoğu Türkiye*, (4. Baskı, Ceylan Yayınları, İstanbul).
- Goldschmidt A Davidson L (2011) *Kısa Ortadoğu Tarihi*, (Doruk Yayınları, Kasım, İstanbul).
- Güler Z (2004) *Süveyş'in Batısında Arap Milliyetçiliği Mısır ve Nasırcılık*, (YeniHayat Kütüphanesi Yayınları, İstanbul).
- Gökdeniz S (1959) *1956 Süveyş Kanalı Buhranı ve Port Sait Harekatı*, (**Donanma Dergisi**, Cilt 71, Sayı 426, İstanbul).
- Gönlübol, M (1993) *Olaylarla Türk Dış Politikası 1919-1990*, (8. Baskı, Siyasal Kitap Evi, Ankara).
- Görgün H (2004) *Mısır*, (TDV **İslam Ansiklopedisi**, c:9, İstanbul).
- Gürson A P (2016) *Büyük Güçlerin Suriye Planı*,(Kripto Yayıncılık, Ankara).
- Haytoğlu E (2002) “Kore Savaşı ve Denizli Kore Şehitleri ve Gazileri”, (Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 11, Denizli).
- Kabacalı A (2006) *Hatıralar “Cemal Paşa” (İttihat Terakki I.Dünya Savaşı Anıları)*, (İŞ Bankası Kültür Yayınları, İstanbul).
- Kılıç R (2011) *Osmanlı Yönetiminde Irak ve Suriye*, (İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul).
- Koç İ (2006) *Hititler*, Çiğdem Atakuman, Tuğba Tanyeri Erdemir, Deniz Erdem, İlker Koç (drl.), (ODTÜ Geliştirme Vakfı ve Yayıncılık, Ankara).
- Köni H (1995) “*Avrasya Dosyası*“, “**Üç Aylık Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Dergisi Suriye özel**”, c:2, Ankara.
- Kurat A N (1990) *Türkiye ve Rusya*, (Sevinç Matbaası, Ankara).
- Kurat A N (1959) *Türk Amerikan Münasebetlerine Kısa bir Bakış (1800-1959)*, (Doğuş Ltd Şirketi Matbaası, Ankara).

Kürkçüoğlu Ö (1978) “*Türk Demokrasisinin Kuruluş ve İşleyişinde Dış Etkenler (1946’dan bu yana)*”, (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, c: 33, Ankara).

Lewin M (2008) *Sovyet Yüzyılı*, Renan Akman (çev), (İletişim Yayınları, İstanbul).

Mansfield P (2012) *Ortadoğu Tarihi*, (1. Baskı, Say Yayınları, İstanbul).

Mansfield P (2012) *Süper Güçlerin Ortadoğu’ya Giriş ve Nasır Dönemi*, (Say Yayınları, İstanbul).

Mansfield P (1967) *Mısır İhtilali ve Nasır*, Ergün Tuncalı (Çev.), (Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi Yayınları, İstanbul).

Mcghee G (1992) *ABD-Türkiye-NATO-Ortadoğu*, (Bilgi yayınları, Ankara).

Melek A (1999) *Hatay Nasıl Kurtuldu*, (Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul).

Metinsoy M, Mustafa E (2003) *Değişen Dünya ve Türkiye’nin Dış Politika Gündemi*, (Donkişot Yayınları, İstanbul).

Mütercimler E (2016) *Aynadaki Tarih*, (Alfa Yayınları, İstanbul).

Oran B (2011) *Türk Dış Politikası (Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar)*, (16.Baskı, İletişim Yayıncılık, İstanbul).

Öymen A (2004) *Değişim Yılları*, (Doğan Kitapçılık, İstanbul).

Özcan G, Balta E, Beşgül B (2017) *Türkiye ve Rusya İlişkilerinde Değişen Dinamikler Kuşku İle Komşuluk*, (İletişim Yayınevi, İstanbul).

Özey R (2015) *Ortadoğu Coğrafyası*, (5. Basım, Aktif Yayınevi, İstanbul).

Özkoç Ö (2008) *Suriye Baas Partisi: Kökenleri, Dönüşümü, İzlediği İç ve Dış Politika*, (Mülkiyeler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara).

Said E (1998) *Şarkiyatçılık*, (çev. Üzel Nezih), (İrfan Yayıncılık, İstanbul).

Sander O (1998) *Türkiye’nin Dış Politikası*, (İmge Yayın Evi, Ankara).

Sarınay Y (1988) *Türkiye’nin Batı İttifakına Yönelişi ve NATO’ya Giriş (1939-1952)*, (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara).

Sever A (1997) *Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye, Batı Ve Ortadoğu 1945-1958* (Boyut Yayın Evi, İstanbul).

Sever A (2012) *Türkiye’nin Orta Doğu İlişkileri*, (Derin Yayınları, İstanbul).

- Sevim A (2000) *Suriye ve Filisintin Selçukluları Tarihi*, (TTK Yayınları, Ankara).
- Soysal İ (1991) *Türkiyenin Uluslararası Siyasal Bağlıları Cilt 2 (1945-1990)*, (TTK Basımevi Yayınları, Ankara).
- Şen S (2004) *Ortadoğuda İdeolojik Bunalım Suriye Baas Partisi ve ideolojisi*, (Birey Yayıncılık, İstanbul).
- Şimşek E (2005) *Türkiye'nin Ortadoğu politikası*, (Kum Saati Yayıncılık, İstanbul).
- Tekin M (2010) *Hatay İşgal Devleti ve Bağımsız Hatay Devleti Kronolojisi(1918-1939)*, (Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara).
- Toker M (1992) *Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973)*, (Bilgi Yayınevi, Ankara).
- Tomar C (2009) Suriye, **TDV İslam ansiklopedisi**, Cilt 37, (TDV, İstanbul).
- Kor Z T (2014) Ortadoğu Konuşmaları Bölgesel ve Küresel perspektiften “Arap Baharı”, Küre Yayınları, İstanbul).
- Taşlı Ö (1991) “Ortadoğu’ya Süper Güçlerin Etkisi, ABD SSCB” Yüksek Lisans Tezi, (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).
- Tunçay M (1997) *Türkiye Tarihi, 1908-1980*, (Cem Yayın Evi, İstanbul).
- Tuncer E (2012) *1957 Seçimleri*, (TESAV Yayınları, Ankara).
- Uçarol R (2008) *Siyasi Tarih*, 3.basım, Der Yayınları, İstanbul).
- Ülker İ (1995) Baas Partisi İdeolojisi, (**Avrasya Dosyası Dergisi** ,Cilt 2, Sayı 3, Ankara).
- Umar Ö O (2004) *Osmanlı Yönetimi ve Fransız Manda İdaresi Altında Suriye*,(Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara).
- Uzunçarşılı İ H (2011) *Osmanlı Tarihi (İstanbulun Fethinden Kanuni Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar)*, (7. Baskı, TTK Yayınları, Ankara).
- Pehlivanoğlu A Ö (2004) *Ortadoğu ve Türkiye*, (Kastaş Yayınevi, İstanbul).
- Van Dam N (2000) *Suriye’de İktidar Mücadelesi*, Semih İdiz-Aslı Falay Çalkıvık (çev), (İletişim Yayınları, İstanbul).
- Yavuz C (2005) *Geçmişten Geleceğe Türkiye Suriye İlişkileri*, (Ankara Ticaret Odası Yayınları, Ankara).
- Yeşilbursa B K (2011) *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (Elektronik Dergi).

Yıldırım Z (1996) 1957 Türkiye Suriye Gerginliği Yüksek Lisans Tezi, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).

İnternet Sitesi

Cop, Burak, “Suriye’yi Anlamak: Baas Nasıl Doğdu?”,
www.ntvmsnbc.com/id/25301312/ 16.11.2013

<https://www.nufusu.com/ulke/suriye-arap-cumhuriyeti-nufusu>

http://www.wikiwand.com/tr/Rusya-Suriye_ili%9Fkileri

Gazeteler

- 26.10.1957 Hürriyet
- 28.08.1957 Hürriyet
- 28.08.1957 Her Gün
- 28.08.1957 Ulus
- 26.08.1957 Milliyet
- 18.08.1957 Cumhuriyet
- 19.08.1957 Milliyet
- 19.08.1957 Milliyet
- 19.08.1957 Zafer
- 18.08.1957 Cumhuriyet
- 19.08.1957 Hürriyet
- 19.08.1957 Akşam
- 20.08.1957 Milliyet
- 21.08.1957 Cumhuriyet
- 22.08.1957 Akşam
- 22.08.1957 Milliye
- 22.08.1957 Her gün Gazetesi
- 24.08.1957 Cumhuriyet
- 23.08.1957 Milliyet
- 24.08.1957 Hürriyet
- 25.08.1957 Milliyet
- 25.08.1957. Hürriyet
- 25.08.1957 Ulus
- 25.08.1957 Vatan
- 26.08.1957, Cumhuriyet
- 26.08.1957 Hürriyet
- 26.08.1957 Vatan
- 28.08.1957 Her Gün
- 28.08.1957 Hürriyet
- 28.08.1957 Ulus
- 26.08.1957 Milliyet

- 30.08.1957. Hürriyet
- 30.08.1957 Her Gün
- 30.08.1957 Ulus
- 31.08.1957 Akşam
- 01.09.1957 Milliyet
- 02.09.1957 Ulus
- 02.09.1957 Akşam
- 01.09.1957 Cumhuriyet
- 04.09.1957 Ulus
- 05.09.1957 Akşam
- 04.05.1957 Cumhuriyet
- 08.09.1957. Hürriyet
- 05.09.1957. Türk Dili (Balıkesir)
- 07.08.1957.Ulus
- 08.09.1957 Milliyet
- 15.09.1957 Cumhuriyet
- 15.09.1957 Hürriyet
- 15.09.1957 Ulus
- 15.09.1957 Vatan
- 16.09.1957 Cumhuriyet
- 20.09.1957 Milliyet
- 20.09.1957 Cumhuriyet
- 20.09.1957 Vatan
- 21.09.1957 Akşam
- 21.09.1957 Milliyet
- 25.09.1957 Ulus
- 25.09.1957.Akşam
- 25.09.1957 Cumhuriyet
- 25.09.1957 Vatan
- 26.09.1957 Hürriyet
- 1.10.1957 Vatan
- 05.10.1957 Hürriyet
- 05.10.1957 Ulus
- 06.10.1957 Akşam
- 05.10.1957 Vatan
- 08.10.1957 Akşam
- 09.10.1957 Akşam
- 09.10.1957Hürriyet
- 09.10.1957 Cumhuriyet
- 09.10.1957 Her Gün
- 09.10.1957 Ulus
- 09.01.1957 Türk Sözü (Adana)
- 12.10.1957 Milliyet
- 10.10.1957 Akşam
- 10.10.1957 Hürriyet
- 11.10.1957 Milliyet

- 10.10.1957 Cumhuriyet
- 17.10.1957 Akşam
- 17.10.1957 Milliyet
- 17.10.1957 Her Gün
- 17.10.1957 Hürriyet
- 17.10.1957 Ulus
- 17.10.1957 Vatan
- 17.10.1957 Zafer
- 18.10.1957 Her Gün
- 18.10.1957 Hürriyet
- 18.10.1957 Ulus
- 18.10.1957 Vatan
- 19.10.1957 Zafer
- 19.10.1957 Hürriyet
- 19.10.1957 Cumhuriyet
- 20.10.1957 Milliyet
- 20.10.1957 Akşam
- 21.10.1957 Akşam
- 24 .10.1957 Her Gün
- 24.10.1957 Milliyet
- 24.10.1957 Ulus
- 24.10.1957 Vatan
- 25.10.1957 Ulus
- 24.10.1957 Hürriyet
- 25.10.1957 Cumhuriyet
- 25.10.1957 Milliyet
- 25.10.1957 Hürriyet
- 25.10.1957 Hergün
- 25.10.1957 Vatan
- 26.10.1957 Milliyet
- 26.10.1957 Hürriyet
- 26.10.1957 Hürriyet
- 27.10.1957 Akşam
- 27.10.1957 Ulus
- 27.10.1957 Vatan
- 27.10.1957 Milliyet
- 31.10.1957 Akşam
- 30.10.1957 Zafer
- 31.10.1957 Cumhuriyet
- 02.11.1957.Cumhuriyet
- 1.11.1957. Hürriyet
- 1.11.1957 Zafer
- 02.11.1957 Akşam
- 04.11.1957 Ulus
- 09.11.1957 Hürriyet

EKLER

19 Ağustos 1957 **Cumhuriyet** **19 Ağustos 1957**

İşbirliği Konferansı bugün sona eriyor
3 muhalif partinin liderleri dün de, işbirliğinin zaruri olduğunu ve tabakkuk edeceğini belirttiler. Karaoğlan bu sabah İsviçreye gideceğinden yerini Feridun Ergin veya Raif Aybar alacak

İnönü Kars'a gidiyor
CHP Genel Başkanı, 24 saatte İstanbul'dan Kars'a hareket edecek ve orada konuşacaktır

8 milyon lira zarara sebep olan yangın
Ankarasın Beşiktaş'ta meydana gelen ve tahmini tahmini zararın 8 milyon lira olduğu bildirildi

Rus ticaret heyeti bugün geliyor
Rus Ticaret Heyeti bugün İstanbul'a gelecek ve ticaret memurlarıyla görüşmeler yapacak

Dünya dışı yardım savunacak
Dünya dışı yardımın savunulması için CHP'nin bir komisyon oluşturduğunu bildirildi

Macaristana dânenlerin AKİBETİ
Macaristan'da dânenlerin AKİBETİ hakkında haberler

Mısır 2 Norveç şilebini Kanalda bekletiyor
Mısır'da 2 Norveç şilebini Kanalda bekletiyor

İngilizler Kıbrısta bir Türke saldırısı
İngilizler Kıbrısta bir Türke saldırısı

Adada 10 yılda Rumlar 35000, Türkler yalnız 1521 kişi artmış!
Adada 10 yılda Rumlar 35000, Türkler yalnız 1521 kişi artmış!

Kıbrıs ve Mısır
Kıbrıs ve Mısır hakkında haberler

Macaristana dânenlerin AKİBETİ
Macaristan'da dânenlerin AKİBETİ hakkında haberler

Mısır 2 Norveç şilebini Kanalda bekletiyor
Mısır'da 2 Norveç şilebini Kanalda bekletiyor

İngilizler Kıbrısta bir Türke saldırısı
İngilizler Kıbrısta bir Türke saldırısı

Adada 10 yılda Rumlar 35000, Türkler yalnız 1521 kişi artmış!
Adada 10 yılda Rumlar 35000, Türkler yalnız 1521 kişi artmış!

Kıbrıs ve Mısır
Kıbrıs ve Mısır hakkında haberler

Ek-1: 19 Ağustos 1957 Tarihli Cumhuriyet gazetesi manşeti.

Cumhuriyet

31. Yıl / Sayı 11.521 / 20.000 TL / 1957 / 22 Ağustos 1957 / Sayfa 1

İşbirliği mevzuunda tam bir anlaşmaya varıldı

Muhalefet liderleri arasında dün 5 saat süren görüşmelerden sonra C.H.P. Genel Başkanı: İşbirliği fiili safhaya girdi dedi. Frengülerin tatbik şekillerini görüşmek için 3 aylık Ankara'da bir toplantı yapılacak; muhalefet liderleri, Meclis'teki havaya ve işbirliğine karşı alınacak tedbirlere göre bir hareket tarzı tayin edecekler.

Türk - Dalgır görüşmeleri
Dalgır İktidarsız, Balkan emelleri yanında ulusal hareketin de bir tarafı olduğunu belirttikten sonra, işbirliğine karşı alınacak tedbirleri görüşmek için Ankara'ya geldi. 22 Ağustos'ta C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü ile görüşmeler yaptı. İnönü, işbirliğinin fiili safhaya girdiğini söyledi. Dalgır, işbirliğinin fiili safhaya girdiğini, ancak işbirliğinin fiili safhaya girmesi için bazı tedbirlerin alınması gerektiğini belirtti. İnönü, işbirliğinin fiili safhaya girdiğini, ancak işbirliğinin fiili safhaya girmesi için bazı tedbirlerin alınması gerektiğini belirtti.

Başbakanın dünkü temaları
Başbakan İsmet İnönü, dün Meclis'te yaptığı konuşmada, işbirliğinin fiili safhaya girdiğini, ancak işbirliğinin fiili safhaya girmesi için bazı tedbirlerin alınması gerektiğini belirtti. İnönü, işbirliğinin fiili safhaya girdiğini, ancak işbirliğinin fiili safhaya girmesi için bazı tedbirlerin alınması gerektiğini belirtti.

NATO ve Bağdat Paktı üyeleri Şam hâdiselerini yakından tâkip ediyor

NATO Konseyi Türkiye'nin teklifi üzerine Suriye meselesini görüşmeğe başladı; Samsatki Amerikan sefaretî kordon altında

Washington, 21 Ağustos (DHA) - NATO Konseyi, Suriye meselesini görüşmek üzere bugün toplantıya başladı. Konsey üyesi Türkiye'nin teklifi üzerine Suriye meselesini görüşmeğe başladı. Samsatki Amerikan sefaretî kordon altında.

Moskovanın B. Altınaya gizli teklifi

Sovyet dışişleri bakanı Molotov, Moskova'da gizli olarak Altınaya teklif etti. Moskova'da gizli olarak Altınaya teklif etti.

Beş aylık devlette isyan çıktı

Devlette beş aylık isyan çıktı. Devlette beş aylık isyan çıktı.

İşbirliğine karşı ne gibi tedbirler alınıyor

İşbirliğine karşı ne gibi tedbirler alınıyor. İşbirliğine karşı ne gibi tedbirler alınıyor.

İdamı talep edilen kadın beraat etti

İdamı talep edilen kadın beraat etti. İdamı talep edilen kadın beraat etti.

İzmirde yabancı ticaret heyetleri ile temaslar

İzmirde yabancı ticaret heyetleri ile temaslar. İzmirde yabancı ticaret heyetleri ile temaslar.

İki kişi öldü

İki kişi öldü. İki kişi öldü.

Scottland Yard, Türk polisinden yardım istedi

Scottland Yard, Türk polisinden yardım istedi. Scottland Yard, Türk polisinden yardım istedi.

İllüzyon şüphesiyle 2 dava açıldı

İllüzyon şüphesiyle 2 dava açıldı. İllüzyon şüphesiyle 2 dava açıldı.

Kıbrıs Türkü ile alakamızız yalnız dıyısı cepheye hasretmiyelim!

Kıbrıs Türkü ile alakamızız yalnız dıyısı cepheye hasretmiyelim! Kıbrıs Türkü ile alakamızız yalnız dıyısı cepheye hasretmiyelim!

İki kişi öldü

İki kişi öldü. İki kişi öldü.

İzmirde yabancı ticaret heyetleri ile temaslar

İzmirde yabancı ticaret heyetleri ile temaslar. İzmirde yabancı ticaret heyetleri ile temaslar.

Bu yıl "Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu", açılıyor

Bu yıl "Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu", açılıyor. Bu yıl "Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu", açılıyor.

İki kişi öldü

İki kişi öldü. İki kişi öldü.

İzmirde yabancı ticaret heyetleri ile temaslar

İzmirde yabancı ticaret heyetleri ile temaslar. İzmirde yabancı ticaret heyetleri ile temaslar.

Bu yıl "Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu", açılıyor

Bu yıl "Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu", açılıyor. Bu yıl "Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu", açılıyor.

İki kişi öldü

İki kişi öldü. İki kişi öldü.

İzmirde yabancı ticaret heyetleri ile temaslar

İzmirde yabancı ticaret heyetleri ile temaslar. İzmirde yabancı ticaret heyetleri ile temaslar.

25 25 AKŞAM 8 SATIR

AKŞAM
MORTAKE GAZETE KURULUS YULI 1118
PİYAS 25 25 1957

« VATANDA SİYASİ HAVANIN TEESSÜSÜ » KALKINMA VE İMARIN GERÇEKLEŞMESİ « VATANDAŞIN GEÇİM DARLIĞINDAN KURTULMASI İÇİN : »

İnönü, "İktidar değişmeli,, diyor

İ. N. P. İleri "bu karar vatanın elindedir" dedi İ.P. ye de hükümeti "sükünetle,, tartışılmayı tavsiye etti

Karar, 26 Ekim'de yapılacak genel seçimler için İttihatçıların (İ.P.) kararlarıdır. İttihatçıların bu kararına karşı, sükünetle tartışılmayı tavsiye etti. İttihatçıların bu kararına karşı, sükünetle tartışılmayı tavsiye etti. İttihatçıların bu kararına karşı, sükünetle tartışılmayı tavsiye etti.

Komünist liderler Suriyeye gidiyor

İttihatçıların Suriye'ye gidiyor. İttihatçıların Suriye'ye gidiyor. İttihatçıların Suriye'ye gidiyor.

Şale köşkinde siyasi bir toplantı yapıldı

Başbakan İsmet İnönü'nün Şale Köşkinde siyasi bir toplantı yapıldı. Başbakan İsmet İnönü'nün Şale Köşkinde siyasi bir toplantı yapıldı.

Şale köşkinde siyasi bir toplantı yapıldı

Başbakan İsmet İnönü'nün Şale Köşkinde siyasi bir toplantı yapıldı. Başbakan İsmet İnönü'nün Şale Köşkinde siyasi bir toplantı yapıldı.

Macaristan Boşnakları müzafesinden alınıyor

Macaristan Boşnakları müzafesinden alınıyor. Macaristan Boşnakları müzafesinden alınıyor.

İş ihtilâflarının takibi durduruldu

İş ihtilâflarının takibi durduruldu. İş ihtilâflarının takibi durduruldu.

Afyon dan izmire

Afyon dan izmire. Afyon dan izmire.

Orman yangınında 4 kişi yandı

Orman yangınında 4 kişi yandı. Orman yangınında 4 kişi yandı.

Kosten arman yakmışlar

Kosten arman yakmışlar. Kosten arman yakmışlar.

SU. SU. SU.

SU. SU. SU. SU. SU. SU.

Ek-3 : 25 Ağustos 1957 tarihli Akşam gazetesi manşeti.

Şale Köşkünde dün de mühim temaslarda oldu

Henderson'un, Amerika Hariciyesinin yeni Ortadoğu siyasetini Türk Devlet idamlarına açıkladığı tahmin ediliyor

Washington, 22 Ağustos - ABD Hariciyesi'nin yeni Ortadoğu siyasetini açıkladığı tahmin ediliyor. Henderson'un, Amerika Hariciyesinin yeni Ortadoğu siyasetini Türk Devlet idamlarına açıkladığı tahmin ediliyor.

Kremlin'in gülnaç yorumları

Soğuk Savaş döneminde, Moskva'nın gülnaç yorumları, Türkiye için önemli bir sinyaldir. Kremlin'in gülnaç yorumları, Türkiye için önemli bir sinyaldir.

Suriye komünizmi tehlike addetmiyor

Taifeye ediliği söylenen Suriye Cumhurbaşkanı El Kuvveti'nin Kabil'den Şam'a döndüğü ve nezahatle karsındadır

Üçüncü Askeri İnceleme BAŞLIYOR

Üçüncü Askeri İnceleme, Türkiye'nin savunma gücünü değerlendirmek için başlandı. Üçüncü Askeri İnceleme, Türkiye'nin savunma gücünü değerlendirmek için başlandı.

İnönü Erzurum il kongresinde konuştu

D.P. nin elindeki imkânları hesabsızca israf ettiğini belirten C.H.P. lideri: «Memleket baştan başa iktidarı değiştirmek arzusundadır» dedi

Zahir Şah bugün geliyor

Dünya emekçileri, 17. Eylül'de İran'ın başkenti Tahran'da toplanacak olan İran emekçi kongresine katılmaya gidecek.

İsmet D.P. il kongresinde konuşan İçişleri Bakanı Namık Gedik, işbirliğine karşı tedbirler alınacağını açıkladı

İsmet D.P. il kongresinde konuşan İçişleri Bakanı Namık Gedik, işbirliğine karşı tedbirler alınacağını açıkladı.

Kıbrıslı liderin kendisini susturmak isteyenlere cevabı

Aras'tan, Kıbrıs'ta işbirliğine ve gariyelere karşı çıkarak, işbirliğine karşı çıkarak, işbirliğine karşı çıkarak...

Atina Mesera geliyor

Atina'da, Mesera, Türkiye için önemli bir sinyaldir. Atina'da, Mesera, Türkiye için önemli bir sinyaldir.

Atina Mesera geliyor

Atina'da, Mesera, Türkiye için önemli bir sinyaldir. Atina'da, Mesera, Türkiye için önemli bir sinyaldir.

Türk Hava Kuvvetleri 1957 yılı atış ve bombardıman müsabakası

Türk Hava Kuvvetleri, 1957 yılı atış ve bombardıman müsabakasını başarıyla tamamladı. Türk Hava Kuvvetleri, 1957 yılı atış ve bombardıman müsabakasını başarıyla tamamladı.

Türk genelığinin Harding'e mesajı

Türk genelığinin, Harding'e mesajı, Türkiye için önemli bir sinyaldir. Türk genelığinin, Harding'e mesajı, Türkiye için önemli bir sinyaldir.

Bir göçmen 20 yıllık karısını öldürdüktan sonra intihar etti

Bir göçmen, 20 yıllık karısını öldürdüktan sonra intihar etti. Bir göçmen, 20 yıllık karısını öldürdüktan sonra intihar etti.

İstanbulda 50 bin kişi şarap gripinden yatıyor

İstanbulda, 50 bin kişi şarap gripinden yatıyor. İstanbulda, 50 bin kişi şarap gripinden yatıyor.

C. M. P. Beşiktaş Kongresi yapıldı

C. M. P. Beşiktaş Kongresi yapıldı. C. M. P. Beşiktaş Kongresi yapıldı.

Çekoslovakya'da kar yağıyor

Çekoslovakya'da, kar yağıyor. Çekoslovakya'da, kar yağıyor.

İzmitte bir tren kazası

İzmitte, bir tren kazası. İzmitte, bir tren kazası.

İspanya'da ateşli savaşı

İspanya'da, ateşli savaşı. İspanya'da, ateşli savaşı.

ŞŞ

EK-5 : 31 Ağustos 1957 tarihli Akşam gazetesi manşeti.

EK-6 : 22 Ağustos 1957 Tarihli Hergün gazetesi.

Ek -7: 23 Ağustos 1957 Tarihli Hergün Gazetesi.

Yüksek İSABET
BOL SAHS
BUĞDAY BANKASI

ULUS

ADIMIZ ADIMIZDIR

Yüksek İSABET
BOL SAHS
BUĞDAY BANKASI

Yüksek İSABET
BOL SAHS
BUĞDAY BANKASI

İnönü C. H. P. Kars Kongresinde önemli bir konuşma yaptı

İktidarın değişmesi, muhalefetin işbaşına gelmesi lâzımdır

İŞBİRLİĞİ HER YERDE UMIT VE TEVECCÜHLE KARŞILANMIŞTIR

Vatandaşın geçim darlığından kurtulması muhalefetin emeli ve hedefidir - Siyasi partilerin gitmeleri ve tekrar gelmelerine alışmalıyız

Yüksek İSABET
BOL SAHS
BUĞDAY BANKASI

Gülek
Sinop ta

...

G. Saray
A. Güçlü ile 1-1
berabere

...

...

Zukov yakında Suriye'ye gidecek

Amerikanın Orta-Doğu İşleri uzmanlarından Loy Henderson İstanbul'a gelerek ilgilerini tamasta bulundu

İstanbuldaki önemli toplantı

...

...

Kars Kongresi çok heyecanlı geçti

Haluker D.P. Başkanlığı altında toplantı edildi

İnönü'nün Artvinlilere mesajı

İstanbul'daki önemli toplantı

...

...

Sovyet Rusya İzmirde 2 fabrika kuracak

İzmirde Ruslar ikinci kez S. Rusya'nın Türkiye'ye 1946'da imlettiği anlaşma şartlarına aykırı olarak yatırım yapacakları bildirildi

Terhi edilecek erat

Palyaçı minakaları kargaşaya sebep oldu

...

...

Afghanistan Bağdat Paktına girmeyecek

Zahir Şahın mektupla İttihatçıları yanından çektikleri İttihatçıları...

Şekerin İtalya kalesine girilmesi teşkil ediliyor

...

...

...

Ek-8: 25 Ağustos 1957 Tarihli Ulus gazetesi.

BİRSİLEBBATIYOR

M. Faruk Gürhanca

10

26

Her Gün

HALK VE HAK İÇİN ÇALIŞAN GÜMLÜK MÜSTAKİL GAZETE

Suriye'ye karşı Askeri ve İktisadi tedbirler alınıyor

İstanbul'da bazı kararlar alındı

İstanbul'da Suriye'ye karşı askerî ve iktisadî tedbirler alınmaktadır. Başbakanlık ve diğer bakanlıkların bir araya gelmesiyle alınan kararlar, Suriye sınırındaki askerî harekâtları ve ekonomik tedbirleri kapsar. Suriye'nin Türkiye'ye karşı tehdit oluşturduğu iddiaları üzerine alınan bu kararlar, Türkiye'nin savunma ve ekonomik güvenliğini sağlamak amacıyla alınmıştır.

Hat tozulu bütün trenler rötar yaptı

Yazın sıcakları nedeniyle hat tozulan bütün trenler rötar yaptı. Demiryolları Genel Müdürlüğü, yaz aylarında hat tozularının trenlerin zamanında gitmesini engellemek için gerekli önlemleri almıştır. Bu önlemler, hatların düzenli çalışmasını sağlamak için önemlidir.

Afganistan Kralı Zahir Şah bugün Ankaraya geliyor

Büyük misafirimiz için muhteşem programlar hazırlandı

Bu mevsimde Kor yağı

Bu mevsimde Kor yağının kullanılması tavsiye edilir. Kor yağ, vücutta bulunan yağları eriltir ve kan dolaşımını artırır. Bu yağın düzenli kullanılması, sağlık için faydalıdır.

Sapan Taşı

Sapan taşı, vücutta bulunan yağları eriltir ve kan dolaşımını artırır. Bu taşı düzenli kullanılması, sağlık için faydalıdır.

Taşlıtarlada başlıyan ve Eyüp sırtlarında biten Aile faciası

Aile faciası

Yaşlı Koca kendinden genç 20 senelik karsını 6 kuzunla yere serdi kendini öldürdü. Taşlıtarla'da halk teessür içinde.

D. Parti işbirliğine karşı çok sert tedbirler alacak

D. Parti işbirliğine karşı çok sert tedbirler alacak. Parti yönetimi, işbirlikçileri cezalandırmak için karar almıştır. Bu karar, parti disiplini ve birliğini sağlamak için alınmıştır.

'Neviye, gemisinin Hollanda açığında tehlike işaretleri verdiği bildiriliyor

Süper fırtınaya tutuldu

'Neviye, gemisinin Hollanda açığında tehlike işaretleri verdiği bildiriliyor. Süper fırtınaya tutuldu.

26 Ağustosun Yıldönümü

26 Ağustosun Yıldönümü. Bu gün, Türkiye'nin bağımsızlığını ilan ettiği gündür. Bu günün her yıl kutlanması, milletin birliğini ve beraberliğini güçlendirir.

Ordu Terfi listesi hazır

Ordu Terfi listesi hazır. Ordu Genelkurumu, terfi listelerini hazırlamıştır. Bu liste, askerlerin hizmetlerine ve başarılarına göre hazırlanmıştır.

Gençliğin Kıbrıs Gl. Valisine ihtarı

Tası Toprak Atalarımızın kanları ile sulanmış bulunan Kıbrıs adasını hiçbir zaman Yunanlılara teslim etmeyeceğiz.

Ek-9: 26 Ağustos 1957 Tarihli Hergün gazetesi.

Ek- 10: 27 Ağustos 1957 Tarihli Vatan gazetesi.

Ek-11: 28 Ağustos 1957 Tarihli Hergün gazetesi.

Ek-12: 29 Ağustos 1957 Tarihli Hergün gazetesi

Yeni Yüzyıl Gazetesi
KURUMSAL
Yeni Yüzyıl Gazetesi
KURUMSAL

SAYI: 29
29
AĞUSTOS 1957
29

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

Henderson Beyrut'a hareket etti
Henderson Beyrut'a hareket etti
Henderson Beyrut'a hareket etti

MECLİS PAZARTESİ GÜNÜ TOPLANIYOR

İktidarın seçimlere dair kararı önümüzdeki günler belli olacak

D.P. iç politika olayları karşısında bir bocalama devri geçirdiğinden, Meclis grubunda seçimlerin öne alınması veya alınmaması hakkında tartışmalar olacağı tahmin ediliyor

Meclis Pazartesi günü toplanıyor. İçişleri Bakanlığı'nın Meclis'e sunduğu tasarılar, D.P. grubunda tartışılmaya başlandı. Grup başkanvekali, seçimlerin öne alınması veya alınmaması hakkında tartışmalar olacağı tahmin ediliyor.

Sovyet liderleri Suriye'ye gidecekler

Sovyet liderleri Suriye'ye gidecekler. Sovyet liderleri Suriye'ye gidecekler. Sovyet liderleri Suriye'ye gidecekler.

Ordu terfi listesi tasdikten çıktı

Beş Korgeneralmiz Örgeneralliğe, iki Tümgeneralimiz de Korgeneralliğe yükseldiler

Be Bakan Konağına... Ordu terfi listesi tasdikten çıktı. Beş Korgeneralmiz Örgeneralliğe, iki Tümgeneralimiz de Korgeneralliğe yükseldiler.

O. Bölükbaşı'nın tahliyesi istendi

Cezayirde hasta bulunan C.M.P. Genel Başkanı tahliye edildi

O. Bölükbaşı'nın tahliyesi istendi. Cezayirde hasta bulunan C.M.P. Genel Başkanı tahliye edildi.

BELGELER B. R. Yİ TEKZİP EDİYOR

Böceklerin zararlı olduğunu iddia edenlerin sözlerine karşılık, belgeler B. R. Y. i tekzip ediyor.

Bo.lu Emniyet Müdürünü öldüren polis yakalandı

İki gün önce işlenen ve sebebi bilinmeyen cinayetin yazılması yasak edilmişti

Bo.lu Emniyet Müdürünü öldüren polis yakalandı. İki gün önce işlenen ve sebebi bilinmeyen cinayetin yazılması yasak edilmişti.

Mr. Karos muhtariyete razıymış

Mr. Karos muhtariyete razıymış. Mr. Karos muhtariyete razıymış.

G. Saraylı İstefediyar'ın durumu

G. Saraylı İstefediyar'ın durumu. G. Saraylı İstefediyar'ın durumu.

Hezeyan mı desek?

Hezeyan mı desek? Hezeyan mı desek? Hezeyan mı desek?

MAR Eğinin Buvaleçleri yeni karar: 30 gün okula gitmeyen öğrenci sınıfta kalacak

Lise ve Ortaokullarda dermansızlız süresi yarı yarıya azaldı

MAR Eğinin Buvaleçleri yeni karar: 30 gün okula gitmeyen öğrenci sınıfta kalacak.

MECLİS PAZARTESİ GÜNÜ TOPLANIYOR

Ek-13: 29 Ağustos 1957 tarihli Ulus gazetesi.

Ek -14: 30 Ağustos 1957 tarihli Ulus gazetesi

Cumhuriyet

33. Yıl 21. Sayı 315 82

KURULUŞ YERİ: SAKARYA YOLU, KARAGÖZ KÜLTÜR MERKEZİ, 41100 BURSA

TÜRKİYE İÇİŞLERİ BAKANLIĞI BAĞLI - Posta Yürütme Kuruluna Kayıtlı - Posta No: 298

Yayıncı: İsmail Hakkı Karagöz - Basım Yeri: Bursa - Basım Tarihi: 1957

Fiyatı: 15 TL 150 K.

Hür. P. Büyük Kongresi dün Ankarada toplandı

Hür. P. Genel Başkanı F. L. Karaosmanoğlu nutkunda, işbirliğinin önemini belirterek büyük kongreden tam yetki istedi. **Yeni durumun tablosunu çizen Karaosmanoğlu dedi ki: 'Yatılılarımızın ağırdu. Fakat en ağır yüklerin altından çıkacağız, en azından sayılan münafıkları aşacağız eminim.'**

Ne Yapsalar?

Yeni durumun tablosunu çizen Karaosmanoğlu dedi ki: 'Yatılılarımızın ağırdu. Fakat en ağır yüklerin altından çıkacağız, en azından sayılan münafıkları aşacağız eminim.'

Rusbaşbakanı Bulganin Suriye hududuna asker yığdığımızı iddia ediyor

MEB Savunma Bakanlığı dün bir açıklama yaparak söylediklerini yalanladı ve Türk ordusunun Suriye sınırlarında asker toplanmasını bizzat gözlemlediğini belirtti.

Moskova tatbik edildi

Rusya'da yapılan tatbikler, Suriye hududuna asker yığdığımızı iddia ediyor.

B. Almanya seçimleri BUGÜN YAPILIYOR

Muhalefet partileri işbirliği yapacak ve bazı seçim bölgelerinde ortak adaylar belirleyeceklerdir.

Seçimi kim kazanacak?

Adnan Kahraman'ın liderliğindeki Muhalefet partileri işbirliği yapacak ve bazı seçim bölgelerinde ortak adaylar belirleyeceklerdir.

İşbirliği hakkında K. Güleğin demeci

Güleğin işbirliği hakkında yaptığı konuşma, parti içinde tartışılmaktadır.

Adaylıklarını kayacak olan komutanlar

Ordu'da adaylıklarını kayacak olan komutanların listesi açıklanmıştır.

Yakalanan 3 Rus casus bugün NEMLEKETİMİZİ TERKEDECEK

Kızıl ordu yurtdışı ajanları, polislerimizin eliyle tutulmuş ve yurtdışı görevlerinden alınmıştır.

Seçim propaganda kampanyası başlıyor

C. R. P. tarafından düzenlenen seçim kampanyası başlatılmıştır.

Kıbrısta tedhişçi 2 papaz yakalandı

Yunanistan'da bulunan iki tedhişçi, Kıbrıs'ta faaliyet gösterirken yakalandı.

Çok sayıda dernek

Yeni kurulan derneklerin listesi açıklanmıştır.

Çoklu D.P. den istifa rev eтті?

Çoklu D.P. den istifa rev eтті? Sorusu gündeme taşındı.

Yakalanan 3 Rus casus bugün NEMLEKETİMİZİ TERKEDECEK

Kızıl ordu yurtdışı ajanları, polislerimizin eliyle tutulmuş ve yurtdışı görevlerinden alınmıştır.

Ek-15: 15 Eylül 1957 tarihli Cumhuriyet gazetesi

Ek-16 : 15 Eylül 1957 Tarihli Hürriyet gazetesi

Hür. P. Genel Kongresi dün sabah toplandı

İşbirliği alkışlarla tasvip edildi

"Vatandaşın 10 yıldan beri çok gelişmiş olan siyasi şuuru, iktidarı düşürmek ve muhalefeti işbaşına getirmek kararında birleşmektedir." İnönü'nün mesajı tezahüratla karşılandı

Rusya bizi Suriye sınırına asker yığmakla itham etti

Bulgaria Başbakan Adnan Menderes'e şahsi bir mektup göndererek Türkiye hakkında ithamlarda bulunmuş

SIYASİ AHLAK
Hüseyin Cahit YALÇIN

Rusya bizi Suriye sınırına asker yığmakla itham etti. Bulgaria Başbakan Adnan Menderes'e şahsi bir mektup göndererek Türkiye hakkında ithamlarda bulunmuş. Bu mektup, Türkiye'nin dış politikasındaki gelişmeleri ve uluslararası ilişkileri yansıtmaktadır. Menderes'in bu mektuba verdiği cevap, Türkiye'nin bu tür ithamlara karşı tutumunu göstermektedir.

Erdal İnönü nişanlandı.
Erdal İnönü, Hür. P. Genel Kongresi'nde nişanlandı. Bu nişanlanma, İnönü'nün parti içindeki rolünü ve liderliğini vurgulamaktadır.

Bu fotoğraf, parti toplantılarında çekilmiştir. Fotoğraf: Hür. P. Genel Kongresi.

C. H. P. il Merkezinde seçim hazırlıkları

Din iş bakanlığı yarışı, seçmen kütükleri kazası ile Genel Merkez denetler genelgözetimi esaslar görüşülür

Fezîoğlu'nun açıklaması
Fezîoğlu, seçim hazırlıkları hakkında açıklama yaptı. Seçim sürecindeki zorlukları ve partiye olan güvenini belirtti.

C.H.P. ye katılanlar
C.H.P.'ye katılanların listesini açıkladı. Bu liste, partiye destek veren vatandaşların isimlerini içermektedir.

İŞ BİRLİĞİ GÖRÜŞMELERİ

C.H.P. Genel Sekreteri Kasım Güneş İşbirliği Fikri ve ruhunu bütün konuşmalarına hakiminde, dedi

İşbirliği fikri, Kasım rağmen mümkündür. İşbirliği fikri, Kasım rağmen mümkündür. İşbirliği fikri, Kasım rağmen mümkündür.

Başbakan'ın D. P. teklifine genelgesi
Başbakan'ın D. P. teklifine genelgesi. Başbakan'ın D. P. teklifine genelgesi.

Batı Almanya'da genel seçimler bugün yapılıyor

3000 aday arasından temsilciler meclisini seçecek 494 mebus seçilecek

Batı Almanya'da genel seçimler bugün yapılıyor. 3000 aday arasından temsilciler meclisini seçecek 494 mebus seçilecek. Seçim süreci, vatandaşların katılımıyla ilerlemektedir.

DOĞMUY
"Dünya kurtarsın..."
Doğmuy, dünya kurtarsın... Doğmuy, dünya kurtarsın...

Çamurlar arasında cesetler çıkarılıyor
Akköprü civarında yüzlerce hayvan, Akköprü civarında yüzlerce hayvan.

Ek-18: 15 Eylül 1957 Tarihli Vatan gazetesi

Ek-19 :25 Eylül 1957 Tarihli Vatan gazetesi.

OLUMLU AİLE
İstanbul'da meydana gelen bir trafik kazasında hayatını kaybeden bir vatandaşın ailesi için...

Cumhuriyet

YATIRIM KURUMU
Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuş ve faaliyet göstermektedir.

38 Sayılı 25 Eylül 1957 Tarihli Saygı ve İhtiramla İstisna Edilmiştir. İstanbul - Park Sok. No: 100. Kuruluş Tarihi: 25 Eylül 1957

C.H.P. ve Hür. P. nin iktidara hücumları

Günaltay, Çelikbaş ve Ökten, dün yaptıkları basın toplantılarında, seçim şartlarının gayrimüvazeli oluşuna rağmen, D.P. iktidarının mutlaka düşeceğini belirttiler.

C.H.P. ve Hür. P., iktidara gelindiği takdirde Milli Kurumun Kanununun kaldırılacağını vadediyorlar

Adaylar Ve Vatandaş
Cumhuriyet Halk Partisi (C.H.P.) ve Hürriyet Partisi (Hür. P.) adayları, seçim kampanyalarını sürdürüyor. Vatandaşlar, adayların vaatlerini dinliyor ve seçim kararını veriyor.

Yoklamalar yaklaşırken adaylık mücadelesi arttı

KAMURUN D. P. A. başkanlığındaki Ümit D. P. adayları, adaylık mücadelesini sürdürüyor. Yoklamalar yaklaşırken adaylık mücadelesi arttı.

Ankara'dan notlar

Belediye meclisinde 1950 bütçesi
Ankara Belediye Meclisi, 1950 bütçesini görüşüyor. Meclis üyeleri, bütçe kalemlerini tartışıyor.

Seçmen kütükleri hakkında iddialar

Seçmen kütükleri hakkında iddialar. Bazı vatandaşlar, kütüklerin yanlış olduğunu iddia ediyor.

Adaylık için istifa edenler

Adaylık için istifa edenler. Bazı milletvekilleri, adaylık için istifa ediyor.

20 liraya bir yahudi

20 liraya bir yahudi. Bazı vatandaşlar, yahuilerin zengin olduğunu iddia ediyor.

Pazar Günü Başlıyoruz

Pazar Günü Başlıyoruz. Pazar gününde yapılacak işleri duyuruyoruz.

A. Menderes, Suriye bir silâh deposu oldu, diyor

"Müstakbel ihtimaller ve inkışaflar nazarı itibarı alınırsa, tehlikelerle çevrili bir memleket halinde bulunsun yoruz."

Başbakan, hür dünyayı, bütün dikkatini Ortadoğu olayları üzerinde taksif etmeye davet etti

Başbakan, hür dünyayı, bütün dikkatini Ortadoğu olayları üzerinde taksif etmeye davet etti.

İllerin seçeceği M. vekilli sayısını

İllerin seçeceği M. vekilli sayısını belirleyen kararlar görüşülüyor.

Vali Gökayın kat'i durumu ay sonunda belli olacak

Vali Gökayın kat'i durumu ay sonunda belli olacak.

Kenal Hadimnin İstanbul Valiliğine adaylığına ilişkin kararları tartışıldığı söyleniyor

Kenal Hadimnin İstanbul Valiliğine adaylığına ilişkin kararları tartışıldığı söyleniyor.

C.H.P. nin İstanbul listesi nasıl olacak?

C.H.P. nin İstanbul listesi nasıl olacak? Parti yönetimi tartışıyor.

Amerikada siyah - beyaz kavgası tehlikeli safhada

Amerikada siyah - beyaz kavgası tehlikeli safhada. Racial tension increasing.

C.M.P. nin Kırşehir toplantısı

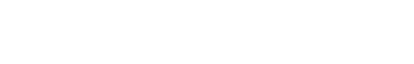
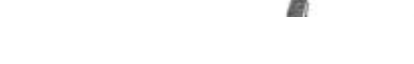
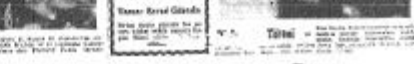
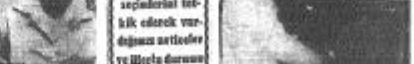
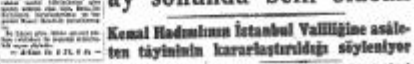
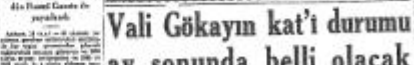
C.M.P. nin Kırşehir toplantısı. Parti yönetimi toplantı yapıyor.

İkinci defa tehir edilen meşhur öğretim

İkinci defa tehir edilen meşhur öğretim. Eğitim bakanlığı tehir ediyor.

1950 - 1954 arasındaki tek bir edisyon var, diyorlar

1950 - 1954 arasındaki tek bir edisyon var, diyorlar. Yayıncılar şikâyet ediyor.

Ek-21: 5 Ekim 1957 Tarihli Hürriyet gazetesi.

ZAFER'in
Küçük İnanlar
HER GÜN

ZAFER

Devlet Gazetesi

Yeni Sayı 2112

Ekim 5 1957

Yazın Kuruluşu: 1946
Yazın Yürütücüsü: Mustafa Kemal Atatürk
Yazın Sorumlusu: Mustafa Kemal Atatürk
Yazın Müdürü: Mustafa Kemal Atatürk
Yazın Editörü: Mustafa Kemal Atatürk
Yazın Kuvvetleri: Mustafa Kemal Atatürk
Yazın İşleri: Mustafa Kemal Atatürk
Yazın İhtisapları: Mustafa Kemal Atatürk
Yazın İktisadi İşleri: Mustafa Kemal Atatürk
Yazın İktisadi İşleri: Mustafa Kemal Atatürk

Başvekilimizin Bulganin'e Cevabı

«Suriye'de yeni ve tehlikeli bir teşebbüs, sür'atle inkişaf ettirilmektedir..»

«Türkiye ile kınışıklık itimad üzerine müesses hakiki dostluk münasebetlerinin tesisi mutlak ise, Suriye'de takip edilen siyasetten vaz geçilmesi elzemdir çok müsbet tesir icra eder..»

«Tazyik ve tehdit ile, hakiki dostluk hislerinin, somim münasebetlerin teessüs etmesi mümkün değildir..»

BÜYÜK VATAN EVLADI
A. Renda'nın Cenazesi Dün Defnedildi
Cenaze İtmeni'nde Rehalim-har, Meclis, Polis, Başpekkü, Vekiller, Mebuslar bulundu

NEVŞEHİR'DE TESİSİNE KARAR VERİLEN
Mensucat Fabrikasının temeli dün törenle atıldı
-NEĞİCİ ÇİMENTO FABRİKASINI DA İNŞAATINA BAŞLANDI-

NEVŞEHİR'DE TESİSİNE KARAR VERİLEN Mensucat Fabrikasının temeli dün törenle atıldı. Nevşehir'de mensucat fabrikasının temeli dün törenle atıldı. Nevşehir'de mensucat fabrikasının temeli dün törenle atıldı.

Yeni Tarih
Başvükü Voskaları!

Yeni tarih başvükü voskaları! Yeni tarih başvükü voskaları! Yeni tarih başvükü voskaları!

Neşehir ve Niğde'den bazı notlar

Neşehir ve Niğde'den bazı notlar. Neşehir ve Niğde'den bazı notlar. Neşehir ve Niğde'den bazı notlar.

Aktaş ve Kalaba'da Tapu Tevzii Yarı

Aktaş ve Kalaba'da tapu tevzii yarısı. Aktaş ve Kalaba'da tapu tevzii yarısı. Aktaş ve Kalaba'da tapu tevzii yarısı.

Şemsettin Günaltay bu şekilde konu amaz!

Şemsettin Günaltay bu şekilde konu amaz! Şemsettin Günaltay bu şekilde konu amaz! Şemsettin Günaltay bu şekilde konu amaz!

Arsa Tevziatı şunillendiriyor

Arsa tevziatı şunillendiriyor. Arsa tevziatı şunillendiriyor. Arsa tevziatı şunillendiriyor.

Yeniden iki yüksek öğretmen okulu açılacak

Yeniden iki yüksek öğretmen okulu açılacak. Yeniden iki yüksek öğretmen okulu açılacak. Yeniden iki yüksek öğretmen okulu açılacak.

Aday gösterme müddeti, 7 Bim günü, saat 17 de nihayete erecek

Aday gösterme müddeti, 7 Bim günü, saat 17 de nihayete erecek. Aday gösterme müddeti, 7 Bim günü, saat 17 de nihayete erecek.

ATIF BENDERLİOĞLU'NUN D. P. GENEL İDARE KURULUNDAN İSTİFA ETTİĞİ YALANDIR!

Atif Benderlioğlu'nun D. P. Genel İdare Kurulundan istifa ettiği yalandır! Atif Benderlioğlu'nun D. P. Genel İdare Kurulundan istifa ettiği yalandır!

Ek-22: 5 Ekim 1957 tarihli Zafer gazetesi.

41 KASIM 1957

ADRESİ: Tercümanlar Sokakı No: 19
KATİP: İsmail Hakkı Çelebi
TELEFON: 411111
MÜHÜR: 411111
KURUCU: İsmail Hakkı Çelebi
YAYIN: 1957

AKŞAM

MUSTAFA SARAH GAZİTESİ
Büyükdere

Devlet Gazetesi

Kullandınız

1957
8
EKİM
1957

Adaylar belli oldu

D.P. li 124 mebus aday olmadı
Hür. P. 56, C.M.P. 65 ilde seçime giriyor
Fant Ama ve Nametin Ardıçoğlu adaylıktan çekildiler

D.P.
300 yeni isim var

C.M.P.
65 ilde aday gösterdi

HUR.P.
beyanname 10 ekinde

Sovyeiler, Suriyede deniz üssü kuruyor
Ruslar Suriyeyi bahane ederek Türkiye'yi gene tehdit ediyor

C.H.P. mayıs seçimleri için teminat verdi

Sarı'ın öyle CHP'ye girmedi

Yılın iğrenç cinayeti

Yeniğin toplattırıldı

Sarıbeyin 100'ü

Takma dişini cebine koyup nutuk verdi

Aygün Ankara Valisi oldu

Elektrik kesilince Bursa CMP milletinde bir aday

Ek-23: 8 Ekim 1957 Tarihli Akşam gazetesi.

Ek-24: 9 Ekim 1957 Tarihli Akşam gazetesi.

Ek-25: 9 Ekim 1957 Tarihli Hürriyet gazetesi.

Ek-26: 9 Ekim 1957 Tarihli Hergün gazetesi.

Yeni Bilgi Örneği
Yeni Bilgi Örneği
Yeni Bilgi Örneği

Cumhuriyet

KURUMSAL KURULUŞ
TARİHİ VE YERİ
TANRI BUKURUĞU
DİĞER İZLENİMLERİ
1957 YILI 10. SAYI
KURUMSAL KURULUŞ

31 Ekim 1957
Kuruluş Tarihi: 1924
Yayın Günü: 1957

Aday listesinin neşrinden sonra D.P. de istifalar arttı

Öldürmelerde kazanan, fakat, Genel Merkez tarafından veto edilenler taraftarlarıyla birlikte partiden çekiliyorlar

İsmet İnönü'nün 6 bin D.P. üyesi olduğu, Atay, Dıyocaklı, Giresun ve Samsun'da da aynı başarıları, İttisak Demokrat Parti aday listesi de yayın bulandı

Aday Listeleri

İttisak Demokrat Parti aday listesi, İstanbul'da yayınlandı. İttisak Demokrat Parti aday listesi, İstanbul'da yayınlandı. İttisak Demokrat Parti aday listesi, İstanbul'da yayınlandı.

Aday listeleri Adliye'de askıya çıkarıldı. Adliye'de askıya çıkarıldı. Adliye'de askıya çıkarıldı.

İttisak Demokrat Parti aday listesi, İstanbul'da yayınlandı.

Yeni Genel D.P. il merkezini ziyaret etti

Yeni Genel D.P. il merkezini ziyaret etti. Yeni Genel D.P. il merkezini ziyaret etti.

Demokrat P. seçim için beyanname yaymıyor

Muhafız partiler ise beyannameler üzerinde çalışmaktadırlar

Demokrat Parti seçim için beyanname yaymıyor. Muhafız partiler ise beyannameler üzerinde çalışmaktadırlar.

Demokrat Parti seçim için beyanname yaymıyor.

Rus diktatörü Hrutçef bizi tehdit ediyor

Suriye hududunu asker yığdığına dair iddialar tekrarlandı, Hrutçef'e göre bu yüzden Rus hududunu "çıplak" bırakmaz

Suriye hududunu asker yığdığına dair iddialar tekrarlandı, Hrutçef'e göre bu yüzden Rus hududunu "çıplak" bırakmaz.

Suriye hududunu asker yığdığına dair iddialar tekrarlandı, Hrutçef'e göre bu yüzden Rus hududunu "çıplak" bırakmaz.

Suriye hududunu asker yığdığına dair iddialar tekrarlandı, Hrutçef'e göre bu yüzden Rus hududunu "çıplak" bırakmaz.

Türk-Suriye hududunda silihi bir çatışma

Türk-Suriye hududunda silihi bir çatışma. Türk-Suriye hududunda silihi bir çatışma.

Kovcaz Özalp öldürün şoför yakalandı

Kovcaz Özalp öldürün şoför yakalandı. Kovcaz Özalp öldürün şoför yakalandı.

Kovcaz Özalp öldürün şoför yakalandı.

CHP
HIRSIZLIKLARA
KÖTÜ İDARE VE
GİZLİ İZLENİMLERE
BALIKAVUK RADYOYA
PAYDOS!

Ankara notları

Ankara notları. Ankara notları.

Aday pulları için 425 ton kâğıda ihtiyaç var

Aday pulları için 425 ton kâğıda ihtiyaç var. Aday pulları için 425 ton kâğıda ihtiyaç var.

Dün illerde ve şehrimizdeki mitinglerde D.P. ye hücum edildi

Dün illerde ve şehrimizdeki mitinglerde D.P. ye hücum edildi. Dün illerde ve şehrimizdeki mitinglerde D.P. ye hücum edildi.

Bölükbaşı bugün muhakeme ediliyor

Bölükbaşı bugün muhakeme ediliyor. Bölükbaşı bugün muhakeme ediliyor.

Milletlerarası hukuki ilimler cemiyetinin kongresinde Türk raporu

Milletlerarası hukuki ilimler cemiyetinin kongresinde Türk raporu. Milletlerarası hukuki ilimler cemiyetinin kongresinde Türk raporu.

CİLÂSIN YENİ İFSAATI

CİLÂSIN YENİ İFSAATI. CİLÂSIN YENİ İFSAATI.

Kadınlar da siyasi parti kuruyorlar

Kadınlar da siyasi parti kuruyorlar. Kadınlar da siyasi parti kuruyorlar.

31 Ekim 1957

Ek-27: 9 Ekim 1957 Tarihli Cumhuriyet gazetesi.

11 KASIM 1957

ADRES: Halkın Sesi, Ankara, Nispetiye, 11. KASIM 1957

TELEFONLAR: 22 49 29, 22 49 28, 22 49 27, 22 49 26, 22 49 25, 22 49 24, 22 49 23, 22 49 22, 22 49 21, 22 49 20, 22 49 19, 22 49 18, 22 49 17, 22 49 16, 22 49 15, 22 49 14, 22 49 13, 22 49 12, 22 49 11, 22 49 10, 22 49 9, 22 49 8, 22 49 7, 22 49 6, 22 49 5, 22 49 4, 22 49 3, 22 49 2, 22 49 1

AKŞAM

HÜKUMETİN GAZETESİ KURULUŞ YILI: 1918

10 TL

Suriye, Türkiyeyi içişlerine karışmakla itham etti

Kruşelin lehhdine Ankara ehemmiyet vermedi

Cevabi notamız bugün veriliyor

Amerika Türkiye'ye büyük çapta askerî yardım yapacak

Ankara'da bununla ilgili toplantılar devam ediyor

Sovyet Rusya Asya - Afrika konferansını çağırıldı

Asya gribi yüzünden 5 okul kapatıldı

Adir Casada r

D. P. afişleri hazır

"Kefah, emniyet, kalkıma var. Selalet, israt, işsizlik yok."

E. Gürelî «Hür. Partisi hiçbir partiyi desteklemiyor» dedi

Hür. P. kongresini basın toplantısıyla açtı

Sun'î peykin bataryası tükeniyor

Düvne devam edecek olan peykin nasevîah yolunda duracak

Sevgilisini yaralayan genç yakalandı

Yeni Telefon Numaralarımız

16 000 postanelerdeki Hüran

YENİ TELEFON NUMARALARIMIZ

22 49 22 - 22 49 26 - 22 49 29

Ek-28: 10 Ekim 1957 Tarihli Akşam gazetesi.

ADRES: CUMHURİYET YOLU NO: 10
KARAKÖY
İSTANBUL

TELEFON: 22 49 27 - 22 49 28 - 22 49 25

YAYIN GÜNCESİ: 11 EKİM 1957

AKŞAM

MUSTAFA KEMAL PAŞA GAZETESİ

KURULUŞ YILI: 1908

Devlet Kütüphanesi

Kullanınız

Menderes-Inönü düellosu başlıyor...

Başvekil bugün Afyonda konuştuktan sonra İnönü'yü takiben Doğuya gidecek. Celâl Bayar da Afyonda konuşacak K. Gülek Adana'da büyük tezahüratla karşılandı ve sirtlarda taşındı

Afyon, 10 (Taliha) — İP, başvekil Menderes Afyon'da konuştu. İki gün önce Afyon'da konuşmuştu. Başvekil bugün Afyon'da konuştu. İnönü'yü takiben Doğuya gidecek. Celâl Bayar da Afyonda konuşacak K. Gülek Adana'da büyük tezahüratla karşılandı ve sirtlarda taşındı.

Afyon, 10 (Taliha) — İP, başvekil Menderes Afyon'da konuştu. İki gün önce Afyon'da konuşmuştu. Başvekil bugün Afyon'da konuştu. İnönü'yü takiben Doğuya gidecek. Celâl Bayar da Afyonda konuşacak K. Gülek Adana'da büyük tezahüratla karşılandı ve sirtlarda taşındı.

Suriye'ye bugün nota veriyoruz

Cevabımız iki hafta içinde topluyor. Başbakan: notayı istikrar ettirdi.

ANKARA — Başbakan İsmet İnönü bugün Ankara'da basın toplantısı yaptı. İnönü, Suriye'ye bugün nota veriyoruz dedi. Cevabımız iki hafta içinde topluyor. Başbakan: notayı istikrar ettirdi.

Celâl Bayar

İsmet İnönü

C.H.P. nin vaileri 44 maddede

Partinin yeni programı 44 maddede...

D.P. listesi 22 dakika geç halmiş

Hü. P. Tazminat...

Suriye'ye karşı blok kuruluyor

Suriye'ye karşı blok kuruluyor...

Sokak lambası

FABRİKA YAKIHI

"ASYA GRİBİ, Salgın Sür'atla Artıyor

Şehrinizde ve yurtun muhtelif yerlerinde bazı okullar kapatıldı.

Gökay 20 kızın hücumuna uğradı

Üniversiteli kızlar Valdem, yuz ve fizyotanın seobötini islediler

C. H. P. ÇALIŞMA

İpar ailesi Asya gribine karbon verdi

Son Çalışma

Hakkında silâkesi okuyucu yararlı bir haber

16 Yeni gazetecilere Önemli YENİ TELEFON NUMARALARIMIZ

22 49 27 - 22 49 28 - 22 49 25

Ek-29: 11 Ekim 1957 Tarihli Akşam gazetesi.

AKŞAM

17 EKİM 1957

17 LİRA

AKŞAM

MUSTAFA SABAH GAZETESİ KURULUŞ YILI 1934

Devlet Sıkıyık

17 EKİM 1957

Hücumlar şiddetlendi

"Onları millete affettirecek tek adam benim"...

İnönü Konya'da "Demokrat Partinin şansı varsa sağlığında iktidarı kaybeder," dedi

KONYA - Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Konya'da yaptığı konuşmada, "Onları millete affettirecek tek adam benim" dedi. İnönü, "Demokrat Partinin şansı varsa sağlığında iktidarı kaybeder," dedi.

İnönü, Konya'da yaptığı konuşmada, "Onları millete affettirecek tek adam benim" dedi. İnönü, "Demokrat Partinin şansı varsa sağlığında iktidarı kaybeder," dedi.

«C. H. Partisi Devletçilik oyununu oynuyor»

«C. H. Partisi Devletçilik oyununu oynuyor»

«C. H. Partisi Devletçilik oyununu oynuyor»

Hür. P. Taksim mitingine 10 bin kişi iştirak etti

Hür. P. Taksim mitingine 10 bin kişi iştirak etti

Hür. P. Taksim mitingine 10 bin kişi iştirak etti

«Temel otma varken lâl olmıya paydos»

«Temel otma varken lâl olmıya paydos»

«Temel otma varken lâl olmıya paydos»

Bayar '958, petrol yılı olacak, dedi

Bayar '958, petrol yılı olacak, dedi

Bayar '958, petrol yılı olacak, dedi

Kokteylde

Kokteylde

Kokteylde

Göçtü '6 ay için binlerce istiyor, dedi

Göçtü '6 ay için binlerce istiyor, dedi

Göçtü '6 ay için binlerce istiyor, dedi

DULLES, TÜRKİYENİN YANINDAYIZ, DİYOR

Dulles, Türkiye'nin yanındayız, diyor

Dulles, Türkiye'nin yanındayız, diyor

Notamız dün Suriyeye verildi

Notamız dün Suriyeye verildi

Notamız dün Suriyeye verildi

Ek-30: 17 Ekim 1957 Tarihli Akşam gazetesi.

Ek-31 : 17 Ekim 1957 Tarihli Hergün gazetesi.

Ek-32: 18 Ekim 1957 Tarihli Hergün gazetesi.

Ek-33: 19 Ekim 1957 Tarihli Akşam gazetesi.

İÇİŞİLERİ BAKANLIĞI
ULUS GAZETESİ
1111, Ankara
T. 1111, Ankara
A. 1111, Ankara
S. 1111, Ankara

PROGNOZ
24
EYLÜL 1957
1957 No: 13411

ULUS

ADIMIZ ADIMIZDIR

ULUS 1957
KUCUK İLANLARI
NURDANİYEKÖZ BAŞA 12
P. 1111, Ankara

Seçim propagandası yasağı içindeyiz

Birleşmiş Milletlerin 12. Kuruluş yıldönümü

1945'te, 51 devlet tarafından kurulmuş olan Birleşmiş Milletler, bugün 113 devlete sahiptir. Bu kuruluşun amacı, dünya barışını ve işbirliğini sağlamaktır. Birleşmiş Milletler, uluslararası hukuku korumak ve uluslararası anlaşmazlıkları barışçıl yollarla çözmek için çalışmaktadır.

Seçimle ilgili herhangi bir propagandayı

YAPMA VE YAPTIRMA

Yurttaşlar seçim günü olan 27 Ekim Pazar gecesi saat 24'e kadar umumi yerlerde toplanarak veya sözle propaganda yapamıyacaklardır

Seçmen yurttaş

Kütükte adının bulunması şartile yanında Nüfus Kâğıdın, Seçmen Kartın olmasa da oy verebilirsin

Seçmen yurttaşın, seçim günü, kütükte adının bulunması şartıyla, yanında nüfus kâğıdını ve seçmen kartını bulmasa da, oy verebilir. Ancak, kütükte adının bulunmaması, seçmen kartının bulunmaması veya nüfus kâğıdının bulunmaması, seçimin iptal edilmesine sebep olur.

Ankara II Seçim kurulunun kararı

Seçim günü olan 27 Ekim Pazar gecesi saat 24'e kadar umumi yerlerde toplanarak veya sözle propaganda yapamıyacaklardır

B. Milletler Türk - Suriye anlaşmazlığını görüştü

Toplantı Kral buzd'ın arabaharabı için almaya kararlı

Güllek Adana'ya geliyor

Bir kamyon devrildi 7 kişi öldü

Kızılayda dün akşamki olay

Karanlık hastanık sızma yürüyüş yapan bir topluluğu polis gaz bombalarıyla dağıttı

Aylardır beklenen kahve geliyor

Fransada hükümeti Guy Mollet kuracak

Yeni Beklenen aday Pazartesi günü kabinesinin programını önü açacak

Cumhuriyet Bayramı hazırlıkları

Bir yolcu uçadı 4112

Asir Atlı öldü

Kuşun kızıyla haber

Ek 34: 24 Ekim 1957 Tarihli Ulus gazetesi.

Ek-35: 24 Ekim 1957 Tarihli Vatan gazetesi.

Ek-36: 24 Ekim 1957 Tarihli Hürriyet gazetesi.

Cumhuriyet

KURUMSAL KURULUŞ
TANRI
BUYRUGU
(MİLLÎ HUKUK KURULU)
KİTAP VE İLAHİ
KURUMSAL KURULUŞ

10 İnce ve İnce Sayı 11.000 İstanbul ve diğer şehirlerde satılır Kuruluş: 1924 Sayı: 25 Ekim 1957 Yıllık Abonelik: 100.000 TL Yıllık Abonelik: 100.000 TL

Ankaradaki hâdisenin tahkikatı devam ediyor

Mezarlet altına alınan 23 kişiden yedisi dün serbest bırakıldı, diğerlerinin ifadeleri alınıyor

Yunan Dış Bakanının itirafı

Korede bir Türk askeri şehit düştü

Konyada fecit bir heyetler

Deniz mahkûmî kırım heyetleri ayandı

Karadeniz sulhi ile tahkikatı başladı

Suriye, ihtilâfın haline devamlı zorluk çıkarıyor

Şukrî El Kuvvetî dün Kral Suud'a arabuluculuk teklifini geri almasını talep eden bir mesaj yolladı

Baskınlar, Suriyeli Mülteciler Genel Sekreterine arabuluculuk yapmasını istiyorlardı. Suriye bunu kesinlikle reddederek tahkikat altına alınmasını istedi

BİR PARİS GAZETESİNİN İDDİALARI

Guatemalada yapılan seçime hile karıştırıldı

Washington görüşmeleri başladı

Macaristan isyanının yıldırganı

Yeniğin mahkûmî edildi

Güdümlü mermi taşıyan Amerikan herb gemisi

Neden Kraliçe Christian Dior öldü

Ek-37: 25 Ekim 1957 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi.

Ek-38: 25 Ekim 1957 Tarihli Vatan gazetesi.

Ek-39: 25 Ekim 1957 Tarihli Hürriyet gazetesi.

TÜRK SÖZÜ

CUMA 25 EKİM 1957 Sayı: 11 Kuruluş: 1932

Türkiye-Suriye ihtilafını halletmek için

TÜRKİYE SUUDİ ARABİSTAN arasında görüşme başladı

Devlet Vekili Fatin Rüştü Zorlu ile Suud arasında müzakerelere başlandı ve bir teliğ neşredildi

Seçmen Vatandaş Dikkat

Bu gün seçmenlerin görevi ağır ve önemli bir görevi yerine getirmek üzere çalışıyorlar. Her bir seçmenin görevi, seçtiği adayın en iyi şekilde görev yapmasını sağlamaktır. Bu gün seçmenlerin görevi, seçtiği adayın en iyi şekilde görev yapmasını sağlamaktır. Bu gün seçmenlerin görevi, seçtiği adayın en iyi şekilde görev yapmasını sağlamaktır.

Görüşmelere bugün de devam oluncak

Müzakere heyetleri bugün de görüşmelere devam ediyor. Heyetlerin görüşmelerinde Suriye ile ilgili konular tartışılıyor. Heyetlerin görüşmelerinde Suriye ile ilgili konular tartışılıyor. Heyetlerin görüşmelerinde Suriye ile ilgili konular tartışılıyor.

Havacılık tarihinde en büyük görüşme uçağın kazası

Güatemalada bir uçağın düşmesi, havacılık tarihinde en büyük görüşme uçağın kazası olarak kayıtlara geçti. Uçağın düşmesi, havacılık tarihinde en büyük görüşme uçağın kazası olarak kayıtlara geçti.

Fransa - Mısır müzakereleri

Fransa ile Mısır arasında devam eden müzakereler, bir süreliğine durmuş durumda. Müzakerelerin bir süreliğine durmuş durumda olduğu bildirildi.

K. Gülek yehrimize geldi

K. Gülek yehrimize geldi. Yehrimiz, yehrimiz, yehrimiz. Yehrimiz, yehrimiz, yehrimiz. Yehrimiz, yehrimiz, yehrimiz.

Avusturya'da "Asyo gribi"

Avusturya'da "Asyo gribi" salgını başladı. Salgın, Avusturya'da "Asyo gribi" salgını başladı. Salgın, Avusturya'da "Asyo gribi" salgını başladı.

Rusya - Suriye anlaşması imzalanıyor

Rusya ile Suriye arasında bir anlaşma imzalanıyor. Anlaşma, Rusya ile Suriye arasında bir anlaşma imzalanıyor.

Batı Anadolu'da zelzeleler oldu

Batı Anadolu'da zelzeleler oldu. Zelzeleler, Batı Anadolu'da zelzeleler oldu. Zelzeleler, Batı Anadolu'da zelzeleler oldu.

Sandık Başkanları seçim matzemelerini teslim aldı

Sandık Başkanları seçim matzemelerini teslim aldı. Başkanlar, Sandık Başkanları seçim matzemelerini teslim aldı.

İspanya-Cekoslovakya ticaret anlaşması

İspanya-Cekoslovakya ticaret anlaşması imzalandı. Anlaşma, İspanya-Cekoslovakya ticaret anlaşması imzalandı.

Ürdünde gerginlik

Ürdünde gerginlik. Ürdünde gerginlik, Ürdünde gerginlik. Ürdünde gerginlik, Ürdünde gerginlik.

Kadiriye bir gecede 4 ev soyuldu

Kadiriye bir gecede 4 ev soyuldu. Soyulmalar, Kadiriye bir gecede 4 ev soyuldu. Soyulmalar, Kadiriye bir gecede 4 ev soyuldu.

Nobel tip mükkafatını Devlet kazandı

Nobel tip mükkafatını Devlet kazandı. Kazanma, Nobel tip mükkafatını Devlet kazandı. Kazanma, Nobel tip mükkafatını Devlet kazandı.

"Le de France" gemisine nisan verildi

"Le de France" gemisine nisan verildi. Verme, "Le de France" gemisine nisan verildi. Verme, "Le de France" gemisine nisan verildi.

"Le de France" gemisine nisan verildi

"Le de France" gemisine nisan verildi. Verme, "Le de France" gemisine nisan verildi. Verme, "Le de France" gemisine nisan verildi.

Ek-40: 25 Ekim 1957 Tarihli Türksözü gazetesi.

Ek-41: 26 Ekim 1957 Tarihli Hergün gazetesi.

Ek-42: 26 Ekim 1957 Tarihli Vatan gazetesi.

Ek-43: 26 Ekim 1957 Tarihli Hürriyet gazetesi.

Ek-44: 27 Ekim 1957 Tarihli Hürriyet gazetesi.

Yüksek İSABET
BOL ŞANS
BUGDAY BANKASI

ULUS

ADANA ADANLILARININ
KURUL STADIA

Yüksek İSABET
BOL ŞANS
BUGDAY BANKASI

Yüksek İSABET
BOL ŞANS
BUGDAY BANKASI

Yüksek İSABET
BOL ŞANS
BUGDAY BANKASI

Yüksek İSABET
BOL ŞANS
BUGDAY BANKASI

Yüksek İSABET
BOL ŞANS
BUGDAY BANKASI

Milletvekillirimizi bugün seçiyoruz

Yurттаş! Sandık başına...

Bir tek Oy'un bile sonucu değiştirebileceğini unutma ve mutlaka Oy'unu kullan

Millet ve memleket için büyük önem taşıyan seçimlerde Oy'unun heder olmaması için aşağıda okuyacağın hususlara dikkat et

Sandık başı işlerine itiraz ve şikâyetler nasıl yapılır ?

İtiraz ve şikâyetler, sandık başında yapılan işlemlerin doğru ve adil olarak yapılmasını sağlamak için yapılır. İtiraz ve şikâyetler, sandık başında yapılan işlemlerin doğru ve adil olarak yapılmasını sağlamak için yapılır.

Bugün uyacağın yasaklar

1 - 15 Ekim günü, seçim saatleri dışında, sandık başında yapılan işlemlerin doğru ve adil olarak yapılmasını sağlamak için yapılır. İtiraz ve şikâyetler, sandık başında yapılan işlemlerin doğru ve adil olarak yapılmasını sağlamak için yapılır.

Oyvermemüddeti sabah 8 de başlar akşam 17 de biter

İngiliz-Amerikan bildirisi

Türkiye'ye şunların Sovyet tehditlerini NATO üyelerinin birane yapacak silahlar tedarikini diğer taraftan de tecavüz adedileceği yolundaki Palet bakanlığı ve yicibonisi daha emtreyetli kelime olmuş hususında da tam bir anlaşmaya vardılar.

Partililer işaret taşıyabilecek

Partililer, seçimlerde adaylar olarak yarışacaklardır. Partililer, seçimlerde adaylar olarak yarışacaklardır.

Rus Savunma Bakanı Mareşal Zukov görevinden azledildi

Rus Savunma Bakanı Mareşal Zukov, görevinden azledildi. Rus Savunma Bakanı Mareşal Zukov, görevinden azledildi.

Kral Suud arabuluculuk yapıtıktan vazgeçti

iki C.H.P. li dün gece karakolda dövüldü

Adana Valisi Şu Ensiyazl Genel Müdürü D.P. i Başkası gece Akılas Karakoluna getirdi

Diyarbakır'da bir D.P. İle C.H.P. İleri İktisatçı

Kral Suud arabuluculuk yapıtıktan vazgeçti

Halap'ta Türkiye aleyhine nümayişler oldu Amerikan delegesi'nin Türkiye ile ilgili demeci

Cebek'te D.P. başlı barıştı

Miğniyetli yanlarına ram olacak

Ek-45: 27 Ekim 1957 Tarihli Ulus gazetesi.

Ek-46: 27 Ekim 1957 Tarihli Akşam gazetesi.

Ek-47: 31 Ekim 1957 Tarihli Hürriyet gazetesi.

Ek-48: 2 Kasım 1957 Tarihli Zafer gazetesi.

5. Menderes Hükümeti Şehrimizde hazırlanıyor

İstifasını veren ve yeni Hükümeti kurmağa
davet edilen Başbakan dün İstanbula geldi

**Novşehirde
mensif
Mâsûmeler**
Tunçelâk İsmail D. P. Oba
T.C.H.K.P. Mîrîyâsi Kuvvete
Tunçelâk İsmail D. P. Oba
T.C.H.K.P. Mîrîyâsi Kuvvete

Novşehirde mensif Mâsûmeler
Tunçelâk İsmail D. P. Oba
T.C.H.K.P. Mîrîyâsi Kuvvete

Novşehirde mensif Mâsûmeler
Tunçelâk İsmail D. P. Oba
T.C.H.K.P. Mîrîyâsi Kuvvete

**Fransa bir
aydanberi
hükümetiz**
Halkın emri dikkate alınarak
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Seçimin yenilenmesine dair
İtirazlar karara bağlanamadı**
Yüksek İhtisap Kurulu, D. Şişli Hukuk Komisyonu...
Halk Partisi üyelerinin...
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Hür. Partisi
yeni kararlar
arifesinde**
Dile Edisyonu...
1957 Kasım 25 tarihinde...

Hrutçef dün Mareşal Zukov'u tasfiye etti

Komünist diktatör sabık Sevunma Beka-
nını, Kızlarkduyu politikadan uzak tutmak
filirini reddetme ekle suçlandırdı

Hrutçef dün Mareşal Zukov'u tasfiye etti
Komünist diktatör sabık Sevunma Beka-
nını, Kızlarkduyu politikadan uzak tutmak
filirini reddetme ekle suçlandırdı

Hrutçef dün Mareşal Zukov'u tasfiye etti
Komünist diktatör sabık Sevunma Beka-
nını, Kızlarkduyu politikadan uzak tutmak
filirini reddetme ekle suçlandırdı

Hrutçef dün Mareşal Zukov'u tasfiye etti
Komünist diktatör sabık Sevunma Beka-
nını, Kızlarkduyu politikadan uzak tutmak
filirini reddetme ekle suçlandırdı

**Tophanedeki aksamları
cinayet**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**C.H.Partisi Meclis
Grupunun dün
verdiği kararlar**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**London'da
Radisyoz Radyo!**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Bir gazete
kayıtsızlıktan
kapanıyor**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Baro, 840.000 lirasını
bankaya yatıracak**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Dünyâ dün
muayene
oldu**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Teknik Üniversite yeni
ders yılına dün başladı**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Bulgaristan'da
ülama mahkûm
editörler**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Bir gazete
kayıtsızlıktan
kapanıyor**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Baro, 840.000 lirasını
bankaya yatıracak**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Dünyâ dün
muayene
oldu**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Teknik Üniversite yeni
ders yılına dün başladı**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Bulgaristan'da
ülama mahkûm
editörler**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Bir gazete
kayıtsızlıktan
kapanıyor**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Baro, 840.000 lirasını
bankaya yatıracak**
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Kıbrısta Rumlar
tehdid ediyorlar**
Yüksek İhtisap Kurulu, Sabıksızlık Komisyonu...
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Kıbrısta Rumlar
tehdid ediyorlar**
Yüksek İhtisap Kurulu, Sabıksızlık Komisyonu...
1957 Kasım 25 tarihinde...

**Bir gazete
kayıtsızlıktan
kapanıyor**
1957 Kasım 25 tarihinde...

VARLIK
1. EKİM 1957
2. EKİM 1957
3. EKİM 1957
4. EKİM 1957
5. EKİM 1957
6. EKİM 1957
7. EKİM 1957
8. EKİM 1957
9. EKİM 1957
10. EKİM 1957
11. EKİM 1957
12. EKİM 1957
13. EKİM 1957
14. EKİM 1957
15. EKİM 1957
16. EKİM 1957
17. EKİM 1957
18. EKİM 1957
19. EKİM 1957
20. EKİM 1957
21. EKİM 1957
22. EKİM 1957
23. EKİM 1957
24. EKİM 1957
25. EKİM 1957
26. EKİM 1957
27. EKİM 1957
28. EKİM 1957
29. EKİM 1957
30. EKİM 1957
31. EKİM 1957
1. KASIM 1957
2. KASIM 1957
3. KASIM 1957
4. KASIM 1957
5. KASIM 1957
6. KASIM 1957
7. KASIM 1957
8. KASIM 1957
9. KASIM 1957
10. KASIM 1957
11. KASIM 1957
12. KASIM 1957
13. KASIM 1957
14. KASIM 1957
15. KASIM 1957
16. KASIM 1957
17. KASIM 1957
18. KASIM 1957
19. KASIM 1957
20. KASIM 1957
21. KASIM 1957
22. KASIM 1957
23. KASIM 1957
24. KASIM 1957
25. KASIM 1957
26. KASIM 1957
27. KASIM 1957
28. KASIM 1957
29. KASIM 1957
30. KASIM 1957
31. KASIM 1957

Ek-49: 3 Kasım 1957 Tarihli Cumhuriyet gazetesi.

Ek-50: 4 Kasım 1957 tarihli Hürriyet gazetesi.

Ek-52: 8 Kasım 1957 Tarihli Hürriyet gazetesi.

Mısır, Suriye kuvvetleri manevra yaptılar

Suriye B.M.lere yaptığı şikâyetten vazgeçmiş. Ürdün Radyosu Albay Nâsir'ı tahta kılıçlı Don Kişota benzetiyor.

Jan, 6 (A.P.) — Suriye Tükürümü gâhibi bir şekilde Suriye ile Ürdün arasında bir sınırın olduğu bir bölgede bir manevra yaptılar. Suriye B.M.lere yaptığı şikâyetten vazgeçmiş. Ürdün Radyosu Albay Nâsir'ı tahta kılıçlı Don Kişota benzetiyor.

Bir askeri tatbikat sahnesi Suriye'de.

Jan, 6 (A.P.) — Suriye Tükürümü gâhibi bir şekilde Suriye ile Ürdün arasında bir sınırın olduğu bir bölgede bir manevra yaptılar. Suriye B.M.lere yaptığı şikâyetten vazgeçmiş. Ürdün Radyosu Albay Nâsir'ı tahta kılıçlı Don Kişota benzetiyor.

Suriye B. Milletlere şikâyette bulundu

Bu şikâyet aleyhimize bir nota mahiyetindedir.

Jan, 7 (T.H.A.) — Bu şikâyetle Suriye Milletleri Suriye B. Milletlere şikâyetinde bulundu. Bu şikâyet Suriye B. Milletlere şikâyetinde bulundu. Bu şikâyet Suriye B. Milletlere şikâyetinde bulundu.

Jan, 7 (T.H.A.) — Bu şikâyetle Suriye Milletleri Suriye B. Milletlere şikâyetinde bulundu. Bu şikâyet Suriye B. Milletlere şikâyetinde bulundu. Bu şikâyet Suriye B. Milletlere şikâyetinde bulundu.

Birleşik Amerikadan daha çok tarım ürünü satın alacağız.

Amerika Tarım bakanı dün yurdumuzdan ayrıldı.

Akdeniz, (D.H.) — Amerika Tarım bakanı dün yurdumuzdan ayrıldı. Amerika Tarım bakanı dün yurdumuzdan ayrıldı. Amerika Tarım bakanı dün yurdumuzdan ayrıldı.

Akdeniz, (D.H.) — Amerika Tarım bakanı dün yurdumuzdan ayrıldı. Amerika Tarım bakanı dün yurdumuzdan ayrıldı. Amerika Tarım bakanı dün yurdumuzdan ayrıldı.

Bandırmada liman inşaatı hazırlıkları ilertiyor.

Bandırma, (U.C.) — Bandırmada liman inşaatı hazırlıkları ilertiyor. Bandırmada liman inşaatı hazırlıkları ilertiyor. Bandırmada liman inşaatı hazırlıkları ilertiyor.

C.H.P. genel idare kurulu toplantısı

Akdeniz, (D.H.) — C.H.P. genel idare kurulu toplantısı yapıldı. C.H.P. genel idare kurulu toplantısı yapıldı. C.H.P. genel idare kurulu toplantısı yapıldı.

Pamuk tıatları artıyor

İzmir — Pamuk tıatları artıyor. Pamuk tıatları artıyor. Pamuk tıatları artıyor.

Izmir seçimleri hakkında karar verilmedi

İzmir, 7 — İzmir'deki seçimler hakkında karar verilmedi. İzmir'deki seçimler hakkında karar verilmedi. İzmir'deki seçimler hakkında karar verilmedi.

Ek-53: 8 Kasım 1957 Tarihli Türkdili gazetesi.

Ek-54: 9 Kasım 1957 Tarihli Akşam gazetesi.

DİZİN

1936, 5, 17

1957, I, III, IV, V, VI, VII, IX, X, 8, 26, 27, 32, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 90, 91, 92, 93, 94, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150

6. Filo, 43

ABD, III, IV, VIII, 10, 13, 14, 17, 20, 21, 31, 32, 33, 37, 38, 39, 41, 43, 47, 51, 53, 55, 58, 59, 61, 63, 70, 71, 74, 75, 84, 89, 90

Ahmet Şükrü Esmer, 46, 48

Aswan Barajı, 21

Atatürk, 3, 5, 6, 22, 27, 89

Baas Partisi, IX, 22, 23, 24, 25, 55

Bağdat Paktı, IX, 14, 15, 16, 17, 20, 37, 38, 42, 50, 51, 52, 59, 79, 80

Başbakan, 15, 18, 29, 40, 41, 54, 57, 58, 59, 65, 68, 76, 80

Birleşmiş Milletler, 28, 30, 38, 56, 57, 61, 67, 71, 74, 75, 77, 79, 82, 85

Bizri, 36, 44, 55, 72

Celal Bayar, 29, 41, 42, 73, 76

Cemal Abdül Nasır, III, IX, 17, 18

Dulles, 21, 50, 51, 56, 68, 69, 74

Eisenhower doktrini, 13, 46, 47, 66, 87

Fatin Rüştü Zorlu, 40, 41, 48, 65, 76, 77, 78, 80, 81

Fletcher Warren, 40, 65

Foster Dulles, 38

Fransa, 4, 5, 6, 12, 19, 20, 21, 22, 31, 32, 34, 43, 75

Gazete, 36, 40, 48, 49, 52, 54, 62, 64, 68, 69, 72, 80

Hür subaylar, 18

Irak, 1, 4, 13, 14, 15, 16, 24, 25, 27, 31, 40, 41, 42, 43, 45, 47, 49, 50, 52, 56, 58, 62, 73, 80, 90

İngiltere, III, 4, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 19, 20, 21, 22, 31, 34, 39, 46, 52, 71, 73, 75, 78, 79, 80

İsrail, III, 1, 2, 6, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 25, 35, 38, 44, 45, 56, 58, 69, 88

İstanbul, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 29, 31, 32, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 48, 53, 56, 59, 61, 62, 63, 70, 88, 89, 90

Kıbrıs, 21, 28, 39, 44, 52, 63, 73, 79

Komünist, III, 13, 26, 29, 31, 34, 36, 39, 44, 48, 49, 51, 52, 53, 84, 86

Kore, III, IX, 13, 27, 28, 29, 30, 31, 90

Kralı Hüseyin, 42, 43, 86

Mahmut Dikerdem, 40

Melih Esanbel, 40

Melih Esenbeli, 40

Menderes, IV, VI, 14, 15, 16, 22, 28, 29, 39, 40, 41, 42, 48, 50, 54, 57, 58, 59, 61, 65, 69, 70, 73, 74, 76, 80, 81, 87

Mısır, IX, 2, 3, 12, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 31, 33, 35, 37, 38, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 58, 69, 72, 73, 75, 76, 81, 86, 89, 90

Milletler Cemiyeti, 5, 28

Mişel Eflak, 23, 24

Muhalif, 41

NATO, 17, 29, 30, 31, 38, 39, 68, 71, 78, 79, 80, 83, 89

Ortadoğu, III, IX, 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 40, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 84, 86, 87, 88, 89, 90

Sadabat Paktı, 27

Selahaddin Bitar, 23

Sovyetler Birliği, III, IX, X, 6, 12, 13, 20, 22, 26, 31, 32, 33, 34, 37, 42, 49, 53, 56, 66, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 87

Suriye, III, IV, VII, X, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 13, 14, 15, 16, 23, 24, 26, 27, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90

Suudi Arabistan, 15, 31, 38, 46, 47, 49, 52, 58, 62, 73, 75, 76, 77, 80, 81, 86, 87

Süveyş Buhranı, IX, 17, 19, 22, 66

Şale, 40, 41

Şükrü El Kuvvetli, 44

Türkiye, III, IV, VII, IX, X, 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90

Ürdün, 1, 4, 15, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 56, 58, 59, 62, 73, 86

Zeki Arsuzi, 23, 24

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı.....Enes Ayhan

Doğum Tarihi ve Yeri:.....09.01.1993 Gaziemir/İzmir

Öğrenim Bilgileri:

Lisans: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi , Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih

Bölümü , 2011-2015

Tezli Yüksek Lisan: Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih

Ana Bilim Dalı, 2015-2018

E-posta adresi: enes9393@hotmail.com